

Europejski Fundusz Rolny na Obszar
Wspierania Rozwoju Wiejskiego

BĘDKÓW –BUDZISZEWICE -CZARNOCIN - DOBRYSZYCE- GRABICA- GORZKOWICE- GOMUNICE- KAMIENSK -KODRĄB-KSAWERÓW -ŁĘKI SZLACHECKIE
MASŁOWICE- MOSZCZENICA –PABIANICE –RĘCZNO - ROZPRZA- RZGÓW- TUSZYN – UJAZD- WOLA KRZYSZTOPORSKA – POWIAT PIOTRKOWSKI

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

STOWARZYSZENIA

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „BUD-UJ RAZEM”

na lata 2014-2020

Osiedle Niewiadów, grudzień 2015

Aktualizacja 18.01.2018

Marciniak

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA LGD.....	s. 3
ROZDZIAŁ II PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR.....	s. 13
ROZDZIAŁ III DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI	s. 16
ROZDZIAŁ IV ANALIZA SWOT.....	s. 29
ROZDZIAŁ V CELE I WSKAŹNIKI	s. 33
ROZDZIAŁ VI SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	s. 47
ROZDZIAŁ VII PLAN DZIAŁANIA	s. 49
ROZDZIAŁ VIII BUDŻET LSR	s. 49
ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI	s. 51
ROZDZIAŁ X ZINTEGROWANIE	s. 52
ROZDZIAŁ XI MONITORING I EWALUACJA.....	s. 57
ROZDZIAŁ XII STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	s. 60
XIII WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY	s. 62
XIV ZAŁĄCZNIKI DO LSR.....	s. 63
▪ Załącznik nr 1 Procedura aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.....	s. 63
▪ Załącznik nr 2 Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu.....	s. 64
▪ Załącznik nr 3 Plan działania.....	s. 68
▪ Załącznik nr 4 Budżet LSR.....	s. 74
▪ Załącznik nr 5 Plan komunikacji.....	s. 75

ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA LGD

I.1. Nazwa LGD

Stowarzyszenie o nazwie Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM”, zwane dalej „Stowarzyszeniem” powstało w oparciu o przepisy art. 15 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz. 427 oraz z 2008 nr 98, poz. 634), na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855, z późn. zm.) oraz Statutu. Wynikiem tego posiada osobowość prawną i status stowarzyszenia.

W myśl postanowień Statutu siedzibą Stowarzyszenia jest Gminny Ośrodek Kultury, Osiedle Niewiadów Nr 43, 97-225 Ujazd. Stowarzyszenie swoim działaniem obejmuje obszar Rzeczypospolitej Polskiej. Może być członkiem krajowych i międzynarodowych organizacji o podobnym celu działania, a czas trwania Stowarzyszenia nie jest ograniczony.

Dnia 2 czerwca 2008 roku Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w Łodzi pod numerem KRS: 0000307230, uzyskując także numer identyfikacji podmiotów gospodarki narodowej REGON: 100535620 NIP: 7732413998, nr identyfikacyjny nadany przez ARiMR 062581082.

I.2. Zwięzły opis obszaru w szczególności zawierający liczbę i nazwy gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM” obejmuje obszar 20 gmin, na terenie powiatów tomaszowskiego, piotrkowskiego, łódzkiego-wschodniego, pabianickiego, radomszczańskiego woj. łódzkiego.

Gminy tworzące obszar LGD „BUD-UJ RAZEM” to: Będków, Budziszewice, Czarnocin, Dobryzycze, Gomunice, Gorzkowice, Grabica, Masłowice, Moszczenica, Kamieńsk, Kodrąb, Ksawerów, Łęki Szlacheckie, Pabianice, Rozprza, Rzgów, Tuszyn, Ujazd, Wola Krzysztoporska, Ręczno (Mapa 1).

Mapa 1: Gminy członkowskie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM”

Stowarzyszenie jest największą obszarowo LGD w województwie łódzkim. W 2013 roku zamieszkiwało na jej terenie 138 654 osób. W całym województwie łódzkim obszar realizacji LSR 2007-2013, w roku 2013 zamieszkiwało 957 387 osób. Niniejszy obszar tworzyło 20 Lokalnych Grup Działania. Średnia liczba mieszkańców objętych LSR w latach 2007-2013 (według danych na 2013 r.) wynosiła 47 869,35 osób. W związku z powyższym należy stwierdzić, że obszar realizacji LSR obejmuje liczbę mieszkańców większą niż średnia liczba mieszkańców objętych LSR w latach

2007-2013 w województwie, w którym LSR ubiega się o wybór. Lista mieszkańców na analizowanym obszarze w okresie od 2008 do 2014 roku przedstawiała się w następujący sposób:

Tabela 1: Stan ludności w latach 2008- 2014 wg faktycznego miejsca zamieszkania

GMINA	ROK						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Będków	3462	3467	3449	3410	3374	3339	3344
Budziszewice	2173	2154	2260	2254	2256	2253	2219
Czarnocin	4061	4064	4090	4081	4098	4143	4078
Dobryczyce	4232	4245	4319	4389	4398	4432	4392
Grabica	6062	6071	6092	6100	6086	6127	6134
Gomunice	5933	5940	6026	6023	6021	5948	5948
Gorzkowice	8651	8638	8698	8682	8671	8606	8607
Kamieński	6082	6080	6144	6151	6122	6117	6107
Kodrąb	4768	4754	4786	4762	4700	4712	4649
Ksawerów	7225	7240	7428	7515	7559	7615	7666
Łęki Szlacheckie	3628	3628	3717	3679	3646	3630	3602
Masłowice	4320	4303	4329	4290	4274	4266	4294
Moszczenica	12840	12837	12950	12917	12910	12909	12915
Pabianice	6059	6189	6370	6436	6553	6730	6876
Ręczno	3622	3587	3643	3631	3608	3598	3570
Rozprza	12115	12073	12206	12191	12241	12287	12274
Rzgów	9280	9416	9554	9682	9816	9961	9958
Tuszyn	11699	11758	11999	12097	12124	12206	12232
Ujazd	7761	7782	7896	7907	7917	7928	7906
Wola Krzysztoporska	11619	11617	11733	11772	11832	11847	11889
OGÓLEM	135592	135843	137689	137969	138206	138654	138660

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gęstość zaludnienia na terenie LGD przedstawia się następująco:

Tabela 2: Gęstość zaludnienia poszczególnych gmin LGD w latach 2005-2014

Dane 2013 r.	Gęstość zaludnienia	Powierzchnia w km ²
Gmina Będków	58 os/km ²	58
Gmina Budziszewice	75 os/km ²	30
Gmina Czarnocin	58 os/km ²	72
Gmina Dobryczyce	87 os/km ²	51
Gmina Grabica	48 os/km ²	128
Gmina Gomunice	95 os/km ²	62
Gmina Gorzkowice	84 os/km ²	102
Gmina Kamieński	63 os/ km ²	96
Gmina Kodrąb	45 os/ km ²	106
Gmina Ksawerów	558 os km ²	14
Gmina Łęki Szlacheckie	33 os/ km ²	109
Gmina Masłowice	37 os/km ²	116
Gmina Moszczenica	116 os/km ²	111
Gmina Pabianice	77 os/km ²	88
Gmina Ręczno	40 os/km ²	89
Gmina Rozprza	75 os/km ²	163
Gmina Rzgów	150 os/km ²	66
Gmina Tuszyn	94 os/km ²	130
Gmina Ujazd	82 os/km ²	97
Gmina Wola Krzysztoporska	69 os/km ²	171

Obszar LGD "BUD-UJ RAZEM"	97,20 os/ km ²	1859

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

1.3. Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia grupy/jej członków we wdrażaniu podejścia Leader

Identyfikacja istniejących problemów lokalnych, słaba integracja społeczna oraz niski poziom wykorzystywania posiadanych zasobów stały się motywem do podjęcia współpracy pomiędzy gminą Budziszewice i Ujazd. Oddolne działania mieszkańców gminy Ujazd oraz zrozumienie potrzeby społecznej wśród radnych i samorządów doprowadziły do podjęcia inicjatywy Leader. W celu rozpoczęcia działań zmierzających do aktywizacji samorządów i partnerów społeczno-gospodarczych gminy Ujazd i Budziszewice zdecydowały o powstaniu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM”.

Pierwsze szkolenie dotyczące podejścia Leader na omawianym terenie odbyło się w marcu 2008 roku. Zaprezentowano przykłady partnerstw mających na celu realizację programu Leader. Omówiono zasady finansowania LGD w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 oraz utworzono listę osób zainteresowanych współtworzeniem Stowarzyszenia.

Zebranie założycielskie LGD, na którym podjęto uchwałę o założeniu Stowarzyszenia, na którym również uchwalono Statut odbyło się w dniu 12.04.2008 roku. Liczba członków LGD wyniosła wówczas 62 osoby. Drugiego czerwca 2008 roku Stowarzyszenie otrzymało wpis do KRS. Jednym z celów Stowarzyszenia był rozwój i rozszerzenie zasięgu działania. Na Walnym Zebraniu Członków w dniu 24.07.2008 roku do LGD „BUD-UJ RAZEM” dołączyły gminy: Będków i Czarnocin. Inicjatywę budowania partnerstwa podjęły samorzady gmin, jednakże w zakres konsultacji, a w szczególności w opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju, została włączona również społeczność lokalna. Zawiązana na potrzeby budowania partnerstwa grupa inicjatywna propagowała podejście Leader oraz zachęcała mieszkańców do włączenia się w prace przygotowawcze związane z identyfikacją problemów lokalnych oraz zasobów społecznych, kulturowych i gospodarczych terenu LGD. W tym czasie zrealizowano szereg spotkań i konsultacji. Odbyły się dwie konferencje podejmujące tematykę przygotowania LSR i podejścia LEADER. Utworzono biuro Stowarzyszenia mieszczące się w Gminnym Ośrodku Kultury na Osiedlu Niewiadów w Ujeździe.

Kolejny etap budowania partnerstwa polegał na przygotowaniu i realizacji serii spotkań, szkoleń oraz konsultacji społecznych, w wyniku których opracowano Lokalną Strategię Rozwoju. Za te działania odpowiedzialnych było 10 osób tworzących grupę roboczą Stowarzyszenia ds. LSR. Członkowie grupy dobrani byli z uwagi na swoje doświadczenie, zaufanie jakim cieszyli się w Stowarzyszeniu oraz swojemu zaangażowaniu w rozwój obszaru. Reprezentowali oni różne sektory, mieli natomiast zbieżne cele: doprowadzić do ożywienia gospodarczego i zaktywizować mieszkańców do podejmowania wspólnych inicjatyw.

W 2009 r. podejmowano dalsze działania w kierunku rozszerzenia Lokalnej Grupy Działania „BUD-UJ RAZEM”. Prowadzono rozmowy z gminą wiejską Grabica i Moszczenica oraz z gminą miejsko-wiejską Tuszyn. Spójność obszarowa oraz specyfika terenu gmin: Będków, Budziszewice, Czarnocin, Grabica, Moszczenica, Tuszyn i Ujazd spowodowała motywację do połączenia sił w ramach działalności LGD „BUD-UJ RAZEM”. Aktualizowano zatem LSR Stowarzyszenia uwzględniając m.in. udział nowych gmin członkowskich w realizacji LSR.

Także w 2011 r. członkowie Stowarzyszenia zachęcali sąsiednie gminy do włączenia się do wspólnych działań. Prowadzone były rozmowy z gminą Belchatów, Gorzkowice, Gomunice, Ksawerów, Kamieńsk, Pabianice, Rozprza, Rzgów oraz Wola Krzysztoporska. Spójność obszarowa oraz przyrodnicza, historyczna i kulturowa gmin: Belchatów, Będków, Budziszewice, Czarnocin, Grabica, Gorzkowice, Gomunice, Ksawerów, Kamieńsk, Moszczenica, Pabianice, Rozprza, Rzgów, Tuszyn, Ujazd i Wola Krzysztoporska sprzyjała połączeniu sił w ramach działalności Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM”. Wszystkie gminy podjęły decyzję o przystąpieniu do Stowarzyszenia i w 2011 r. przyjęto je w poczet członków.

W kwietniu 2012 r. odbyły się kolejne rozmowy i spotkania aktywizujące, mające na celu rozszerzenie obszaru działania o kolejnych pięć jednostek samorządu terytorialnego: Dobryczyce, Kodrąb, Łęki Szlacheckie, Masłowice oraz Ręczno. Wszystkie gminy zdecydowały się przyłączyć do Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM” i tym samym w 2012 roku w skład Stowarzyszenia wchodziło 21 gmin. Równocześnie zaktualizowano LSR uwzględniając udział nowych gmin członkowskich w realizacji LSR.

30 czerwca 2015 r. Gmina Belchatów podjęła uchwałę o rezygnacji z członkostwa w Stowarzyszeniu, co jednak nie wpłynęło na jego spójność obszarową. Pozostałe gminy członkowskie Stowarzyszenia zadeklarowały chęć współpracy w kolejnym okresie programowania.

Warto nadmienić, iż niektórzy członkowie Stowarzyszenia realizując operację w ramach LSR sprawili, iż proces budowania partnerstwa Stowarzyszenia się umacniał poprzez nawiązywanie kontaktów partnerskich np. z grupami nieformalnymi, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, którzy aktywnie uczestniczyli w realizowanych projektach. Jako przykład można wymienić: Fundację „DLACZEGO NIE” reprezentującą sektor społeczny, która zrealizowała w ramach działania „Małe Projekty” operację pt. „Zakup sprzętu nagłaśniającego w celu realizacji warsztatów wokalnych i udostępniania go społeczności lokalnej do realizacji imprez kulturalnych” (wyplacone środki -14 976,80 zł, na dzień złożenia ankiety monitorującej do Stowarzyszenia 15 osób wzięło udział w zorganizowanym warsztacie a zakupiony sprzęt był wypożyczony szesnaście razy); Ewę Kotecką będącą przedstawicielem mieszkańców, która zrealizowała operację także w ramach działania „Małe Projekty” pt. „Urodziny Misia Książkowego – organizacja imprezy edukacyjno-rekreacyjnej i warsztatów promujących czytanie wśród mieszkańców gminy Tuszyn” (w imprezie wzięło 200 osób, na dzień złożenia ankiety monitorującej do Stowarzyszenia zorganizowane zostały dwa warsztaty, w których łącznie wzięło udział 100 osób, wyplacone środki – 5 947,51 zł); Bartłomieja Reszka, będącego przedstawicielem sektora gospodarczego aplikującego w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” na operację pt. „Podwyższenie konkurencyjności przedsiębiorstwa i zwiększenie poziomu zatrudnienia poprzez zakup centrum obróbczego” (w ramach operacji została zatrudniona jedna osoba, wyplacone środki - 100 000,00 zł). Także Gminy, członkowie Stowarzyszenia, reprezentujące sektor publiczny posiadają doświadczenie w realizacji operacji w ramach LSR aplikując a następnie wcielając w życie projekty zarówno z działania „Małe Projekty” jak i „Odnowa i Rozwój Wsi”. Jako przykład można podać Gminę Ujazd będącą Wnioskodawcą „Małego Projektu” pt. „Żniwo Gminy 2011 r. w Czterech Porach Roku – Dożynki w Gminie Ujazd” (w zrealizowanej operacji udział wzięło 2000 osób, wyplacone środki to 25 000,00 zł) oraz Gminę Budziszewice, która zrealizowała projekt w ramach działania „Odnowa i Rozwój wsi” pt. „Budowa boiska wielofunkcyjnego w Budziszewicach” i otrzymała środki w wysokości 295 989,00 zł. Na dzień złożenia ankiety monitorującej do Stowarzyszenia z przedmiotowego boiska skorzystało 817 osób i zorganizowano na nim cztery imprezy.

Warto podkreślić, iż cele Stowarzyszenia nie zmieniły się w ciągu kilku lat, jedynie dodano trzy cele szczegółowe a mianowicie: wsparcie dla rozwoju systemu odnawialnych źródeł, rozwój innowacyjnej edukacji proekologicznej oraz transfer wiedzy i nowych technologii.

Stowarzyszenie zamierza kontynuować swoją politykę w okresie 2014-2020 mając już doświadczenie w realizacji LSR. W minionym okresie programowania stopień wykorzystania zakładanego budżetu przeznaczzonego na działanie „Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju” przez wnioski wybrane do dofinansowania przez LGD, wynosi 92,2% .

Ponadto w ramach działania „Wdrażanie projektów współpracy” Stowarzyszenie zrealizowało pięć projektów, w tym cztery międzyregionalne tj. „Lokalny Atrakcyjny Szlak” (partnerzy: LGD „BUD-UJ RAZEM”, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej "Mroga", LGD Dolina Pilicy), „Questing umożliwi innowacyjne zwiedzenie” (partnerzy: LGD „BUD-UJ RAZEM”, LGD "Dolina rzeki Grab", Fundacja Rozwoju Gmin "PRYM"), „Pilica Atrakcyjna Turystycznie” (partnerzy: LGD „BUD-UJ RAZEM”, Stowarzyszenie Dolina Pilicy, LGD „Perła Jury”), „Biuro Informacji Turystycznej” (partnerzy: LGD „BUD-UJ RAZEM”, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej "Mroga") oraz jeden projekt międzynarodowy pn. "1914-1918 Wspomnienie dróg do Europy" (partnerzy: LGD „BUD-UJ RAZEM”, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społeczności Lokalnej "Mroga", LGD Dunajec-Biała oraz Stowarzyszeniem Pays de Verdun z Francji).

LGD „BUD-UJ RAZEM” posiada także doświadczenie w realizowaniu projektów/przedsięwzięć finansowanych z innych źródeł niż oś 4 PROW 2007-2013. Stowarzyszenie zrealizowało cztery takie projekty o łącznej wartości 154 210,50 zł. W 2009 roku Stowarzyszenie zrealizowało dwa projekty w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego tj. „Wolność Tomku w swoim domku” – samozatrudnienie szansą na lepsze perspektywy” (Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, kwota wyplacona - 41 020,50 zł), „Organizacja konnej gry terenowej oraz festynu integracyjnego na terenie LGD „BUD-UJ RAZEM” (zadanie publiczne Województwa Łódzkiego z zakresu turystyki i krajoznawstwa, 20 000,00 zł) oraz jeden projekt w ramach Funduszu Inicjatyw Obywatelskich tj. „Po pierwsze nie szkodzić” (kwota wyplacona - 47 540,00 zł). W kolejnym roku Stowarzyszenie mając już doświadczenie w realizacji operacji z Europejskiego Funduszu Społecznego zrealizowało projekt pn. „BUDUJ z nami poczucie integracji w Noc Świętojańska” (Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, kwota wyplacona - 45 650,00 zł). Doświadczenie Stowarzyszenia w okresie 2007-2013 w zakresie realizacji LSR odzwierciedla Załącznik nr 17 do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR).

W kontynuacji przez Stowarzyszenie swojej polityki w okresie 2014-2020 istotny jest fakt, iż ponad 50 % pracowników Stowarzyszenia posiada nie tylko niezbędną wiedzę teoretyczną na temat programu Leader, zasad jego wdrażania, rozliczania i sprawozdawczości, ale także wiedzę praktyczną pozwalającą sprawnie działać w celu realizacji założeń LSR-u. Systematyczne podnoszenie kwalifikacji, udział w szkoleniach powoduje to, iż praca biura LGD przebiega sprawnie, a obsługa Beneficjentów jest profesjonalna. W ankiecie dla lokalnej społeczności znalazły się pytania

dotyczące oceny pracowników LGD w skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 to ocena najwyższa. Respondenci pozytywnie oceniają kompetencje oraz działania pracowników LGD, w szczególności poziom wiedzy merytorycznej, chęć i jakość udzielania porad oraz wsparcie doradcze (Raport z ewaluacji LSR). Szczegółowe informacje nt. wiedzy i doświadczenia pracowników zatrudnionych w biurze istotnych dla wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu regionalnym/lokalnym zostały zawarte w Załączniku nr 16 do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR).

Stowarzyszenie, chcąc rozwijać swój potencjał jako organizacja, będzie wspierało aktywnych liderów, stowarzyszenia oraz będzie współpracowało z partnerami wszystkich sektorów dla budowania silnego kapitału społecznego obszaru. Sam fakt, że tak dużo gmin zadeklarowało przed laty chęć współpracy i podtrzymało decyzję również w odniesieniu do nowego okresu programowania świadczy, nie tylko o zainteresowaniu programem, ale i o determinacji mieszkańców do rozwoju obszaru i wspierania tych, którzy te zmiany tworzą.

I.4. Opis struktury LGD zawierający w szczególności krótką charakterystykę jej członków potwierdzającą, iż skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR.

Strukturę Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM” tworzą: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna. Kompetencje poszczególnych organów są jasno określone w Statucie i dokumentach wewnętrznych Stowarzyszenia (regulaminy i procedury).

Walne Zebranie Członków

Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków, w którym mogą uczestniczyć zwyczajni członkowie Stowarzyszenia oraz zaproszeni przez Zarząd goście. Każdemu członkowi Stowarzyszenia obecnemu na Walnym Zabraniu Członków przysługuje jeden głos.

Członkowie LGD

Skład LGD tworzą przedstawiciele instytucji publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. Na dzień 30.12.2015 roku jest 175 Członków Stowarzyszenia, w tym 21 Członków to przedstawiciele sektora publicznego, 31 stanowią Członkowie sektora społecznego, 40 to Członkowie będący reprezentantami sektora gospodarczego a 83 osoby to Członkowie LGD będący przedstawicielami mieszkańców.

Sektor publiczny w Stowarzyszeniu reprezentują samorządy. W grupie sektora społecznego znalazły się natomiast organizacje pozarządowe takie jak: ochotnicze straże pożarne, gminny klub polskiej sztuki walki, okręgowy związek wędkarski oraz inne stowarzyszenia i fundacje działające na rzecz rozwoju lokalnego. W tej grupie są również grupy nieformalne takie jak: koła gospodyń wiejskich, zespoły ludowe, orkiestry dęte. Sektor gospodarczy reprezentują osoby fizyczne prowadzące własną działalność gospodarczą. Przedstawiciele mieszkańców reprezentują osoby zamieszkałe na obszarze objętym LSR.

Właściwa struktura LGD obejmująca przedstawicieli instytucji publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców pozwala m.in. na inicjowanie działań na rzecz poprawy zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy. Znaczna liczba podmiotów z sektora publicznego i społecznego umożliwia przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu jak również pozwala na podejmowanie działań z zakresu ekonomii społecznej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym. Obecna struktura LGD daje również szansę na rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich. Stowarzyszenie zmierzy się z powyższymi wyzwaniami poprzez stworzenie mieszkańcom obszaru LGD, w tym również tzw. grupom defaworyzowanym, o których mowa poniżej, szansy na podejmowanie oddolnych inicjatyw umożliwiających realizację wymienionych celów.

W procesie tworzenia nowej LSR zidentyfikowano na obszarze Stowarzyszenia grupy defaworyzowane, które są w szczególnie trudnej sytuacji w dostępie do rynku pracy, rekreacji, wypoczynku i kultury:

- Osoby powyżej 50 roku życia w tym:
  - nieaktywne zawodowo (do 65 roku życia);
  - w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 roku życia);
- Młodzież wiejska w tym:
  - w wieku szkolnym (do 19 roku życia);
  - wchodząca na rynek pracy i nieaktywna zawodowo (poniżej 25 roku życia);
- Młode kobiety nieaktywne zawodowo (w tym wracające na rynek pracy po urodzeniu dziecka).

W przypadku osób w wieku 50-65 lat, młodzieży wiejskiej wchodzącej na rynek pracy i nieaktywnej zawodowo oraz kobiet nieaktywnych zawodowo, (w tym wracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka), najistotniejszą kwestią jest aktywizacja zawodowa oraz pośrednio zahamowanie odpływu ludzi młodych z terenu LGD. Stowarzyszenie planuje pomoc tym grupom w zakładaniu własnej działalności gospodarczej.

Oprócz kwestii gospodarczych wyłonione grupy defaworyzowane borykają się również z problemami w dostępie do różnych form rekreacji, wypoczynku czy obcowania z kulturą. Niewystarczająca infrastruktura rekreacyjna (place zabaw, siłownie zewnętrzne), niedostateczna ilość wydarzeń kulturalnych oraz różnego rodzaju zajęć, na których można rozwijać swoje zainteresowania, nabywać nowe umiejętności jest szczególnie odczuwalna wśród młodzieży szkolnej oraz osób w wieku poprodukcyjnym. Niedostateczna liczba przedsięwzięć dla danych grup odbiorców powoduje ich izolację społeczną – szczególnie dostrzegane jest to wśród osób starszych. Dlatego Stowarzyszenie zamierza podjąć działania związane z poprawą jakości życia na obszarze LSR, które będą realizowane poprzez dalsze wspieranie powstawania miejsc rekreacji i wypoczynku oraz inicjatywy kulturalne, propagujące dziedzictwo historyczne, przyrodnicze oraz integrację społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych. Komunikacja Stowarzyszenia z grupami defaworyzowanymi odbywać się będzie, jak dotychczas, następującymi metodami: strona internetowa Stowarzyszenia, ogłoszenia na stronach gmin, wysyłane będą także informacje do instytucji społecznych Powiatowych Urzędów Pracy, itp.

Zasady i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD określa Statut Stowarzyszenia. Z przystąpieniem kolejnej Gminy do Stowarzyszenia ilość członków zwiększała się. W ramach zadania 431 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja zorganizowano 7 spotkań informacyjnych/wigilijnych, na których zapoznano członków Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM” z prowadzonymi działaniami tj. naboru, projekty współpracy oraz działania promocyjne. Łącznie w spotkaniach udział wzięło 510 osób (Raport z ewaluacji LSR).

Stowarzyszenie uwzględnia możliwość utraty członkostwa przez członka Stowarzyszenia w następujących przypadkach: złożenia Zarządowi pisemnej rezygnacji, pozbawienia praw publicznych prawomocnym wyrokiem sądu, śmierci, wykluczenia przez Zarząd.

Nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa w Stowarzyszeniu następuje na podstawie uchwały Zarządu Stowarzyszenia. Należy podkreślić, iż LGD „BUD-UJ RAZEM” jest otwarte na nowych członków, jak i partnerów, sądząc, że przyczyni się to do wzmocnienia potencjału grupy oraz uczyni ją bardziej efektywną w oddziaływaniu na środowisko lokalne. Stowarzyszenie przez ostatnie lata pozyskało znaczną liczbę członków. Początkowo, rozpoczynając swoją działalność, skupiało około 100 członków, obecnie jest ich 175. W trakcie realizacji LSR Stowarzyszenie będzie starało się, jak dotychczas, zachęcać osoby fizyczne jak i podmioty działające na obszarze LGD do aktywnego udziału w podejmowanych inicjatywach poprzez angażowanie do działań promocyjnych oraz aktywizujących, promowanie ciekawych inicjatyw i dobrych projektów na stronach internetowych.

W nowym okresie programowania wyznaczono zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz przewidziano metody ich pomiaru. Pozyskiwane będą wówczas dane służące zbieraniu informacji dotyczących badania stopnia osiągnięcia wskaźników w LSR. Przedmiotowe zagadnienie szczegółowo zostało opisane w rozdziale LSR „Plan komunikacji” (zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy) oraz „Monitoring i ewaluacja” (metody pomiaru zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy).

Zarząd

Zarząd kieruje całokształtem działalności Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM”. Zgodnie z uchwałami Walnego Zebrania Członków, reprezentuje Stowarzyszenie na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność przed Walnym Zebraniem.

Zgodnie ze statutem Zarząd może liczyć 9 do 44 osób. Wyznacza Prezesa, pięciu Wiceprezesów, Skarbnika, Sekretarza i od 1 do 36 Członków Zarządu. Obecnie nasz Zarząd liczy 42 osoby. Na tle innych LGD może wydawać się że jest to zbyt szeroka reprezentacja tego organu, ale należy wziąć pod uwagę duży obszar LGD, a także liczbę mieszkańców i gmin. Zarząd Stowarzyszenia stanowią osoby, które były w większości jego członkami w poprzednim okresie programowania, zatem posiadają wiedzę teoretyczną i praktyczną pozwalającą sprawnie działać w celu realizacji założeń LSR-u.

Stowarzyszenie zastrzega, że Członkiem Zarządu nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie. Ponadto, aby zostać członkiem Zarządu LGD „BUD-UJ RAZEM” trzeba spełniać przynajmniej jeden z następujących wymogów:

- a) posiadać wykształcenie wyższe lub średnie;
- b) ukończyć szkolenia lub kursy z zakresu rolnictwa lub rozwoju obszarów wiejskich;
- c) uczestniczyć w realizacji projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Komisja Rewizyjna

Komisja Rewizyjna jest władzą Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RZEM” powołaną do sprawowania kontroli nad działalnością Zarządu.

Komisja Rewizyjna zgodnie ze Statutem może liczyć od 9 do 25 osób i składa się z: Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i od 7 do 23 członków. Raz do roku Komisja składała sprawozdania z działalności

Stowarzyszenia, które nie wykryły żadnych nieprawidłowości w trakcie funkcjonowania Stowarzyszenia. Stowarzyszenie zastrzega, że Członkiem Komisji Rewizyjnej nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie. Członkowie Komisji Rewizyjnej nie mogą także pozostawać z członkami Zarządu w związku małżeńskim, ani też w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia. Ponadto, aby zostać członkiem trzeba spełniać przynajmniej jeden z następujących wymogów:

- a) posiadać wykształcenie wyższe lub średnie;
- b) ukończyć szkolenia lub kursy z zakresu rolnictwa lub rozwoju obszarów wiejskich;
- c) uczestniczyć w realizacji projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Rada

Stowarzyszenie posiada Organ jakim jest Rada, do której wyłącznej kompetencji należy wybór operacji realizowanych w ramach opracowanej LSR. Członkowie Rady są wybierani przez Walne Zebranie Członków spośród członków tego zebrania.

Przystępując do wyboru członków Rady, członkowie Stowarzyszenia zostali poinformowani o roli, jaką będą odgrywać osoby wybrane do tego organu oraz o odpowiedzialności, jaką będą ponosiły za prawidłową realizację LSR. Zadbaną też o to, by zapewnić reprezentację wszystkich sektorów. Zwrócono uwagę na parytety płci oraz głos w Radzie przedstawiciela grup defaworyzowanych określonych w LSR.

Zgodnie ze statutem Rada może liczyć od 9 do 21 osób. Składa się z Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i od 7 do 19 członków Rady.

Obecnie Rada składa się z 1 przedstawiciela sektora publicznego, 5 przedstawicieli sektora społecznego, 6 przedstawicieli sektora gospodarczego i 9 osób będących przedstawicielami mieszkańców.

Wartym podkreślenia jest fakt, iż wśród członków Rady są reprezentanci grup defaworyzowanych: osób starszych - powyżej 50 roku życia (przedstawicielka Koła Gospodyń Wiejskich) oraz młodzieży (przedstawiciele gmin Ksawerów i Tuszyn).

1.5. Opis składu organu decyzyjnego wskazujący, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji.

Rada to organ decyzyjny Stowarzyszenia, który zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia, w co najmniej 50 % składa się z podmiotów, o których mowa w art.5 ust.1 lit. b i c rozporządzenia nr 1303/2013, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne, ani żadna grupa interesu nie posiada więcej niż 49% prawa głosu.

Rada Stowarzyszenia liczy 21 członków, w tym 1 członek reprezentuje sektor publiczny, 6 członków sektor gospodarczy, a 5 członków jest przedstawicielami sektora społecznego natomiast 9 osób to przedstawiciele mieszkańców. Sektor publiczny stanowi 4,76% składu organu decyzyjnego. W składzie organu decyzyjnego znajduje się 6 przedsiębiorców, 9 kobiet oraz pięć osób poniżej 35 roku życia. Mężczyźni stanowią 57,14 % składu Rady. Kobiety natomiast stanowią 42,86 % w Radzie (kobiet 9 i 12 mężczyzn).

Szczegółowe dane członków organu decyzyjnego zostały zawarte w Załączniku nr 4 do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR).

1.6. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym, bez powielania informacji zawartych w statucie i innych dokumentach wewnętrznych ze szczególnym uwzględnieniem sposobu udostępniania procedur do wiadomości publicznej.

Posiedzenia Rady są zwoływane odpowiednio do potrzeb wynikających z naborów wniosków prowadzonych przez LGD oraz z harmonogramu realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju LGD. Zwoluje i przewodniczy im Przewodniczący Rady, a podczas jego nieobecności jego obowiązki pełni Wiceprzewodniczący. Pełniąc swą funkcję, Przewodniczący Rady współpracuje z Zarządem i Biurem Zarządu LGD, korzystając z ich pomocy. W minionym okresie programowania w ramach wszystkich konkursów Beneficjenci złożyli 577 wniosków o łącznej wartości 32 605 145,12 zł. Najwięcej wniosków (423) zostało złożonych w ramach działania „Małe projekty” (Raport z ewaluacji LSR).

Procedura Rady Stowarzyszenia zastrzega, aby nie upoważniać osób trzecich do udziału w podejmowaniu decyzji. Funkcje członków Rady muszą być pełnione osobiście, tj. w przypadku osób fizycznych wybranych do Rady – przez te osoby, zaś w przypadku osób prawnych – przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych. Wartym podkreślenia jest fakt, iż Stowarzyszenie stosuje procedurę wyłączenia z oceny przez każdego członka Rady Stowarzyszenia, który ubiega się o wybór operacji lub reprezentuje podmiot ubiegający się o wybór operacji, lub pozostaje z podmiotem ubiegającym się o wybór operacji w stosunku zatrudnienia. W nowym okresie programowania przewidziano elektroniczną ocenę wniosków przez członków Rady.

Decyzje Rady LGD „BUD-UJ RAZEM” podejmowane są zgodnie z zasadą przejrzystości, jawność funkcjonowania, demokratyczności: na zasadzie wymaganego quorum, zachowania obiektywności i bezstronności w podejmowaniu decyzji.

Wyniki pracy Rady są upowszechniane poprzez umieszczenie ich na stronie internetowej. Ponadto protokoły i dokumentacja z posiedzeń Rady jest gromadzona i przechowywana w Biurze LGD i każdy, kto ma w tym interes prawny może dokonać do niej wglądu.

Szczegółowe zasady członkostwa w Radzie, prac organu decyzyjnego oraz mechanizmów wyboru operacji do dofinansowania regulują zapisy Regulaminu obrad Rady Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM”. Rada działa również w oparciu o Procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR. Oba dokumenty są załącznikami do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR).

Należy podkreślić, iż Stowarzyszenie przewidziało przeprowadzenie szkoleń dla członków organów decyzyjnych Stowarzyszenia, celem podnoszenia ich kompetencji i umiejętności. Szczególnie w początkowym okresie przewidziano szkolenia przygotowujące do obsługi programu w nowym okresie programowania. Stąd większa liczba szkoleń w pierwszym okresie wdrażania LSR. Ponadto będą wykorzystywane możliwości, jakie daje udział w sieci KSOW. Szczegółowy plan szkoleń dla członków organu decyzyjnego został załączony do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność LSR.

1.7. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte.

Dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM”, sposób ich uchwalania i zmieniania oraz kwestie jakie są w nich regulowane zostały przedstawione w tabeli:

Tabela 3: Zestawienie dokumentów wewnętrznych regulujących zasady działania Stowarzyszenia

L p.	Rodzaj dokumentu	Główne kwestie zawarte w dokumencie
1.	Statut LGD	• nazwa Stowarzyszenia, • określenie siedziby Stowarzyszenia, • wskazanie organu nadzoru Stowarzyszenia, • cele i sposoby ich realizacji, • sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków, • określenie władz Stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje, • określenie organu Stowarzyszenia odpowiedzialnego za wybór operacji (projektów), • sposób reprezentowania Stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, • sposób uzyskiwania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich, • zasady dokonywania zmian Statutu, • sposób rozwiązania się Stowarzyszenia. Za zmiany w Statucie odpowiada Walne Zebranie Członków. Zmiana Statutu wymaga podjęcia uchwały bezwzględną większością głosów przy obecności ponad 1/3 uprawnionych do głosowania członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.
2.	Regulamin obrad Rady	• kompetencje Rady i zasady jej reprezentatywności, • zasady zwoływania posiedzeń Rady (sposób informowania członków organu o posiedzeniach), • zasady organizacji posiedzeń Rady (sposób wyboru wniosków o przyznanie pomocy złożonych w ramach naboru, sposób głosowania Rady), • zasady protokołowania posiedzeń Rady, • zasady odwołania od oceny Rady.

		szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny) Za uchwalenie oraz zmianę Regulaminu obrad Rady odpowiada Zarząd Uchwalenie oraz zmiana Regulaminu obrad Rady wymaga podjęcia uchwały zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 1/3 ilości członków Zarządu uprawnionych do głosowania Za zatwierdzenie Regulaminu obrad Rady, w tym jego zmian odpowiada Walne Zebranie Członków
3.	Regulamin Biura LGD wraz z opisem stanowisk pracowników	- zadania i obowiązki Biura, - uprawnienia, odpowiedzialność Dyrektora Biura, - zakresy obowiązków pracowników Biura, Za uchwalenie i zmiany w Regulaminie Biura wraz z opisem stanowisk odpowiada Zarząd. Uchwalenie oraz zmiana regulaminu Biura Stowarzyszenia wymaga podjęcia uchwały zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 1/3 ilości członków Zarządu uprawnionych do głosowania.
4.	Regulamin obrad Walnego Zebrania Członków	- zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Walnego Zebrania Członków (sposób informowania członków o posiedzeniach, zasady podejmowania uchwał), - zasady podejmowania decyzji w sprawie powołania organów LGD (sposób zgłaszania kandydatów, oddawania głosów), - zakres zadań organów Walnego Zebrania Członków, - zasady protokołowania posiedzeń Walnego Zebrania Członków. Za uchwalenie Regulaminu obrad Walnego Zebrania Członków, w tym jego zmian odpowiada Walne Zebranie Członków. Uchwalenie oraz zmiana Regulaminu obrad Walnego Zebrania Członków wymaga podjęcia uchwały zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 1/3 uprawnionych do głosowania członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.
5.	Regulamin Zarządu LGD	- zadania i kompetencje Zarządu, - zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Zarządu, - zasady protokołowania posiedzeń Zarządu, Za uchwalenie i zmiany w Regulaminie Zarządu odpowiada Zarząd. Uchwalenie oraz zmiana Regulaminu Zarządu wymaga podjęcia uchwały zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 1/3 ilości członków Zarządu uprawnionych do głosowania.
6.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	- zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji, - zadania Komisji Rewizyjnej (zasady prowadzenia działań kontrolnych), - zasady protokołowania posiedzeń. Za uchwalenie i zmiany w Regulaminie Komisji Rewizyjnej odpowiada Komisja Rewizyjna. Uchwalenie oraz zmiana Regulaminu Komisji Rewizyjnej wymaga podjęcia uchwały zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 1/3 ilości członków Komisji Rewizyjnej uprawnionych do głosowania
7.	Lokalna Strategia Rozwoju	Za uchwalenie LSR i jej aktualizację odpowiada Zarząd. Uchwalenie LSR oraz jej aktualizacji wymaga podjęcia uchwały zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 1/3 ilości członków Zarządu uprawnionych do głosowania.

Źródło: Opracowanie własne

Funkcjonowanie Biura

Statut przewiduje funkcjonowanie Biura Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM” i zatrudnianie pracowników, które jest odpowiedzialne za prowadzenie prac organizacyjnych i przygotowawczych na potrzeby LGD. Zarząd natomiast odpowiada za powoływanie i odwoływanie Dyrektora Biura Stowarzyszenia oraz zatrudnianie innych pracowników, ustalanie struktury zatrudnienia i zasad wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia. W Biurze LGD nie mogą być zatrudniani członkowie Rady LGD. Obecnie ponad 50% pracowników Stowarzyszenia posiada nie tylko niezbędną wiedzę teoretyczną na temat programu Leader, zasad jego wdrażania, rozliczania i sprawozdawczości, ale także wiedzę praktyczną pozwalającą sprawnie działać w celu realizacji założeń LSR-u.

Systematyczne podnoszenie kwalifikacji, udział w szkoleniach powoduje to, iż praca biura LGD przebiega sprawnie a obsługa Beneficjentów jest profesjonalna. W ankiecie dla lokalnej społeczności znalazły się pytania dotyczące oceny pracowników LGD w skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 to ocena najwyższa. Respondenci pozytywnie oceniają kompetencje oraz działania pracowników LGD, w szczególności poziom wiedzy merytorycznej, chęć i jakość udzielania porad oraz wsparcie doradcze (Raport z ewaluacji LSR). Biuro LGD działa zgodnie z Regulaminem Biura LGD stanowiącym załącznik do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR).

Procedura naboru pracowników

W celu zatrudniania pracowników w oparciu o przejrzyste kryteria oraz zagwarantowanie równego dostępu do prac w Stowarzyszeniu opracowano procedurę naboru pracowników regulującą zasady naboru pracowników w Stowarzyszeniu. Wykluczona jest wszelka dyskryminacja kandydatów ze względu na płeć, czy też stopień niepełnosprawności. Zarząd, do którego zadań należy zatrudnianie pracowników, kierować się musi tylko i wyłącznie kwalifikacjami oraz doświadczeniem kandydatów. Procedurę naboru pracowników Stowarzyszenia określa Regulamin Biura stanowiący załącznik do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR).

Opis stanowisk prac

W celu zagwarantowania jak najwyższej jakości pracy umożliwiającej prawidłowe wdrażanie LSR w Stowarzyszeniu określono wymagania obowiązkowe i pożądane w zakresie wykształcenia i doświadczeń, opracowano szczegółowe opisy stanowisk: Dyrektora Biura, Starszego Specjalisty ds. administracyjnych, Starszego Specjalisty ds. projektów i zamówień publicznych, Starszego Specjalisty ds. projektów, Specjalisty ds. projektów, Specjalisty ds. promocji, aktywizacji i informacji, Księgowej.

Kompetencje określone na tych stanowiskach zostały tak opisane, by każdy z pracowników miał swój jasny zakres obowiązków, a zadania nie powielaly się.

W Stowarzyszeniu zatrudniane są wyłącznie osoby gwarantujące profesjonalną obsługę organów LGD oraz beneficjentów. Opisy stanowisk pracy precyzujące podział obowiązków i zakres odpowiedzialności pracowników biura oraz odzwierciedlający m.in. to, iż wymagania są adekwatne do przewidzianych obowiązków, zawarte zostały w Regulaminie Biura LGD.

Na stanowiskach pracy związanych z udzielaniem doradztwa określono sposób pomiaru jakości udzielanego doradztwa oraz wyznaczono metodę oceny efektywności świadczonego doradztwa.

Ilość świadczonego doradztwa w nowym okresie programowania zostanie zbadana na podstawie ewidencji liczby osób, którym go udzielono. Jakość natomiast na podstawie przygotowanego sprawozdania z naborów wniosków o przyznanie pomocy. Zobrazowany zostanie w nim stosunek wszystkich złożonych wniosków do wniosków osób, które skorzystały z doradztwa i otrzymały wsparcie w danym naborze. Szczegółowe informacje dotyczące tego zagadnienie odzwierciedla rozdział LSR „Monitoring i ewaluacja”.

W nowym, okresie programowania wyznaczono zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz przewidziano metody ich pomiaru. Pozyskiwane będą wówczas dane dotyczące badania stopnia osiągnięcia wskaźników w LSR. Przedmiotowe zagadnienie szczegółowo zostało opisane w rozdziale LSR „Plan komunikacji” (zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy) oraz „Monitoring i ewaluacja” (metody pomiaru zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy).

Stowarzyszenie będzie dbało o systematyczne szkolenia dla pracowników Biura LGD. Szczególnie w początkowym okresie przewidziano szkolenia przygotowujące do obsługi programu naboru i oceny wniosków w nowym okresie programowania. Dlatego zaplanowano większą liczbę szkoleń w pierwszym okresie wdrażania LSR. Ponadto będą wykorzystywane możliwości jakie daje udział w sieci KSOW. Szczegółowy plan szkoleń dla pracowników i członków organu decyzyjnego został załączony do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR).

ROZDZIAŁ II PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Podjęcie partycypacyjne przy opracowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM” wiąże się z uruchomieniem procesu, w którym dokument tworzony jest przez zespół złożony z przedstawicieli: organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, lokalnego biznesu i nieformalnych grup społecznych oraz grup defaworyzowanych. Dlatego też, Stowarzyszenie zdecydowało o podjęciu inicjatywy, mającej na celu utworzenie zespołu partycypacyjnego poprzez opracowanie mapy interesariuszy i ważnych partnerów oraz umieszczenie na stronie Stowarzyszenia i gmin członkowskich informacji o powołaniu takiego zespołu. Liderem zespołu partycypacyjnego był animator - ekspert zewnętrzny, który pełnił rolę doradcy. Zapewnił on obiektywną i krytyczną analizę danych lokalnych zebranych w procesie budowania LSR.

Kolejnym krokiem było przeprowadzenie przez zespół partycypacyjny diagnozy potrzeb i problemów (spotkanie w siedzibie Stowarzyszenia). Wynikiem pracy Zespołu było w pierwszym etapie opracowanie i zamieszczenie na stronie internetowej www.lokals.pl oraz www.buduj.eu ankiety dla mieszkańców terenu LGD, w której respondenci mogli proponować kierunki rozwoju obszaru LGD oraz wskazać problemy i potrzeby swojej gminy (wypełnioną ankietę można było przysyłać mailowo na adres biura oraz metodą tradycyjną, pocztą). Zadaniem zespołu partycypacyjnego było opracowanie zebranych informacji, dokonanie wstępnej analizy SWOT oraz określenie celów działania. Tak przygotowane materiały wykorzystano do dyskusji z mieszkańcami wszystkich gmin wchodzących w skład LGD: Będków, Budziszewice, Czarnocin, Dobryszyce, Gomunice, Gorzkowice, Grabica, Łęki Szlacheckie, Kamieńsk, Kodrąb, Ksawerów, Masłowice, Moszczenica, Pabianice, Ręczno, Rozprza, Rzgów, Tuszyn, Ujazd, Wola Krzysztoporska). Łącznie członkowie Zespołu przeprowadzili 20 spotkań z przedstawicielami społeczności lokalnej oraz jednostek samorządu terytorialnego, na których dokonana została analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń obszaru LGD, a także celów lokalnej strategii rozwoju. Na etapie tworzenia diagnozy i analizy SWOT zastosowano takie metody badawcze jak: konsultacje w 20 gminach, badania ankietowe (PAPI), spotkania fokusowe (FGI), oraz konsultacje indywidualne w biurach LGD. Ankiety rozdawano mieszkańcom, zamieszczono na stronie internetowej, a także rozdawane były na spotkaniach, w celu ich dalszego rozpropagowania wśród znajomych, rodziny, przyjaciół. Badania ankietowe podsumowano w formie raportu. Natomiast zebrane informacje, w formie raportów ze spotkań w terenie i w biurach Stowarzyszenia, zamieszczone zostały na stronie internetowej www.lokals.pl do konsultacji. W wyniku przeprowadzonych badań ankietowych, konsultacji w biurach, wywiadów indywidualnych w terenie (podczas imprez lokalnych takich jak dożynki powiatowe w Gorzkowicach, dożynki parafialno-gminne w gminach należących do Stowarzyszenia) wyłoniono trzy grupy defaworyzowane. Według mieszkańców szczególnego wsparcia w pierwszej kolejności wymagają: młodzież, osoby powyżej pięćdziesiątego roku życia i młode kobiety nieaktywne zawodowo (w tym wracające na rynek pracy po urodzeniu dziecka).

Na etapie określania celów oraz wskaźników zastosowano następujące metody badawcze: badanie ankietowe w formie fiszek projektowych (PAPI), konsultacje indywidualne w biurze LGD, spotkanie fokusowe (FGI), konsultacje z wykorzystaniem tablicy pomysłów, wywiad pogłębiony (IDI). Pierwsze FGI zorganizowane zostało w pierwszej połowie listopada br. z przedstawicielami Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, z którymi to skonsultowana została LSR pod kątem potrzeb osób z grup defaworyzowanych: diagnoza, analiza SWOT, cele oraz wskaźniki. Szczegółowo przedyskutowano możliwości wejścia na rynek pracy dwóch grup defaworyzowanych: osoby powyżej 50 roku życia oraz kobiety nieaktywne zawodowo. Omówiono możliwości pozyskiwania przez wskazane wyżej grupy defaworyzowane środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej w nowym okresie programowania 2014-2020 za pośrednictwem LGD „BUD-UJ RAZEM”. Kolejne FGI odbyło się w drugiej połowie listopada, na które zaproszeni zostali przedsiębiorcy oraz osoby z grupy defaworyzowanej tj. młodzież, z którymi skonsultowana została LSR m.in. pod względem wskaźników oraz celów, a także analizy SWOT. Na spotkaniu przedyskutowane zostały kwestie związane z możliwościami pozyskania środków na podjęcie działalności gospodarczej oraz rozwój prowadzonej działalności gospodarczej w okresie programowania 2014-2020. Ostatnie FGI zorganizowane zostało pod koniec listopada, na które zaproszone zostały osoby powyżej 50 roku życia. Na spotkaniu przedstawiono zarys LSR oraz możliwości pozyskania środków z projektów grantowych, a także przedyskutowano diagnozę, analizę SWOT, cele oraz wskaźniki. Wykorzystano tu metodę „burzy mózgów”. Podczas tych spotkań utworzona została tablica pomysłów, na którą uczestnicy mogli wpisywać swoje pomysły związane z pozyskaniem środków pieniężnych z projektów grantowych. Spotkania fokusowe do rozwiązywania problemów przy tworzeniu LSR były po raz pierwszy zastosowane przez LGD „BUD-UJ RAZEM”. Była to dla Stowarzyszenia nowa, innowacyjna metoda badawcza, którą wykorzystano z sukcesem do konsultacji społecznych.

Na etapie tworzenia budżetu zastosowano niżej wymienione metody partycypacyjne: grupy fokusowe (FGI) (podczas spotkań z grupami fokusowymi został przedyskutowany projekt budżetu), konsultacje otwarte w gminach z mieszkańcami, dyskusja panelowa z wykorzystaniem „burzy mózgów” z przedstawicielami JST, panel ekspercki z Wójtami gmin należących do Lokalnej Grupy Działania „BUD-UJ RAZEM” w celu skonsultowania budżetu. Wykorzystano doświadczenia Wójtów w realizacji projektów finansowanych z UE, a także doświadczenia z realizacji LSR w poprzednim okresie programowania.

W okresie przygotowywania LSR funkcjonowały dwa biura Stowarzyszenia, w których pracownicy LGD przyjmowali uwagi i propozycje mieszkańców do definiowanych celów LSR w ramach partycypacyjnej diagnozy obszaru LGD. Ponadto mieszkańcy obszaru LSR mogli złożyć propozycje dotyczące kierunków rozwoju Stowarzyszenia (ankiety) oraz propozycje planowanych operacji. Do tego celu opracowano fiszki projektowe. Biura działały w:

1. Biuro Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM” – Ujazd, ul. Rokicińska 6, 97-225 Ujazd od poniedziałku do piątku w godz. 08:00-16:00

2. Centrum Informacji w Czarnocinie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM” – Czarnocin, ul. Poniatowskiego 5, 97-318 Czarnocin.

Na etapie opracowania zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru zastosowano poniższe metody partycypacyjne: badanie ankietowe (PAPI), grupa fokusowa (FGI) (Zarząd i pracownicy Biura LGD), panel dyskusyjny z przedstawicielami sektora publicznego, otwarte konsultacje z członkami LGD i mieszkańcami podczas Walnego Zebrania Członków. Wykorzystano tu doświadczenia osób, które zaangażowane były w ocenę wniosków oraz doradztwo na rzecz beneficjentów.

Na etapie przygotowania zasad monitorowania i ewaluacji zastosowano następujące metody partycypacyjne: badanie z wykorzystaniem tablicy pomysłów, spotkanie z członkami Zarządu, wywiady z przedstawicielami gmin wspomagane komputerowo, konsultacje na Walnym Zebraniu Członków. Warto podkreślić fakt, iż Walne Zebranie Członków miało charakter otwarty, po to, aby każdy zainteresowany mieszkaniec LGD mógł uczestniczyć w konsultacji przygotowanej LSR.

Na etapie przygotowania planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR zastosowano takie metody partycypacyjne jak: zespół partycypacyjny ds. LSR, przesłanie informacji z opracowaniem zasad monitorowania do zaopiniowania przez gminy, konsultacje na Walnym Zebraniu Członków (spotkanie otwarte), konsultacje indywidualne w biurze LGD.

Podczas spotkań w gminach oraz spotkań fokusowych z grupami defaworyzowanymi uczestnicy otrzymywali ankiety w formie fiszek projektowych, które zawierały pytania nt. projektu, kwoty oraz podmiotu, który zgłasza pomysł. Warty uwagi jest fakt, że wpłynęło do nas 227 pomysłów na nowe projekty. Z ankiet wyłoniła się lista operacji, które mieszkańcy uważają za wartościowe do realizacji. W propozycjach planowanych projektów pojawiły się również takie, które uwzględniały potrzeby grup defaworyzowanych tj. młodzieży, osób 50+ i młodych kobiet nieaktywnych zawodowo (w tym wracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka). Najczęściej zgłaszane propozycje dotyczyły ogólnie rozumianej promocji, promocji i produkcji produktów regionalnych, czy zagospodarowania terenu, ale nierzadko konkretnych działań, wśród których powtarzały się między innymi:

- tworzenie integracyjnych miejsc spotkań, w tym: modernizacja/remont oraz doposażenie świetlic wiejskich, budowa placów zabaw, budowa siłowni zewnętrznych, budowa obiektów rekreacyjnych i turystycznych;
- utworzenie ścieżek turystycznych/rekreacyjnych, oznakowanie istniejących już szlaków rowerowych, pieszych, spacerowych i historycznych;
- wsparcie dla kół gospodyń wiejskich, osób starszych i innych nieformalnych grup aktywnych mieszkańców;
- organizacja szkoleń i warsztatów dla dzieci oraz młodzieży z obszaru LGD „BUD-UJ RAZEM”;
- publikowanie wydawnictw promujących obszar LGD.

Pojawiły się także pojedyncze, ale bardzo konkretne wnioski dotyczące m.in. budowy mini muzeum oraz wybudowanie windy do lokalu OSP. Wszystkie propozycje zostały przeanalizowane i wzięte pod uwagę przy opracowywaniu listy przedsięwzięć w ramach dostępnego budżetu.

Wnioski, propozycje z poszczególnych etapów prac nad strategią analizowane były każdorazowo przez pracowników Biura LGD zespół partycypacyjny ds. LSR. Zestawienie uwag i rekomendacji prowadzone przez Biuro LGD, sporządzane było w formie tabelarycznej i uwzględniało: część dokumentu do którego się odnosi uwaga (strona/punkt), obecny zapis, propozycja zmiany oraz uzasadnienie zmiany. Należy zauważyć, iż dłożono wszelkich starań, aby uspołeczniony proces opracowania strategii przełożył się na zaplanowanie działań adekwatnych do potrzeb i wykorzystania szans rozwojowych oraz większego włączenia społecznego mieszkańców. Różnorodność zastosowanych metod partycypacyjnych i prowadzonych działań włączających interesariuszy, stanowi istotny fundament, dla racjonalnie i ambitnie określonych celów, mających przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców. Poszczególne rozdziały LSR, zawierają informacje o źródłach danych z procesów partycypacyjnych. Poniższa tabela przedstawia opis partycypacyjnych metod konsultacji nad opracowaniem LSR:

Tabela 4: Partycypacyjne metody konsultacji zastosowane przy opracowaniu LSR

Lp	Kluczowe etapy budowy LSR	Opis zastosowanych partycypacyjnych metod konsultacji na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR					
		Metoda 1		Metoda 2	Metoda 3	Metoda 4	
1.	Diagnoza i analiza SWOT	Konsultacje w 20 gminach		Badanie ankietowe (PAPI)	Grupy fokusowe (FGI) z udziałem: - osób powyżej 50 roku życia (Kamieńsk,	Konsultacje indywidualne w biurach LGD (w miesiącach od sierpnia do grudnia 2015r., 50 osób)	
		Miejsce	Data (d/m/r)				Ilość osób
		Będków	19.08.15				19
		Budziszewice	17.08.15	11			

		Czarnocin	18.08.15	16		9.11.2015r., 35 osób) - przedsiębiorców - przedstawicieli GOPS (Czarnocin, 3.11.2015r., 12 osób)	
		Dobryczyce	17.08.15	10			
		Gomunice	18.08.15	19			
		Gorzkowice	19.08.15	14			
		Grabica	19.08.15	19			
		Łęki Szlacheckie	20.08.15	28			
		Kamieńsk	18.08.15	7			
		Kodrąb	20.08.15	10			
		Ksawerów	17.08.15	10			
		Masłowice	19.08.15	18			
		Moszczenica	19.08.15	61			
		Pabianice	18.08.15	24			
		Ręczno	20.08.15	29			
		Rozprza	20.08.15	22			
		Rzgów	18.08.15	34			
		Tuszyn	18.08.15	16			
		Ujazd	17.08.15	7			
		Wola Krzysztoporska	20.08.15	9			
2.	Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania	Badanie ankietowe w formie fiszek projektowych (PAPI) (sierpień 2015r., 227 pomysłów na projekt)			Konsultacje indywidualne w biurze LGD (w miesiącach od sierpnia do grudnia 2015 r. 50 osób)	Konsultacje z wykorzystaniem tablicy pomysłów (Kamieńsk, Rozprza, Czarnocin, w miesiącach październik-listopad 2015r., 30 osób); wywiad pogłębiony (IDI)	Grupy fokusowe (FGI) z udziałem: - osób powyżej 50 roku życia (Kamieńsk, 9.11.2015r., 35 osób) - przedsiębiorców - przedstawicieli GOPS (Czarnocin, 3.11.2015 r., 12 osób)
3.	Budżet	Grupy fokusowe (FGI) z udziałem: - osób powyżej 50 roku życia, (Kamieńsk, 9.11.2015r., 35 osób) - przedsiębiorców - przedstawicieli GOPS (Czarnocin, 3.11.2015r., 12 osób)			Konsultacje otwarte w gminach z mieszkańcami (listopad-grudzień, 30 osób)	Dyskusja panelowa w formie „burzy mózgow” z przedstawicielami j.s.t. (Czarnocin, 24.11.2015r., 20 osób)	Panel ekspercki z wójtami (Czarnocin, 18.11.2015r., 20 osób)
4.	Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru	Badanie ankietowe (PAPI)			Grupa fokusowa - Zarząd i pracownicy Biura LGD (18 listopada 2015 r., 30 osób)	Panel dyskusyjny z przedstawicielami sektora publicznego (24.11.2015 r., 24 osoby)	Otwarte konsultacje z członkami LGD i mieszkańcami podczas Walnego Zebrania Członków (15.12.2015r., 97 osób)
5.	Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji,	Badanie z wykorzystaniem tablicy pomysłów (Kamieńsk, Rozprza, Czarnocin, w miesiącach październik-listopad 2015r., 30 osób)			Spotkanie z członkami Zarządu LGD	Wywiady z przedstawicielami gmin wspomagane komputerowo	Konsultacje na Walnym Zebraniu Członków (15.12.2015r., 97 osób)

			(18.listopada 2015 r., 24 osoby)		
6.	Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR	Zespół partycypacyjny ds. LSR (Czarnocin, 04.11.2015r., 10 osób)	Przesłanie informacji z opracowaniem zasad monitorowania do zaopiniowania przez gminy	Konsultacje na Walnym Zebraniu Członków (spotkanie otwarte - 15.12.2015r., 97 osób)	Konsultacje indywidualne w biurze LGD (w miesiącach od sierpnia do grudnia 2015r., 50 osób)

Źródło: Opracowanie własne

ROZDZIAŁ III DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

III.1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów odnoszących się do tych grup

Diagnozę obszaru LGD rozpoczęto od określenia grup mieszkańców szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, które są w trudnej sytuacji w dostępie do rynku pracy, rekreacji, wypoczynku i kultury. Wyłonienia niniejszych grup określanych mianem defaworyzowanych, dokonano w oparciu o analizę danych demograficznych oraz informacje i materiały pozyskane w wyniku zastosowania następujących metod badawczych: konsultacje w gminach, badania ankietowe (PAPI), spotkania fokusowe (FGI) oraz konsultacje indywidualne w biurach LGD.

Na terenie Lokalnej Grupy Działania „BUD-UJ RAZEM” w 2013 roku, według danych GUS, zamieszkiwało 138 654 osób. W okresie od 2005 do 2014 na całym obszarze stwierdzono zwiększenie liczby mieszkańców o 3 810 osoby. Wzrost zaludnienia w analizowanym obszarze odnotowały gminy będące w bezpośrednim sąsiedztwie wielkich miast (Łódź, Piotrków Trybunalski, Radomsko, Pabianice). Największy przyrost ludności odnotowano w gminie Pabianice (1203 osoby) oraz Rzgów (940 osoby). W pozostałych gminach nastąpił spadek ludności. Populacja zmniejszyła się w największym stopniu w gminie Łęki Szlacheckie (-111 osób) oraz Ręczno (-95 osób). Na niniejszy trend, znaczący wpływ miała migracja mieszkańców. Zgodnie z danymi w Tabeli 5: Saldo migracji w ruchu wewnętrznym w latach 2005-2014 było ujemne w gminach: Będków, Ręczno i Masłowice, natomiast najwięcej osób przybyło w gminach: Pabianice, Rzgów i Tuszyn.

Tabela 5: Saldo migracji w ruchu wewnętrznym w latach 2005-2014

GMINA	ROK										OGÓLEM
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2005-2014
Będków	-8	-15	5	-21	-1	6	0	-19	-19	-2	-74
Budziszewice	-10	2	-4	14	-4	14	-4	3	8	-10	9
Czarnocin	13	12	-11	6	0	4	2	7	29	-31	31
Dobryzycze	35	4	38	9	17	17	50	-15	-1	-23	131
Grabica	22	-4	-11	3	11	9	-22	-13	8	-4	-1
Gomunice	-10	4	-19	13	1	25	1	20	-33	19	21
Gorzkowice	16	-11	-19	21	-12	17	-28	9	-35	-22	-64
Kamieński	-4	13	45	-11	22	-5	21	-5	-30	-5	41
Kodrąb	13	3	4	21	-12	6	-18	-47	2	-28	-56
Ksawerów	34	46	75	28	42	90	75	77	42	21	530
Łęki Szlacheckie	-15	-27	2	-7	12	9	-22	-13	8	-4	-57
Masłowice	-6	-9	-32	6	-8	-12	-22	-1	-6	17	-73
Moszczenica	16	60	85	0	2	27	-35	20	24	17	216
Pabianice	96	90	111	173	115	141	87	105	127	116	1161
Ręczno	7	6	0	-28	-12	-10	1	-10	-16	-12	-74
Rozprza	4	29	23	39	24	27	28	36	55	42	307

Rzgów	113	12	200	104	111	144	117	140	122	44	1107
Tuszyn	62	50	76	109	78	94	123	81	71	61	805
Ujazd	24	-49	12	13	7	-21	13	-11	0	-13	-25
Wola Krzysztoporska	12	39	77	40	9	25	46	13	57	38	356
OGÓŁEM	414	255	657	532	402	607	413	377	413	221	4291

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ludność migrująca na teren gmin należących do LGD, to w zdecydowanej większości mieszkańcy miast, którzy ze względu na atrakcyjne położenie niektórych gmin w bezpośrednim sąsiedztwie Łodzi, Piotrkowa Trybunalskiego, czy Radomska osiedlają się na ich terenie. Wśród rodowitych mieszkańców głównie w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym dominuje natomiast trend migracji poza obszar LGD w poszukiwaniu miejsc pracy oraz wyższego poziomu życia.

Analizując statystyki Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące struktury wieku ludności zamieszkującej obszar LGD w okresie 2010-2014 zauważyć można zwiększenie się populacji mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (Tabela 6). Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w analizowanym okresie wzrósł z 17,18% (w 2010 roku) do 18,57% (w roku 2014). W latach 2010 - 2014 liczba ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się o 2 087 osób.

Tabela 6: *Struktura wieku ludności LGD w latach 2010-2014*

LGD „BUD-UJ RAZEM”	ROK				
	2010	2011	2012	2013	2014
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	27936	27639	27408	27226	26885
Ludność w wieku produkcyjnym	86113	86282	86234	86158	86024
Ludność w wieku poprodukcyjnym	23664	24058	24584	25281	25751

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura ze względu na wiek na obszarze wszystkich gmin członkowskich w 2013 roku była na zbliżonym poziomie. W 2013 najwyższy wskaźnik obciążenia osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym występował w gminach: Łęki Szlacheckie (69,31%) oraz Masłowice (65,93%), natomiast najniższy wskaźnik odnotowano w gminach: Tuszyn (55,71%) oraz Pabianice (56,91%). Średnia dla całego obszaru LGD wyniosła 60,94%.

Powyższe dane poszerzone o analizę rynku pracy, konsultacje społeczne oraz badania ankietowe pozwoliły wyłonić następujące główne grupy docelowe (defaworyzowane), do których kierowane będą podejmowane w ramach LSR działania strategiczne:

- Osoby powyżej 50 roku życia w tym:
  - nieaktywne zawodowo (do 65 roku życia);
  - w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 roku życia)
- Młodzież wiejska w tym:
  - w wieku szkolnym (do 19 roku życia);
  - wchodząca na rynek pracy i nieaktywna zawodowo (poniżej 25 roku życia);
- Młode kobiety nieaktywne zawodowo (w tym wracające na rynek pracy po urodzeniu dziecka) (od 25 do 34 roku życia);

Przeprowadzona diagnoza pozwoliła poznać problemy ww. grup oraz na podstawie zdobytych informacji, określić odnoszące się do nich obszary interwencji. W przypadku osób w wieku 50-65 lat, młodzieży wiejskiej wchodzącej na rynek pracy oraz bezrobotnych kobiet najistotniejszą kwestią jest aktywizacja zawodowa oraz pośrednio zahamowanie odpływu ludzi młodych z terenu LGD. W wyniku współpracy z Powiatowymi Urzędami Pracy w Piotrkowie Tryb., Tomaszowie Maz., Radomsku, Pabianicach i Łodzi (powiat łódzki wschodni) zidentyfikowano główne problemy ww. grup społecznych na rynku pracy. Trudności w zdobyciu pracy wynikają głównie z braku ofert pracy na rynku lokalnym. Mniejsza dynamika rozwoju firm na terenach wiejskich nie stwarza warunków do zatrudnienia. Ponadto brak doświadczenia zawodowego osób młodych oraz trudności w sprostaniu wymogom obecnego rynku pracy przez osoby starsze sprawia, że są one w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

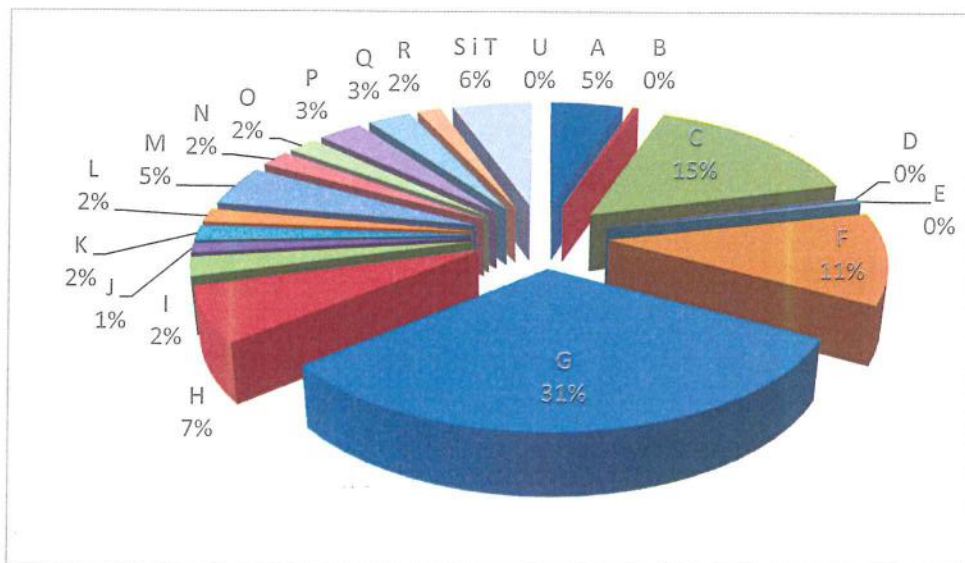
Oprócz kwestii gospodarczych wyłonione grupy defaworyzowane borykają się również z problemami w dostępie do różnych form rekreacji, wypoczynku czy obcowania z kulturą. Niewystarczająca infrastruktura rekreacyjna (place zabaw, siłownie zewnętrzne), niedostateczna ilość wydarzeń kulturalnych oraz różnego rodzaju zajęć, na których można rozwijać swoje zainteresowania, nabywać nowe umiejętności, jest szczególnie odczuwalna wśród młodzieży szkolnej oraz osób w wieku poprodukcyjnym. Niedostateczna liczba przedsięwzięć dla danych grup odbiorców powoduje ich izolację społeczną – szczególnie dostrzegane jest to wśród osób starszych.

W okresie wdrażania poprzedniej strategii, Stowarzyszenie wspierało inwestycje związane z powstawaniem niekomercyjnych obiektów rekreacyjnych i kulturalnych (świetlice wiejskie, centra kultury, place zabaw itp.), a także szereg inicjatyw z zakresu propagowania kultury, dziedzictwa historycznego i kulturalnego. Analiza zebranych informacji potwierdza, że potrzeby mieszkańców w tym zakresie nie zostały zaspokojone i w nowej perspektywie podobne przedsięwzięcia będą wspierane przez Lokalną Grupę Działania „BUD-UJ RAZEM”. Główny nacisk w planowanych operacjach będzie skierowany na aktywizację zawodową osób młodych (młodzież w wieku 19-24), kobiet nieaktywnych zawodowo - w tym wracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka (25-34 lat) oraz osób powyżej 50 roku życia, poprzez inicjowanie samozatrudnienia (działania nakierowane na podejmowanie działalności gospodarczej) oraz wsparcie lokalnych firm powiązane z tworzeniem nowych miejsc pracy. Działania związane z poprawą jakości życia na analizowanym obszarze będą realizowane poprzez dalsze wspieranie powstawania miejsc rekreacji i wypoczynku oraz inicjatywy kulturalne, propagujące dziedzictwo historyczne, przyrodnicze i integrację społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych.

III.2. Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości, branż z potencjałem rozwojowym

Gospodarka obszaru LGD jest kształtowana głównie przez lokalne firmy. W 2013 roku na terenie wszystkich gmin członkowskich funkcjonowało 10 596 podmiotów gospodarczych (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, zarówno podmioty prywatne jak i publiczne). Największą grupę stanowią przedsiębiorstwa mikro tj. podmioty zatrudniające mniej niż 10 pracowników, których roczny obrót nie przekracza 2 milionów euro. Ich udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w 2013 wynosił 94,78%. W przypadku przedsiębiorstw małych zatrudniających mniej niż 50 pracowników, których roczny obrót nie przekracza 10 milionów euro w analizowanym okresie zmniejszył się. Natomiast firmy średnie i duże, których wielkość zatrudnienia oraz obroty przekraczały ww. limity we wszystkich latach pozostawały na zbliżonym poziomie. Biorąc pod uwagę branże, w których funkcjonują przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie LGD (Wykres 1), zauważyć można zdecydowaną przewagę sektora handlu detalicznego i hurtowego (ok. 31%). Kolejnymi najbardziej aktywnymi sektorami w gospodarce, na analizowanym obszarze jest działalność z zakresu przetwórstwa przemysłowego (ok. 15 %) oraz budownictwo (ok. 11 %). Z gospodarką rolną, leśną i łowiecką związanych było tylko 5% firm – zaskakująco mało, uwzględniając fakt, że obszar LGD w przeważającej części ma charakter rolniczy. Atutem gospodarczym obszaru jest jego położenie – w pobliżu dużych miast, takich jak Piotrków Trybunalski, Łódź, Radomsko, Bełchatów, Tomaszów Maz., Częstochowa. Lokalizacja w centrum Polski oraz przebiegające przez teren LGD ważne węzły komunikacyjne (m.in. skrzyżowanie drogi nr A1 Warszawa-Katowice z drogą ekspresową nr S8 na Wrocław) przyczyniają się do dynamicznego rozwoju gospodarczego regionu. Głównie korzysta na tym handel oraz dystrybucja. Najważniejszymi przykładami wykorzystania niniejszego atutu są, m.in.: Centrum Dystrybucji IKEA w Jarostach w gminie Moszczenica; Targowiska znajdujące się w Gminie Tuszyń składają się z zespołu kilku targowisk położonych na ok. 15,7 ha w Tuszyńcu i 8 ha w Głuchowie; Centrum logistyczne Poland Central w miejscowości Woła Bykowska przy drodze krajowej nr 91 (gmina Grabica); Firmy P.C.H. „PTAK” S.A., C.H. „POLROS” tworzące na terenie gminy Rzgów jeden z największych rynków handlowych w Polsce (rynek odzieżowy). Dzięki ich obecności tysiące osób znajduje zatrudnienie. Na potrzeby ww. podmiotów działają liczne zakłady produkcyjne i hurtownie.

Wykres 1: Podmioty gospodarcze obszaru LGD wg. sekcji PKD 2007 dla roku 2013

- Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie
- Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
- Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
- Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
- Sekcja F – Budownictwo
- Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
- Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
- Sekcja J – Informacja i komunikacja
- Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa

- Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
- Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
- Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
- Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
- Sekcja P – Edukacja
- Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
- Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
- Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Potencjał gospodarczy gmin można rozpatrywać także poprzez analizę wielkości dochodu samorządu w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Wielkość niniejszego wskaźnika dla poszczególnych gmin przedstawia Tabela 7.

Tabela 7: Dochód budżetów gmin na 1 mieszkańca

Jednostka terytorialna	Rok				
	2010	2011	2012	2013	2014
	zł	zł	zł	zł	zł
ŁÓDZKIE	1294,75	1350,40	1482,61	1563,34	1742,33
Rzgów	2376,02	2380,57	2583,86	2741,43	2851,63
Tuszyn	1805,79	1919,59	1871,00	1957,86	2071,19
Ksawerów	2155,91	1777,93	1973,71	1876,94	2503,63
Pabianice	2309,43	2638,91	3185,46	2894,38	2963,37
Czarnocin	898,82	1005,78	985,59	1123,26	1340,13
Gorzkowice	998,61	901,75	986,40	1019,20	1225,37
Grabica	1093,80	1286,17	1348,47	1492,18	1614,02

Łęki Szlacheckie	494,63	604,50	962,99	746,27	791,65
Moszczenica	1047,08	1062,26	1177,72	1244,98	1329,27
Ręczno	557,03	604,53	675,75	806,65	836,92
Rozprza	643,48	696,68	922,89	806,39	956,60
Wola Krzysztoporska	1535,20	1380,67	1660,05	1745,41	1841,94
Dobryczyce	1181,40	1466,05	1175,60	1652,96	1450,86
Gomunice	728,24	771,44	857,45	961,75	1061,95
Kamieńsk	4930,90	3162,58	2684,68	2469,46	2375,81
Kodrąb	691,41	542,30	796,88	636,97	822,05
Masłowice	541,24	565,92	581,26	956,91	1034,08
Będków	567,08	759,43	758,57	926,90	1083,08
Budziszewice	1461,99	1050,96	1539,18	1639,68	1090,78
Ujazd	1756,52	1726,16	2107,43	2036,14	2187,70
OGÓLEM (LGD)	1388,73	1315,21	1441,75	1486,79	1571,60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z lat 2010 - 2014

Analizując zebrane dane należy stwierdzić, że najwyższe współczynniki występują w gminach: Rzgów, Tuszyn, Ksawerów, Pabianice, Wola Krzysztoporska, Kamieńsk, Ujazd. Niniejsze dane potwierdzają fakt, że rozwój gospodarczy przeważa w gminach zlokalizowanych przy dużych aglomeracjach miejskich oraz ważnych szlakach komunikacyjnych. Średnia wartość dochodu podatkowego na 1 mieszkańca dla całego obszaru LGD w roku 2013 była niższa niż średnia wojewódzka. Na podstawie analizy dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca można stwierdzić, że co prawda dochód ten na całym obszarze co roku rośnie, niemniej dynamika wzrostu jest niższa niż w województwie. Dlatego LGD będzie podejmowała działania zmierzające do poprawy tego wskaźnika między innymi wspierając mieszkańców w podejmowaniu działalności gospodarczej oraz firmy w inwestowaniu i poszerzaniu prowadzonej działalności gospodarczej, która wpłynie na tworzenie nowych miejsc pracy.

Na terenie LGD „BUD-UJ RAZEM” przedsiębiorczość społeczna jest bardzo słabo rozwinięta. Nie występują przedsiębiorstwa o takim charakterze, natomiast prowadzone są warsztaty terapii zajęciowej, m.in. przez Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych "Pomocna Dłoń" w Gminie Będków. Placówka wykonuje rehabilitację społeczną i zawodową niepełnosprawnych podopiecznych.

III.3. Opis rynku pracy

Na obszarze LGD „BUD-UJ RAZEM” stwierdzono stały odpływ ludności w wieku produkcyjnym. Utrzymujący się w przeważającej części gmin członkowskich wysoki poziom bezrobocia, który przekracza średnie wartości dla kraju i województwa, sprawia, że młodzi mieszkańcy opuszczają obszar LGD w celu poszukiwania pracy. Charakterystyczną cechą zasobów ludzkich analizowanego terenu jest systematyczne zwiększanie się ilości osób znajdujących się w wieku poprodukcyjnym kosztem osób znajdujących się w wieku przedprodukcyjnym.

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw (przedsiębiorstwa bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych) w grudniu 2013 na obszarze LGD kształtowało się na poziomie 18 946 osób, co było wartością wyższą o 2% w stosunku do roku 2010. W badanym okresie odnotowano również wzrost liczby nowotworzonych miejsc pracy, będący m.in. efektem wzrostu liczby nowo rejestrowanych podmiotów. Na obszarze LGD liczba podmiotów gospodarczych w 2013 wynosiła 10 596 i była wyższa o 6,11 % w stosunku do roku 2010.

Poziom bezrobocia na analizowanym obszarze jest bardzo zróżnicowany. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2010 na terenie Stowarzyszenia bez pracy pozostawało 6 078 osób. Na przestrzeni lat 2010-2014 liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się o 393 i osiągnęła poziom 5 685 osób. Najwięcej zarejestrowanych osób pozostających bez pracy, było w latach 2012 i 2013.

Udział bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym przekraczający 10% w ciągu analizowanego okresu występował w czterech gminach: Budziszewice, Dobryczyce, Masłowice i Ujazd. Najniższy wskaźnik udziału osób bezrobotnych odnotowano w gminie Czarnocin, w której nie przekroczył on progu 5 %. W pozostałych gminach oscylował od 5% do 10 %. Średnia dla całego obszaru w zależności od roku wynosiła od 6,61% do 8,13%. W odniesieniu do województwa niniejsza średnia była niższa w całym analizowanym okresie. W zależności od roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym dla województwa łódzkiego wynosił od 8,12% do 9,67%.

Tabela 8: Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

GMINA	ROK				
	2010	2011	2012	2013	2014
Będków	7,1%	7,1%	7,5%	8,5%	6,3%
Budziszewice	10,3%	9,5%	11,9%	11,2%	8,4%
Czarnocin	2,8%	3%	3,2%	4,6%	3,5%
Dobryszycy	9%	9,5%	10,3%	10,3%	8,1%
Grabica	5,4%	4,7%	5,4%	5,8%	4,5%
Gomunice	8,4%	8,5%	9,7%	9,4%	7,8
Gorzkowice	6,9%	7,2%	7,6%	8%	6,1%
Kamieński	7,8%	8,1%	9,1%	7,8%	7,0%
Kodrąb	8,5%	9,4%	9,4%	9%	8%
Ksawerów	7,1%	8,3%	8,8%	8,4%	6,5%
Łęki Szlacheckie	7%	7,1%	8,1%	7,9%	6,3%
Masłowice	11,5%	10,2%	11,6%	11%	9,5%
Moszczenica	7,4%	7,5%	8%	7,6%	6,4%
Pabianice	6,1%	7,4%	7,1%	6,6%	5,6%
Ręczno	7,5%	8,6%	8%	7,9%	6,5%
Rozprza	8,2%	7,9%	8,4%	8,4%	6,8%
Rzgów	4,8%	5,3%	7%	6,2%	5,2%
Tuszyn	5%	5,3%	7%	7,8%	7,6%
Ujazd	10,1%	11,3%	11,3%	10,5%	7,8%
Wola Krzysztoporska	5,8%	6,4%	7,3%	7,6%	6,2%
Średnia dla obszaru LGD	7,06%	7,40%	8,13%	8,02%	6,61%
WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE	8,12%	8,64%	9,51%	9,67%	8,13%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z lat 2010-2014

Biorąc pod uwagę dane zbiorcze dotyczące stopy bezrobocia na terenie powiatów, w skład których wchodzi gminy członkowskie LGD, należy zauważyć dość wysoki poziom stopy bezrobocia powiatów: tomaszowskiego, pabianickiego i radomszczańskiego w porównaniu ze średnią stopą bezrobocia województwa łódzkiego oraz całego kraju. Najniższe bezrobocie odnotowano w powiecie łódzkim wschodnim oraz piotrkowskim. Połowa gminy z terenu LGD położona jest w granicach powiatów o wyższej niż wojewódzka i krajowa stopie bezrobocia tj.: Będków, Budziszewice, Dobryszycy, Gomunice, Kamieński, Kodrąb, Ksawerów, Masłowice, Pabianice, Ujazd.

Tabela 9: Stopa bezrobocia w latach 2010 - 2014

Jednostka terytorialna	Stopa bezrobocia w %				
	2010	2011	2012	2013	2014
powiat łódzki – wschodni	10,6	11,3	12,6	13,0	11,6
powiat tomaszowski	17,7	17,3	18,5	17,8	14,0
powiat radomszczański	15,2	15,8	16,8	16,5	14,1
powiat pabianicki	14,4	16,5	17,5	16,6	14,0
powiat piotrkowski	12,4	12,8	13,6	13,6	11,1
województwo łódzkie	12,2	12,9	14,0	14,1	11,9
Polska	12,4	12,5	13,4	13,4	11,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rozpatrując problem bezrobocia, Stowarzyszenie LGD „BUD-UJ RAZEM” nawiązało współpracę z Powiatowymi Urzędami Pracy funkcjonującymi na obszarze wszystkich gmin członkowskich. Dodatkowo wsparto się badaniem ankietowym przeprowadzonym, wśród mieszkańców LGD. W wyniku przeprowadzonej analizy wyłoniono główne grupy osób w trudnej sytuacji na rynku pracy: bezrobotni poniżej 25 roku życia, bezrobotni powyżej 54 roku życia, młode kobiety powracające na rynek pracy (w tym po urodzeniu dziecka).

Bezrobotni do 25 roku życia

Młodzież jest jedną z grup, która najdotkliwiej odczuła skutki pogorszenia sytuacji na lokalnym rynku pracy. Deficyt wolnych miejsc pracy w największym stopniu dotyka osoby nieposiadające doświadczenia zawodowego i stosunkowo krótki staż pracy. Pracodawcy niechętnie zatrudniają osoby bez doświadczenia ze względu na koszty przyuczenia takiego pracownika. Zgodnie z dostępnymi ewidencjami Powiatowych Urzędów Pracy, w 2013 roku (stan na 31 grudnia 2013 r.) w powiatach: tomaszowskim, piotrkowskim, radomszczańskim, pabianickim i łódzkim wschodnim zarejestrowanych było 5 150 bezrobotnych poniżej 25 roku życia, w tym 2 544 kobiety (49,40 %). Udział bezrobotnych do 25 roku życia w ogólnej strukturze osób pozostających bez pracy na analizowanym obszarze w latach 2010-2014 wynosił odpowiednio: 18,81%, 18,71%, 17,60%, 16,58 %, 14,11%. W latach 2011 – 2012 odnotowano najwyższą liczbę bezrobotnych w danym przedziale. Należy zwrócić uwagę, że z każdym rokiem udział danej grupy w ogólnej liczbie bezrobotnych spada (od 2010 r. do 2014 r. o 4,7%). Główną z przyczyn jest ciągle postępująca migracja danej grupy społecznej w poszukiwaniu pracy w innych rejonach niż analizowane.

Bezrobotni powyżej 54 roku życia

Osoby powyżej 50 roku życia stanowią bardzo ważną grupę bezrobotnych. Grupa ta wymaga szczególnych działań i zastosowania specjalnych instrumentów rynku pracy, ponieważ to właśnie wśród tych osób wyjątkowo intensywnie kumulują się negatywne zjawiska (alkoholizm, ubóstwo). Zgodnie z dostępnymi ewidencjami Powiatowych Urzędów Pracy na koniec grudnia 2013 r. w powiatach: tomaszowskim, piotrkowskim, radomszczańskim, pabianickim i łódzkim wschodnim zarejestrowanych było 4 713 bezrobotnych poniżej 54 roku życia w tym 1 485 kobiety (31,51 %). Udział bezrobotnych po 54 roku życia w ogólnej strukturze osób pozostających bez pracy na analizowanym obszarze w latach 2010-2014 wynosił odpowiednio: 11,59%, 12,89%, 13,91%, 15,16 %, 17,49%. W latach 2012 – 2013 odnotowano najwyższą liczbę bezrobotnych w tym przedziale. Z każdym rokiem udział tej grupy w ogólnej liczbie bezrobotnych rośnie (od 2010 do 2014 o 5,9%). Jeśli jednak porównamy ten wskaźnik do województwa, to zauważymy, że jest niższy, czyli w porównaniu do innych gmin na terenie LGD jest mniej kobiet starszych pozostających bez pracy. Udział bezrobotnych kobiet w woj. łódzkim w poszczególnych latach kształtował się następująco: 12,58% (2010), 13,70% (2011), 14,95% (2012), 16,46% (2013), 18,50% (2014).

Bezrobotne kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka

Niniejsza grupa, podobnie jak młodzież, charakteryzuje się brakiem doświadczenia zawodowego i stosunkowo krótkim stażem pracy. Zgodnie z dostępnymi ewidencjami Powiatowych Urzędów Pracy na koniec grudnia 2013 w powiatach: tomaszowskim, piotrkowskim, radomszczańskim, pabianickim i łódzkim wschodnim zarejestrowanych było około 2000 bezrobotnych kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po przerwie spowodowanej urodzeniem dziecka. Systematycznie wzrasta udział kobiet pozostający bez zatrudnienia 12 miesięcy i dłużej. Wskazuje to na duże trudności w powrocie na rynek pracy kobiet wychowujących małe dzieci. Największą grupę reprezentują kobiety w wieku 25-34 lat, których udział w analizowanym okresie wynosił ponad 50% ogółu bezrobotnych kobiet, sprawujących opiekę nad dziećmi.

III.4. Przedstawienie działalności sektora społecznego

Na terenie Stowarzyszenia „BUD-UJ RAZEM” występują liczne organizacje pozarządowe. Powstają z inicjatywy obywateli, w większości przypadków swoją działalność opierają na wolontariacie i działają w interesie publicznym. Są to organizacje zarejestrowane w KRS lub w rejestrze Starostwa Powiatowego, jednak zdarzają się przypadki funkcjonowania ich w formie grup nieformalnych (Tabela 10).

Tabela 10: Organizacje pozarządowe oraz grupy nieformalne na terenie LGD „BUD-UJ RAZEM”

Jednostka terytorialna	Stowarzyszenia	Fundacje	Kluby Sportowe	KGW	OSP	Inne
Będków	3	0	2	15	8	1
Budziszewice	3	1	1	1	2	0
Dobryszycy	3	0	3	1	3	0
Czarnocin	7	0	4	12	10	2
Gomunice	4	2	4	2	6	0
Grabica	4	0	3	21	19	1
Gorzkowice	5	0	3	1	10	4
Kamięnsk	4	1	3	4	4	2
Kodrąb	2	0	1	0	10	1

Ksawerów	2	0	4	3	1	0
Łęki Szlacheckie	3	0	1	5	8	0
Masłowice	0	0	0	1	10	0
Moszczenica	6	1	8	21	14	19
Pabianice	4	0	5	13	9	0
Ręczno	3	0	2	6	5	0
Rozprza	5	0	9	20	15	1
Rzgów	12	1	3	13	11	5
Tuszyn	8	2	9	4	12	8
Ujazd	7	0	2	7	2	1
Wola Krzysztoporska	5	2	6	31	16	3
Ogółem	90	10	73	181	175	48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez JST

Obecnie, zgodnie z danymi przedstawionymi w powyższej tabeli, na terenie LGD „BUD-UJ RAZEM” aktywnie działa 577 organizacji. Swoje działania kierują zarówno do dzieci, młodzieży, ludzi aktywnych zawodowo, jak również osób starszych. Działają grupy o charakterze sportowym, propagujące kulturę lokalną, czy skupiające ludzi połączonych jedną pasją. Wśród nich dużą rolę odgrywają stowarzyszenia. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez JST prężnie działa 90 tego typu organizacji. Ich zakres i tematyka działania jest bardzo szeroka. Na omawianym terenie działalność prowadzi również 10 fundacji. Głównie współpracują z dziećmi i młodzieżą, osobami potrzebującymi (m.in. dzieci i młodzież z rodzin objętych opieką społeczną, osoby niepełnosprawne). Podobnie jak stowarzyszenia promują kulturę, produkty regionalne i folklor ale również skupiają się na aktywizacji społeczeństwa oraz propagowaniu nowoczesnych rozwiązań i technologii na obszarach wiejskich. Duży wkład w integrację społeczności lokalnej mają kluby sportowe. Zachęcają do zdrowego trybu życia, rozwijają i kształcą, ale przede wszystkim integrują dzieci i młodzież ze środowisk wiejskich. Obecnie na terenie LGD aktywnie działają 73 kluby sportowe. W krajobraz wiejski na stałe wpisane zostały Ochotnicze Straże Pożarne (OSP). Posiadają one własne zaplecza w postaci sal i świetlic, w których skupia się życie kulturalne wsi. Również Koła Gospodyń Wiejskich (KGW), których na terenie LGD jest najwięcej, kultywują lokalną tradycję i wywierają ogromny wpływ na rozwój polskiej wsi. Są to samorządne i niezależne organizacje społeczno-zawodowe kobiet wiejskich, działające w ramach organizacji kółek rolniczych, stowarzyszeń lub grup nieformalnych. W dzisiejszych czasach członkiniami koła gospodyń są nie tylko rolniczki, ale także inne kobiety, pracujące w środowisku wiejskim np. urzędniczki, nauczycielki, ekspedientki, pielęgniarki czy osoby prowadzące własną działalność. Obecnie na terenie LGD działa 181 KGW.

Ponadto zauważyć możemy aktywną działalność wielu innych grup. Na obszarze funkcjonują m.in. koła przyjaciół poszczególnych miejscowości, zrzeczenia, zespoły, orkiestry i kapele ludowe, koła wędkarskie, pszczelarskie, łowieckie oraz wiele innych.

Różnorodność i ilość funkcjonujących organizacji świadczy o rozwiniętym kapitale społecznym obszaru. Działania tych grup integrują mieszkańców, uczą i zachęcają do aktywności społecznej, kulturalnej i sportowej. Organizacje te wielokrotnie były inicjatorami imprez i wydarzeń kulturalnych. Biorą aktywnie udział w wydarzeniach organizowanych przez członkowskie JST oraz LGD „BUD-UJ RAZEM”. Równocześnie dążą oddolnie do odnawiania i tworzenia nowych lokalnych centrów kultury, domów ludowych, placów zabaw, boisk. Mają duży wpływ na kształtowanie młodych lokalnych liderów.

Opierając się na wskazanym potencjale, kluczowym celem Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM” powinno być wsparcie tych jednostek, przede wszystkim w kontekście ekonomicznym. Wynika to z badań ankietowych (PAPI), a także konsultacji przeprowadzonych w gminach. Głównym wyłonionym problemem jest bowiem brak funduszy na bardziej aktywną działalność, a także na wyposażenie i modernizację lokali (m.in. świetlic wiejskich, sal OSP) oraz infrastrukturę je otaczającą. Skierowanie środków na te działania w postaci grantów, przyczyni się do zwiększenia efektywności inicjatyw podejmowanych przez wymienione organizacje. Należy podkreślić, że prawidłowe funkcjonowanie sektora społecznego przyczynia się do rozwoju regionu, jego kultury, zwiększenia integracji społecznej, a także rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i jego świadomości.

III.5. Wskazanie problemów społecznych

Podstawowym problemem społecznym jest ubóstwo. O skali tego problemu można wnioskować m.in. poprzez udział osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogółu społeczeństwa LGD „BUD-UJ RAZEM”.

Tabela 11: Udział osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2010-2013

Jednostka terytorialna	Rok			
	2010	2011	2012	2013
Rzgów	4,03%	4,13%	3,47%	3,53%
Tuszyn	10,39%	8,46%	7,58%	7,90%
Pabianice	7,41%	7,05%	6,55%	6,89%
Ksawerów	2,56%	2,12%	2,59%	2,65%
Czarnocin	6,31%	6,67%	5,73%	6,08%
Gorzkowice	7,85%	7,73%	7,52%	8,32%
Grabica	5,91%	6,74%	6,59%	7,00%
Łęki Szlacheckie	12,67%	11,63%	9,93%	11,02%
Moszczenica	10,02%	9,26%	9,56%	10,09%
Ręczno	8,95%	9,42%	7,76%	7,31%
Rozprza	1,92%	1,99%	1,93%	1,97%
Wola Krzysztoporska	12,72%	12,77%	12,86%	13,81%
Dobryczyce	12,69%	12,85%	12,10%	11,55%
Gomunice	5,29%	5,16%	5,05%	5,04%
Kamieńsk	4,83%	4,63%	4,54%	4,59%
Kodrąb	12,64%	12,14%	11,36%	10,57%
Masłowice	7,42%	7,65%	8,38%	8,84%
Będków	2,70%	2,61%	2,96%	2,46%
Budziszewice	8,85%	9,71%	9,46%	9,76%
Ujazd	10,27%	11,49%	11,17%	11,79%
OGÓŁEM (LGD)	7,71%	7,53%	7,24%	7,52%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej z obszaru LGD

W roku 2013 na obszarze LGD 7,52% mieszkańców korzystało z pomocy społecznej. Największy udział tego typu osób odnotowano w gminach: Wola Krzysztoporska (13,81%), Łęki Szlacheckie (11,02%), Moszczenica (10,09%), Dobryczyce (11,55%), Kodrąb (10,57%) oraz Ujazd (11,79%). Najniższy poziom ubóstwa odnotowano w gminach: Rozprza (1,95%), Rzgów (3,53%), Ksawerów (2,65%), Kamieńsk (4,59%) oraz Będków (2,46%). W badanym okresie (lata 2010-2013) udział osób korzystających z pomocy społecznej w poszczególnych gminach, jak i całego obszaru mimo lekkich wahań można uznać za stały. Działania LGD „BUD-UJ RAZEM” w okresie wdrażania poprzedniej strategii były nakierowane m.in. na przeciwdziałanie ubóstwu społeczeństwa poprzez stwarzania warunków do tworzenia miejsc pracy oraz nabywania praktycznej wiedzy i umiejętności przez ludność lokalną. Analiza powyższych danych pozwala stwierdzić, że obecny stopień interwencji w danym obszarze nie był wystarczający i dalsze działania w tym kierunku są potrzebne. W związku z powyższym intensywność wsparcia niniejszego obszaru będzie zwiększona.

Jakość życia mieszkańców, oprócz sfery gospodarczej, zależy również, w dużej mierze od dostępności dóbr szeroko rozumianej kultury, wypoczynku i rekreacji. Przeprowadzone na etapie opracowywania strategii wywiady pogłębione (IDI), konsultacje oraz badania ankietowe (PAPI) pozwoliły wyłonić najważniejsze problemy społeczne w tym obszarze. Jedną z kwestii wymagających uwagi jest wciąż niska integracja społeczeństwa, utrudniony dostęp do kultury oraz słaba znajomość tradycji i historii lokalnej zwłaszcza wśród młodzieży. Na niniejsze problemy wpływ ma mała ilość lokalnych instytucji kultury (gminne lub miejskie centra kultury, muzea, kina). Korzystając z dostępnych statystyk ośrodki kultury i kluby zidentyfikowano jedynie w gminach: Rzgów, Tuszyn, Ksawerów, Moszczenica, Wola Krzysztoporska, Gomunice, Masłowice, Ujazd. W każdej z gmin odnotowano po jednym obiekcie z wyjątkiem gminy Tuszyn, gdzie funkcjonują 3 obiekty kulturalne. Łącznie na terenie LGD w 2013 roku funkcjonowało 10 ośrodków kultury. W przypadku kin i muzeów na terenie obszaru LGD w analizowanym przedziale czasowym zidentyfikowano jedynie dwa tego typu obiekty. Jedyne kino do 2010 roku funkcjonowało w Woli Krzysztoporskiej, natomiast muzeum od 2014 jest w gminie Rzgów. Należy jednak podkreślić, że funkcję ośrodków kultury niejednokrotnie przejmują biblioteki oraz świetlice wiejskie. W 2013 roku na terenie 20 gmin członkowskich funkcjonowało 49 bibliotek (wraz z filiami) oraz 51 świetlic wiejskich wybudowanych, zmodernizowanych lub wyposażonych dzięki pomocy LGD. Ilość mieszkańców, przypadających na jedną placówkę pełniącą funkcje kulturalną na obszarze LGD w 2013 roku, wynosiła 1 260,49 osób. Analizując powyższe dane, należy stwierdzić, iż dostępność ww. obiektów jest ograniczona. Oprócz braków w infrastrukturze, utrudniony dostęp do kultury wzmacnia brak wyspecjalizowanej kadry, która prowadziłaby

zajęcia dla mieszkańców obszaru LGD. Posiadana infrastruktura dodatkowa, która może pełnić funkcję ośrodków kultury (świetlice wiejskie, biblioteki) ze względu na brak animatorów jest niewykorzystana. Podobną sytuację odnotowano w sferze rekreacji i wypoczynku. Liczba ogólnie dostępnych publicznych obiektów tego typu w roku 2013 wynosiła 67 szt. Ich ilość, mając na uwadze wcześniejsze lata, dzięki działaniom realizowanym przez Stowarzyszenie, wzrosła (odnotowano wzrost o 48 obiektów w odniesieniu do roku 2009). Jednak nadal jest duża presja społeczności lokalnej na zakładanie kolejnych obiektów o charakterze rekreacyjnym. Na powstanie wyżej wykazanych problemów społecznych, duży wpływ ma również, ograniczona ilość wszelkiego rodzaju wydarzeń kulturalnych, różnych form aktywności mieszkańców związanych ze sztuką, rękodziełem, folklorem oraz inicjatyw propagujących historię i tradycje lokalne.

Na podstawie przeprowadzonej analizy zgromadzonych danych (konsultacje w gminach, badania ankietowe (PAPI), spotkania fokusowe (FGI) oraz konsultacje indywidualne w biurach LGD) Stowarzyszenie w przyszłości będzie realizowało przedsięwzięcia związane z rozbudowywaniem infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej. Szerszy dostęp do kultury i integracja mieszkańców zostanie osiągnięta poprzez tworzenie oraz modernizację świetlic wiejskich, które częściowo mogą przejąć funkcję instytucji kultury w gminach. W dalszym ciągu będą wspierane wszelkiego rodzaju inicjatywy kulturalne, wzmacniające integrację społeczną, tożsamość lokalną oraz kultywowanie tradycji, m.in. poprzez wsparcie organizacji dożynek, tradycyjnych świąt lokalnych, warsztatów rękodzieła, tańca i śpiewu ludowego. Dodatkowo wsparcie będzie skierowane na rozwój funkcjonujących na terenie LGD organizacji społecznych kultywujących i promujących tradycje i kulturę lokalną m.in. poprzez doposażenie i wsparcie inicjatyw KGW, gminnych orkiestr, czy zespołów ludowych. Działania Stowarzyszenia będą nakierowane również, na dalszy rozwój infrastruktury rekreacyjnej na obszarze gmin członkowskich, m.in. poprzez tworzenie i modernizację placów zabaw i innych miejsc wypoczynku. Wszystkie działania będą nakierowane na poprawę warunków życia oraz wzrost aktywności mieszkańców obszaru LGD zarówno w kwestii społecznej jak i gospodarczej. Szczególny nacisk w realizacji powyższych kierunków działania będzie kładziony na pomoc grupom defaworyzowanym.

III.6. Wewnątrz spójność obszaru LSR

Obszar działania LGD charakteryzuje się, oprócz spójności przestrzennej, spójnością gospodarczą, kulturalną, społeczną, a także spójnością powstałą dzięki funkcjonowaniu jednolitej sieci atrakcji turystycznych. Spójność gospodarcza wynika przede wszystkim ze specyfiki obszaru. Jak wykazaliśmy ma on charakter przede wszystkim rolniczy, opierający się na małych i średnich gospodarstwach, a główną gałęzią gospodarki jest handel. Nie występują tutaj wielkie zakłady przemysłowe, a działalność gospodarcza skupia się w małych i średnich przedsiębiorstwach prywatnych. To właśnie do nich LGD kieruje działania i środki, które powinny wpłynąć na polepszenie sytuacji gospodarczej na całym obszarze, poprzez stworzenie nowych miejsc pracy i rozwój przedsiębiorstw. Niewątpliwa jest również spójność kulturalna obszaru. Świadczą o tym zbliżone tradycje ludowe, podobny charakter imprez kulturalnych na całym obszarze, jak również zachowane dziedzictwo kulturowe. Duży wpływ na wzmocnienie tej spójności miała dotychczasowa działalność Stowarzyszenia. W większości gmin wypromowane zostały ścieżki questingowe, które tworzą swoistą sieć. Promują poszczególne miejscowości, dając równocześnie możliwość poznania całego terenu. Spójność kulturalna, podkreślona została, dzięki licznym wydawnictwom: folderom, książkom oraz przewodnikom, a także funkcjonującej informacji turystycznej oraz stronie www.odkryjlodzkie.pl, na której znaleźć można wszystkie dane turystyczne z terenu LGD. Informacje o wszystkich bieżących wydarzeniach zbierane były w miesięczniku: „BUD-UJ RAZEM Przegląd Wydarzeń i Wiadomości Regionalnych” wydawanym przez Stowarzyszenie i docierały do mieszkańców wszystkich gmin członkowskich. Obecnie dostępna jest strona internetowa www.lokals.pl, która pełni funkcję codziennego dziennika kulturalnego całego obszaru. Spójność społeczna wykazana została dzięki poziomowi integracji i solidarności społecznej, która zbliża społeczność i mieszkańców regionu. Zazębiająca się działalność i współpraca lokalnych liderów, poszczególnych stowarzyszeń, fundacji i innych licznych organizacji oraz JST, jest doskonałym tego dowodem. Tematyka i zasięg podejmowanych przez nie inicjatyw, stanowi podstawę do postrzegania wszystkich mieszkańców obszaru jako spójnego społeczeństwa LGD. Ponadto nieustanne dążenie Stowarzyszenia do redukcji istniejących różnic pomiędzy poszczególnymi jej obszarami, a także różnicami pomiędzy grupami społecznymi z punktu widzenia poziomu ich rozwoju gospodarczego, integracji społecznej, jakości życia oraz zróżnicowanych możliwości dostępu do zasobów społeczno-ekonomicznych, w tym zatrudnienia, przyczynia się do tworzenia jednolitego obrazu obszaru LGD.

Podstawa spójność, powstałej dzięki funkcjonowaniu jednolitej sieci atrakcji turystycznych, została opisana w części diagnozy, poświęconej turystyce na obszarze LGD. Omówione, sprawnie działające ścieżki questingowe, jak również szlaki konne, piesze i rowerowe, a także pozostałe atrakcje, tworzą swoistą sieć i nadają obszarowi jednolitego charakteru.

III.7. Opis dziedzictwa kulturowego i zabytków

Mieszkańcy obszaru LGD są silnie związani z kulturą i tradycją swojego regionu. Do dnia dzisiejszego starannie pielęgnują tradycje i obyczaje m.in. poprzez organizowane imprez lokalnych związanych z obrzędami (dożynki, darcie pierza, kieszenie kapusty i ogórków, puszczanie wianków). Olbrzymi wkład w pielęgnowanie tradycji mają lokalni twórcy ludowi. Swoją pracą podtrzymują tradycje związane z rękodzielnictwem. Piękne haftowane gorsety, wyroby z koronki, robótki na drutach i szydelku, artystyczne jaja wielkanocne, rzeźba, malarstwo i wiele innych, świadczą o doskonałym zachowaniu tradycji na całym obszarze oraz o istnieniu produktów, stanowiących podstawę do promocji regionu. Dużą aktywnością wykazują się również zespoły ludowe. Pełnią one swoistą funkcję inkubatorów lokalnych tradycji. Z pokolenia na pokolenie tradycje i podania ludowe przekazują także lokalni poeci. O nich, a także o pozostałych twórcach ludowych regionu Stowarzyszenie LGD „BUD-UJ RAZEM” zebrało informacje w trzyczęściowej broszurze. Została również wydana płyta CD z utworami zespołów ludowych z całego obszaru – „Dziedzictwo ojców naszych wiema pieśń ludowa”.

Warto również zwrócić uwagę na wydanie publikacji dotyczącej kuchni regionalnej. Mieszkańcy obszaru mogą poszczycić się bowiem wieloma tradycyjnymi, charakterystycznymi dla regionu potrawami. Ponadto na obszarze Stowarzyszenia wytwarzane są nalewki owocowe oraz trunki. Wiele przepisów na dania tradycyjne znalazło się w książce kucharskiej LGD „Kuchnia regionalna LGD „BUD-UJ RAZEM”.

Obszar Stowarzyszenia posiada bogatą historię, najciekawsze wydarzenia historyczne zostały opisane przez A. Kamińskiego w książce „Kamienie na szaniec” - akcja pod kryptonimem „Czarnocin” grupy szturmowej „Zośka” z Szarych Szeregów. W.S. Reymont, pisząc „Chłopów” i nowele, inspirował się w swojej twórczości artystycznej lokalnymi obrzędami, zwyczajami, życiem mieszkańców gminy Będków, Czarnocin, Tuszyn. Stowarzyszenie LGD „BUD-UJ RAZEM”, tworząc wirtualne muzeum „1914-1918: Wspomnienie dróg do Europy” poruszyło tematykę i zagadnienia dziedzictwa historycznego regionu z okresu pierwszej wojny światowej oraz poprzez organizację konkursu, zebrało legendy i podania z całego obszaru.

O atrakcyjności i spójności kulturowej świadczy również dziedzictwo zachowane w formie dóbr materialnych. Wśród zabytków, na uwagę zasługują, liczne zespoły pałacowe, dworskie i podworskie. Zazwyczaj są one otoczone parkami i obiektami gospodarczymi. Tworzą spójną sieć na całym obszarze LGD. Na terenie gmin członkowskich zlokalizowane są również parki dworskie oraz historyczne zespoły zieleni formowanej. Występują również ruiny zamku w Przerąbce oraz stanowiska archeologiczne (Gmina Rozprza oraz Dobryszce). Na szczególną uwagę zasługują liczne obiekty sakralne zlokalizowane na terenie LGD. Szczególnego charakteru obszarowi nadają kapliczki zlokalizowane przy drogach i w miejscach pamięci. Na terenie LGD zlokalizowane są również liczne cmentarze zarówno rzymsko-katolickie, ewangelickie, żydowskie, jak również miejsca pamięci, mogiły zbiorowe oraz cmentarze wojenne. Obecnie na terenie gmin występują liczne pozostałości młynów. Warty zobaczenia są: zabytkowy młyn motorowy murowany (Kamocin), oraz młyny parowe (Kruszów, Rzejowice). Ponadto na obszarze LGD zlokalizowane są liczne zabytkowe obiekty mieszkalno-gospodarcze podlegające ochronie konserwatorskiej: chałupy, domy drewniane, drewniano – murowane i murowane (XVIII/XIX w.), które stanowią doskonałe podłoże do stworzenia regionalnych muzeów. Występują również liczne obiekty przemysłowe m.in. zespoły rzeźni, zespoły browaru, zespoły cegielni, gorzelnie, spichlerze drewniane i murowane, wiatraki, resztki zespołu domów robotniczych w Wojciechowie (Gmina Gomunice).

Na terenie Stowarzyszenia występuje szereg obiektów, które tworzą spójny obraz obszaru. Jednak ich stan zachowania nie zawsze jest na tyle wystarczający, aby stanowiły atrakcję dla odwiedzającego go turysty. Pomimo zewidencjonowania dóbr materialnych, wydania przez LGD przewodnika turystycznego po obszarze, a także działającej informacji turystycznej, nie w pełni funkcjonuje spójny system informacji. Brak jest tablic informacyjnych nt. historii miejscowości i lokalnych zabytków. Na obszarze występują nieliczne izby pamięci. Wciąż brak miejsc, w których mogłyby być stale prezentowane zabytkowe elementy kultury lokalnej, ale również prace twórców ludowych (izby pamięci, lokalne muzea, muzea rękodzielnictwa regionalnego). Pomimo tego, analizując uwarunkowania historyczno-kulturowe, należy stwierdzić, iż teren LGD odznacza się dużą spójnością, która może zostać skutecznie wykorzystana do promocji regionu, poprzez działania na rzecz kultury lokalnej, rozwoju rekreacji i turystyki regionalnej.

III.8. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie

Podstawę turystyki i rekreacji na terenie LGD stanowi szereg kompleksów leśnych, zbiorników wodnych oraz rzek. Wykorzystanie naturalnego potencjału spowodowało powstanie atrakcyjnej oferty turystycznej.

W północnej części obszaru LGD znajduje się Lokalny Atrakcyjny Szlak (Między Mrogą a Pilicą). Szlak powstał w wyniku współpracy LGD „BUD-UJ RAZEM” z dwoma sąsiadującymi LGD. Stanowi część pętli Łódzkiego Szlaku Konnego i łączy dolinę rzeki Mrogi z doliną rzeki Pilicy. Przebiega on kolejno przez tereny gmin: Tuszyn, Czarnocin, Będków, Ujazd i Budziszewice. Szlak na tym odcinku urozmaicony jest wieloma obiektami zabytkowymi. Niestety infrastruktura przy szlaku konnym jest słabo rozwinięta (tj. brak miejsc postojowych oraz mała ilość położonych wzdłuż

szlaku ośrodków turystycznych). Stanowi to podstawę do dalszego rozwoju obszaru przez rozbudowę infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. Na terenie LGD spotkać możemy również korzystne warunki do uprawiania turystyki kajakowej. Bezpośrednie dojście do rzeki Pilicy znajduje się bowiem na terenie Gminy Ręčno. W połączeniu z pięknym krajobrazu, bogactwem kulturowym oraz architektonicznym obszaru stanowi to niewątpliwą atrakcję turystyczną. Przedsięwzięcia związane z zagospodarowaniem turystycznym nadbrzeżnych terenów, poprzez budowę infrastruktury rekreacyjnej (budowa 4 pomostów), promocję usług kajakarskich, zakup i udostępnianie sprzętu do uprawiania turystyki aktywnej oraz upowszechnianie i promocję wiedzy na temat wodnego szlaku rzeki Pilicy, podniosły atrakcyjność regionu. Zlokalizowane są tutaj również gospodarstwa agroturystyczne, zapewniające pełne zaplecze dla turystów. Atrakcję stanowią również mniejsze rzeki występujące na obszarze m.in. przez teren Gminy Łęki Szlacheckie płynie rzeka Luciaża, na której w 1998 r. powstał zbiornik retencyjny Cieszanowice o powierzchni ok 200 ha. Nieregularna linia brzegowa i liczne ostoje są rajem dla wędkarzy, którzy licznie łowią tutaj przez cały rok. W dolinie rzeki znajdują się obszary bagienne zaliczone do programu Natura 2000 „Łąka w Bęczkowicach”, gdzie można znaleźć rzadkie gatunki storczyka. Na ciekach wodnych zadomowiły się licznie bobry, będąc atrakcją dla turystów. Wspomniany zbiornik Cieszanowice jest główną bazą turystyki i rekreacji na terenie gmin Rozprza, Gorzkowice oraz Łęki Szlacheckie. Występują tutaj również korzystane warunki dla uprawiania wędkarstwa. Podobnie sytuacja wygląda w Gminie Czarnocin, gdzie znajdują się dwa zbiorniki małej retencji. Ważnym punktem na turystycznej mapie regionu LGD jest Góra Kamińska zlokalizowana na terenie Gminy Kamińsk, Góra Chelmno w gminie Masłowice, a także najwyższe wzniesienia powiatu piotrkowskiego: Bąkowa Góra 282 m n.p.m. i Czartoria 270 m n.p.m. na terenie Gminy Ręčno. Spójny element całego obszaru LGD stanowi 18 ścieżek questingowych zlokalizowanych na terenie większości gmin członkowskich. Questy udowodniły, że każdy region, miasto i okolica może poszczycić się czymś, co ją wyróżnia. Zapomniane legendy, niespotykane elementy krajobrazu, ciekawe okazy fauny i flory stworzyły wyjątkowy klimat. Jako innowacyjny sposób wypoczynku, łączą aktywność fizyczną z elementami intelektualnej zabawy, stanowią niewątpliwą atrakcję turystyczną, a sama ich idea jest przykładem doskonałej promocji regionu. Ponadto na całym terenie LGD znajduje się szereg atrakcyjnych kompleksów leśnych, które przyciągają miłośników turystyki rowerowej, wędrówek pieszych, a także są chętnie odwiedzane przez grzybiarzy. Niestety wykorzystanie powyższych atutów przyrodniczo-turystycznych obszaru często jest utrudnione przez nieodpowiedzialne i bezmyślne działania ludności lokalnej. Polegają one m.in. na tworzeniu dzikich wysypisk śmieci na terenach atrakcyjnych turystycznie, czy zanieczyszczeniu wody na szlakach kajakowych środkami produkcji rolniczej (głównie nawozy mineralne). Dodatkowo na degradację środowiska przyrodniczego niekorzystny wpływ ma również sąsiedztwo kopalni Bełchatów oraz obecne na terenie LGD kłusownictwo, czy działania związane z umyślnym niszczeniem naturalnych siedlisk dzikich zwierząt (głównie bobrów).

Idea turystyki wiejskiej oparta jest na wielu elementach, których trzon stanowi ludność lokalna, a każdy obszar, gmina czy region charakteryzuje się specyficznymi warunkami dla jej rozwoju. Coraz częściej jednak o atrakcyjności oferty turystycznej decyduje dobrze przygotowana promocja. Jednak na terenie LGD brakuje wykwalifikowanej kadry, która zajmowałaby się obsługą ruchu turystycznego. Brakuje również punktów informacji turystycznej oraz spójności w realizacji działań promocyjnych przez podmioty działające na obszarze LGD. Ponadto na terenie Stowarzyszenia brak jest podmiotów odpowiedzialnych za komercjalizację produktów stworzonych i wypromowanych przez Lokalną Grupę Działania.

Jak wykazaliśmy na obszarze LGD „BUD-UJ RAZEM” występują sprzyjające warunki dla rozwoju produktów turystycznych. Zarówno walory przyrodnicze charakterystyczne dla obszaru, jak i korzystne położenie przy dużych miastach, sprzyja ruchowi turystycznemu, a coraz atrakcyjniejsza oferta turystyczna, na wygląd której wpływ miały dotychczasowe działania LGD, ma do odegrania szczególną rolę w kreowaniu wypoczynkowej funkcji regionu. Jednak, aby spełnić oczekiwania rynku, należy dokonać jeszcze wielu działań. Niezmiernie ważna jest budowa regionalnej platformy współpracy oraz rozbudowa istniejącej informacji turystycznej. Przy sprawnie funkcjonujących atrakcjach turystycznych, których rozbudowa będzie jednym z kierunków działania Stowarzyszenia w kolejnym okresie programowania, duże znaczenie ma stan otaczającej je infrastruktury. Opinia wyrażona w badaniach ankietowych (PAPI) oraz badania rynku wskazują potrzebę rozbudowy, niewystarczająco dotychczas funkcjonującej drobnej infrastruktury turystycznej ze wskazaniem rozbudowy obiektów kultury, sportu i rekreacji, budowy nowych tras rowerowych i pieszych, a także zwiększenia ilości punktów gastronomicznych i noclegowych w obszarze atrakcyjnym turystycznie. Na terenie LGD występują gospodarstwa agroturystyczne. Mają one istotne znaczenie dla mieszkańców wsi, poszukujących dodatkowego źródła utrzymania, jednak nie są one równomiernie usytuowane na całym obszarze i nie tworzą zwartej sieci. Na podstawie ewidencji urzędów gmin na terenie całego obszaru LGD zidentyfikowano 15 gospodarstw agroturystycznych w następujących lokalizacjach: Będków (2), Ręčno (2), Ujazd (1), Dobryzycze (1), Gomunice (1), Gorzkowice (1), Kamińsk (1), Kodrąb (1), Łęki Szlacheckie (1), Rzgów (1), Tuszyn (1), Wola Krzysztoporska (1). Analizując cały obszar województwa (dane GUS z lat 2010-2014) zauważyć należy wzrost ilości gospodarstw agroturystycznych w ostatnich latach. W roku 2010 było ich 6, w 2011 r – 17, natomiast w 2014 już 26. Tendencja ta spowodowana jest wzrostem zainteresowania wypoczynkiem na obszarach wiejskich, a także zwiększeniem ilości środków skierowanych w ostatnich latach na rozwój tego typu działalności. Niewątpliwie jednak

na obszarze LGD dominuje turystyka jednodniowa - bez wykorzystania miejsc noclegowych. Świadczy o tym niski poziom Wskaźnika Schneidera (intensywność ruchu turystycznego) na omawianym terenie. W 2010 r. był on na poziomie 20,96, w 2011 r.- 22,37, w 2012 r.- 31,27 natomiast w 2013 r. 31,18. Najwięcej osób w omawianych latach skorzystało z noclegów w gminach Tuszyn (55 137) oraz Rzgów (48 427).

III.9. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych

Na obszarze Lokalnej Grupy Działania „BUD-UJ RAZEM” brak jest produktów zarejestrowanych jako „produkt lokalny”. Zidentyfikowane zostały jednak produkty charakterystyczne, których wytwórcy wyrazili wolę wpisania ich na Listę Produktów Tradycyjnych. Wśród nich znalazły się m.in.:

1. Szczodrak z kapustą i grzybami – gmina Czarnocin
2. Prażucha w powijkach – gmina Wola Krzysztoporska
3. Pierogi z ciasta drożdżowego nadziewane mięsem lub kapustą z grzybami pieczone w piekarniku – gmina Wola Krzysztoporska
4. Wino z dzikiej róży – gmina Moszczenica
5. Kotlety a’la gołąbki w sosie pomidorowym – gmina Będków
6. Gołąbki postne – gmina Wola Krzysztoporska
7. Ser żółty krótko dojrzewający – gmina Gomunice
8. Miód pitny „głogowiak” – gmina Moszczenica
9. Nalewka aroniowa – gmina Będków.

Przez mieszkańców obszaru LGD „BUD-UJ RAZEM” produkowane są następujące wyroby: miody, olej rzepakowy, wypieki pieczywa (chleb), wyroby wędliniarskie (kielbasa, biała kaszanka), alkohole (cytrynowka), kiszona kapusta, kiszone ogórki, ser opalany na słomie w piecu chlebowym.

Wśród produktów regionalnych wytwarzanych na terenie Stowarzyszenie wymienić należy wyroby twórców ludowych. Charakterystyczne dla obszaru są wykonywane na szydelku serwety, bieżniki, krochmalone ozdoby choinkowe oraz wielkanocne, dziergane na drutach stroje a także haftowane gorsety. Warte uwagi są pięknie zdobione różnymi technikami jaja wielkanocne oraz wyroby z darów natury. Ważne miejsce wśród produktów mają wyroby z papieru, bibuły oraz przedmioty zdobione techniką decoupage. Na obszarze LGD tworzą rzeźbiarze oraz malarze, którzy w swoich dziełach, stosując niejednokrotnie tradycyjne metody, przedstawiają walory miejscowej kultury, przyrody i historii. Skomplikowane procedury formalne związane z rejestracją i dalszą sprzedażą produktów lokalnych sprawiają, że ten obszar działalności praktycznie nie rozwija się na terenie LGD. Niniejsze przekłada się na niski poziom rozwoju oraz słabą podaż produktów lokalnych.

III.10. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego

Obszar LGD ma charakter rolniczy. Przewarżającą powierzchnię wszystkich gmin członkowskich stanowią użytki rolne. Rolnictwo na obszarze LGD odznacza się znacznym rozdrobnieniem gospodarstw. Średnia powierzchnia gospodarstw określona dla całego obszaru LGD według danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny (Powszechny Spis Rolny 2010) wynosi 6,39 ha. Gospodarstwa małe tj. takie, których powierzchnia nie przekracza 5 ha stanowią ponad 50% ogólnej liczby gospodarstw na terenie wszystkich gmin członkowskich. Największy udział omawianych podmiotów (Dane Głównego Urzędu Statystycznego z Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2010 roku) odnotowano w gminach: Ksawerów (89,81%), Gomunice (76,69%) i Kamieńsk (78,29%). Jeśli chodzi o gospodarstwa większe (powyżej 5 ha) najwięcej ich znajduje się w gminach: Czarnocin (71,28%), Grabica (62,43%) oraz Będków (64,87%). W tych ostatnich obszarach produkcja rolnicza jest najbardziej rozwinięta (dobrze zmechanizowane gospodarstwa, prowadzące intensywną produkcję głównie zwierzęcą). Znaczna część rolników obszaru LGD, zwłaszcza posiadających małe obszarowo gospodarstwa, prowadzi produkcję metodami tradycyjnymi i produkując głównie na samozaopatrzenie własnych rodzin. Na obszarze wszystkich gmin członkowskich przeważają gleby o średniej i małej przydatności rolniczej (głównie IV i V klasy gleby). Gleby najsłabsze (klasa VI i VIz), których wykorzystanie rolnicze niesie ze sobą duże ryzyko uzyskania bardzo niskich plonów, na terenie gmin członkowskich nie przekraczają 10% ogólnej powierzchni użytków rolnych.

Produkcja roślinna na terenie LGD zdominowana jest głównie przez zboża oraz łąki, które stanowią ponad 90% upraw rolniczych analizowanego obszaru. Pozostałą produkcję roślinną stanowi ogrodnictwo oraz sadownictwo. Obszarami o największym zagęszczeniu gospodarstw sadowniczych jest gmina Tuszyn, natomiast produkcja warzyw występuje głównie w gminie Grabica. Produkcja zwierzęca prowadzona jest w większości gmin przy małym natężeniu chowu, co sprzyja czystości środowiska naturalnego. Główne kierunki produkcji zwierzęcej obszaru LGD to bydło mleczne oraz trzoda chlewna. Osoby zatrudnione w rolnictwie według danych Głównego Urzędu Statystycznego (Powszechny Spis Rolny 2010) w powiatach, do których należą wszystkie gminy członkowskie stanowiły 15,56 % ogólnej liczby ludności (tj. 80 679 osób).

Przeważająca na obszarze LGD liczba małych gospodarstw o niskiej skali i intensywności produkcji sprawia, że nie są one atrakcyjne dla potencjalnego odbiorcy hurtowego - przetwórcie nie są zainteresowane małymi partiami towaru o niejednorodnej jakości. Sprzedaż płodów z małych gospodarstw jest więc utrudniona. Zazwyczaj odbywa się po znacznie niższych cenach niż w przypadku gospodarstw wielkotowarowych i przy udziale pośredników. W związku z powyższym dochodowość większość gospodarstw jest na niskim poziomie.

Duży udział małych gospodarstw o niskiej opłacalności sprawia, że znaczna część rolników jest zainteresowana różnicowaniem działalności, która pozwoli im na zwiększenie dochodów. Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM” w poprzednim okresie wdrażania strategii realizowała działania związane z różnicowaniem źródeł dochodu osób zatrudnionych w gospodarstwach rolnych poprzez ułatwienia w podejmowaniu działalności gospodarczej. W okresie programowania 2007-2013 z pomocy na tworzenie działalności gospodarczych skorzystało 18 osób. Przyszłe działania LGD będą również nakierowane na poprawę sytuacji osób bezpośrednio związanych z rolnictwem. Obecne uwarunkowania prawne określone w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz niedawno opublikowanym rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2015 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (Dz. U. poz. 1703) stwarzają warunki do rozwoju przetwórstwa produktów rolnych na terenie LGD. Duży udział gospodarstw prowadzących ekstensywną produkcję rolniczą (zbliżoną do produkcji ekologicznej) przemawia za skierowaniem działań LGD właśnie w tym kierunku. Obecny trend społeczny na zdrowy styl życia (w tym racjonalne odżywianie) jest szansą na rozwój i wzrost dochodu małych gospodarstw poprzez sprzedaż bezpośrednią płodów rolnych. Rolnicy z małych gospodarstw nie mają możliwości inwestować w przetwarzanie produktów z gospodarstwa z uwagi na brak środków finansowych na tak dużą inwestycję. Szansę daje Program Leader, który przewiduje pomoc na tworzenie inkubatorów przetwórstwa. Zakłada się, że na terenie powiatu piotrowskiego powstanie co najmniej jeden taki obiekt. Pozwoli to większej grupie rolników zwiększyć swoje dochody z produkcji rolniczej.

ROZDZIAŁ IV ANALIZA SWOT

Analiza SWOT ma na celu określenie mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń. Daje możliwość zobrazowania obecnej sytuacji Lokalnej Grupy Działania „BUD-UJ RAZEM” i jej problemów oraz stanowi podstawę do przyszłego określenia celów.

Tabela 12: Mocne i słabe strony

MOCNE STRONY	Odniesienie do diagnozy/ procesu partycypacyjnego	SŁABE STRONY	Odniesienie do diagnozy/ procesu partycypacyjnego
1. Kapitał społeczny • funkcjonowanie organizacji pozarządowych • funkcjonowanie zespołów ludowych, lokalnych artystów • doświadczenie w zakresie aplikowania o fundusze UE i realizacja projektów • aktywna współpraca przedstawicieli JST z lokalną grupą działania • doświadczenie w realizacji wspólnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszaru LGD	Diagnoza s. 22-23, 26	1. Kapitał społeczny • brak wyspecjalizowanej kadry prowadzącej działania lokalne • mała ilość lokalnych instytucji kultury • brak aktywnych inicjatyw na rzecz osób powracających na rynek pracy oraz powyżej 50 roku życia • znaczny poziom bezrobocia wśród młodych osób • niska integracja społeczeństwa	Zgłoszono podczas otwartych spotkań informacyjno-konsultacyjnych Diagnoza s. 22, 24-25,
2. Działalność gospodarcza • bliskość dużych miast: Łódź, Piotrków Trybunalski, Radomsko, Bełchatów, Tomaszów Maz., Częstochowa • atrakcyjne tereny do rozwoju przedsiębiorstw	Diagnoza s. 18-20	2. Działalność gospodarcza • słaba integracja środowiska biznesu • niski poziom rozwoju oraz słaba podaż na produkty lokalne	Diagnoza s. 18,20

• różnorodność lokalnych produktów tradycyjnych • lokalne zasoby przyrodnicze umożliwiające prowadzenie działalności gospodarczej • aktywni samorządowcy współpracujący z przedsiębiorstwami		• słabo rozwinięta przedsiębiorczość społeczna	
3. Dziedzictwo kulturowe • organizacja imprez kulturalnych tj. dożynki, darcie pierza, kiszzenie kapusty i ogórków i puszczanie wianków • zewidencjonowane obiekty historyczne i zabytkowe • rozwijane tradycje lokalne: muzyka, poezja, sztuka ludowa • aktywne środowisko zespołów ludowych, orkiestr dętych oraz artystów lokalnych • zewidencjonowanie lokalnych twórców, zespołów ludowych oraz produktów lokalnych • spisane legendy terenu LGD • miejsca związane z Wł. S. Reymontem	<i>Diagnoza s. 25 (produkty lokalne), 28</i>	3. Dziedzictwo kulturowe • duże zniszczenie istniejących zabytków • niedostateczne wykorzystanie istniejących obiektów zabytkowych (brak stałych ekspozycji m.in. twórczości lokalnej) • niszczenie zabytkowych obiektów m.in. kapliczek przydrożnych i budowanie nowych • niewystarczająca ilość izb pamięci, muzeów lokalnych, muzeów rękodzielnictwa	<i>Diagnoza s. 26-27</i>
4. Środowisko przyrodnicze • bogata fauna i flora • duża ilość kompleksów leśnych • duża ilość rzek • zbiorniki wodne m.in. zalew w Czarnocinie i Cieszanowicach • obszar Natura 2000 na terenie LGD • duża ilość pomników przyrody oraz zabytkowych parków	<i>Diagnoza s. 27-28</i>	4. Środowisko przyrodnicze • dzikie wysypiska śmieci • duże zanieczyszczenie wody związane z używaniem sztucznych nawozów w rolnictwie • bliskość kopalni Belchatów • kłusownictwo • dewastacja naturalnych siedlisk bobrów	<i>Przedstawione słabe strony wynikają z analizy trendów przedstawionych w diagnozie społeczno-gospodarczej obszaru LGD oraz ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju 2007-2013 lub zostały zgłoszone podczas warsztatów partycypacyjnych, Diagnoza s. 27</i>
5. Infrastruktura i sprzęt • znaczna ilość świetlic • nowopowstałe siłownie zewnętrzne, place zabaw, boiska sportowe • pracownia garncarska w Dobryszycach • istniejące wypożyczalnie kajaków • rozwinięta infrastruktura na szlaku kajakowym- budowa 4 pomostów	<i>Przedstawione mocne strony wynikają z analizy trendów przedstawionych w diagnozie społeczno-gospodarczej obszaru LGD oraz ewaluacji Lokalnej Strategii</i>	5. Infrastruktura i sprzęt • zły stan dróg na terenie LGD • słabo rozwinięta infrastruktura przy szlaku konnym (brak miejsc postojowych) • mała ilość chodników oraz ścieżek rowerowych • brak ścieżek do uprawiania nordic walking • niedostateczna infrastruktura turystyczna na zbiornikach wodnych • brak systemowych rozwiązań zapewniających stałe utrzymanie istniejącej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej • brak żłobków na terenie LGD	<i>Zgłoszono podczas otwartych spotkań informacyjno-konsultacyjnych</i>

	<i>Rozwoju 2007-2013 lub zostały zgłoszone podczas warsztatów partycypacyjnych</i>	• brak „wakacyjnych” przedszkoli • słabo rozwinięta sieć połączeń autobusowych i kolejowych	
6. Turystyka i promocja • gotowe materiały promocyjne (foldery, ulotki, mapy, przewodniki itp.) • wytyczenie 16 ścieżek questingowych • wytyczenie szlaku konnego • wytyczenie szlaku kajakowego • wypromowane i sprawdzone ścieżki questingowe • wypromowany szlak konny • rozwijająca się turystyka weekendowa • funkcjonowanie internetowego biura informacji turystycznej • występowanie gospodarstw agroturystycznych na terenie LGD	<i>Diagnoza s. 27-28</i>	6. Turystyka i promocja • brak wytyczonych kąpielisk • niski poziom komercyjnego wykorzystania lokalnych produktów • brak turystycznego zintegrowanego produktu • brak dostępu dla turystów do obiektów zawodowych m.in. sakralnych • brak wykwalifikowanej kadry obsługującej ruch turystyczny • niewielka ilość punktów informacji turystycznej • brak spójności w realizacji działań promocyjnych przez podmioty działające na terenie LGD • brak podmiotu odpowiedzialnego za komercjalizację produktu lokalnego LGD „BUD-UJ RAZEM”	<i>Diagnoza s. 27-28 Zgłoszono podczas otwartych spotkań informacyjno-konsultacyjnych ;</i>
SZANSE	Odniesienie do diagnozy/ procesu partycypacyjnego	ZAGROŻENIA	Odniesienie do diagnozy/ procesu partycypacyjnego
1. Kapitał społeczny • napływ nowych mieszkańców z pobliskich miast • możliwość wzmacniania lokalnych społeczności i organizacji pozarządowych poprzez działania LGD • wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i historii regionu w celu wzmocnienia poczucia więzi mieszkańców z terenem LGD • cyfryzacja obszarów wiejskich i możliwość prowadzenia działań włączających cyfrowo lokalną społeczność 2. Działalność gospodarcza • środki finansowe UE dot. wspierania przedsiębiorczości • możliwość powołania i funkcjonowania inkubatorów przedsiębiorczości wzmacniających lokalną gospodarkę • prowadzenie działań wzmacniających kompetencje prowadzących działalność gospodarczą (szkolenia, warsztaty, know-how)	<i>Przedstawione szanse wynikają z analizy trendów przedstawionych w diagnozie społeczno-gospodarczej obszaru LGD oraz ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju 2007-2013 lub zostały zgłoszone podczas warsztatów partycypacyjnych</i>	1. Kapitał społeczny • odpływ młodych ludzi • postępujące starzenie się społeczeństwa • brak odpowiedniej opieki kierowanej do osób starszych i niepełnosprawnych • niewielkie środki na działania kulturalne • zamykanie istniejących świetlic wiejskich • upolitycznienie działań społecznych 2. Działalność gospodarcza • likwidacja małych przedsiębiorstw ze względu na zbyt niską opłacalność • likwidacja lokalnych zakładów pracy ze względu na pogarszającą się sytuację gospodarczą w kraju • brak funkcjonowania lokalnych gospodarstw rodzinnych oraz lokalnych produktów • skomplikowane procedury aplikowania o środki finansowe na rozpoczęcie lub wsparcie działalności gospodarczej	<i>Przedstawione zagrożenia wynikają z analizy trendów przedstawionych w diagnozie społeczno-gospodarczej obszaru LGD oraz ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju 2007-2013 / zostały zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych</i>

- możliwość utworzenia wspólnej marki dla regionu dot. działań przedsiębiorczych
  - zwiększenie „patriotyzmu lokalnego” w zakresie wspierania lokalnego biznesu
  - wzrost popularności i możliwości związanych z działalnością przedsiębiorstw społecznych m.in. spółdzielnie socjalne
  - wzrost zainteresowania zdrową żywnością (produkty lokalne)
- 3. Dziedzictwo kulturowe**
- zmiana sposobu spędzania czasu wolnego przyczyni się do zwiększenia popytu na zwiedzanie lokalnych zabytków, obiektów sakralnych
  - wzrost przeciętnych dochodów spowoduje zwiększenie popytu na wydarzenia kulturalne oraz lokalną twórczość
- 4. Środowisko przyrodnicze**
- inwestycje w infrastrukturę wodno-ściekową spowodują poprawę czystości środowiska przyrodniczego
  - inwestycje związane z gospodarką odpadami spowodują zmniejszenie liczby dzikich wysypisk śmieci
  - inwestycje związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii spowodują poprawę czystości środowiska
- 5. Infrastruktura i sprzęt**
- fundusze UE na rozwój infrastruktury kulturalno – społecznej
  - rozwój już istniejącej infrastruktury szlaków turystycznych, miejsc wypoczynkowych, infrastruktury sportowej
  - środki finansowe na rewitalizację zabytków oraz istniejących szlaków turystycznych
  - środki finansowe na odnawialne źródła energii
  - środki finansowe na działalność ekologiczną
  - fundusze UE na rozwój infrastruktury drogowej
  - rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
- 6. Turystyka i promocja**
- rozwój turystyki edukacyjnej i weekendowej
  - nadanie ścieżkom questingowym rangi produktu turystycznego woj. łódzkiego
  - zwiększenie rozpoznawalności LGD „BUD-UJ RAZEM” dzięki działaniom promocyjnym: regionalnym, krajowym i międzynarodowym
  - dodatkowe źródła finansowania na działania promocyjne
  - Stworzenie produktu turystycznego opartego na lokalnych zasobach

- system refundacji wydatków ponoszonych w ramach dotacji i programów wspierających
  - brak funkcjonowania otoczenia wspierania przedsiębiorczości i biznesu
  - zaostrzenie przepisów sanitarnych w zakresie działalności przetwórczej
  - skomplikowane procedury dot. przetwórstwa lokalnego
- 3. Dziedzictwo kulturowe**
- niewielkie środki na kulturę
  - ograniczenie dostępu do miejsc kultury w wyniku prywatyzacji
- 4. Środowisko przyrodnicze**
- degradacja środowiska przyrodniczego poprzez nieprzemysłane inwestycje
  - dewastacja szlaków konnych i pieszych poprzez zaorywanie dróg polnych, zamykanie dróg/duktów leśnych po których wytyczono szlak
  - pogorszenie parametrów wody i jej ilości
- 5. Infrastruktura i sprzęt**
- dewastacja infrastruktury w wyniku klęsk żywiołowych, jak również przez mieszkańców obszaru LGD
  - zmniejszenie środków finansowych z UE
  - zubożenie istniejącej infrastruktury turystycznej
  - zamykanie istniejących gospodarstw agroturystycznych
- 6. Turystyka i promocja**
- osłabienie atrakcyjności terenu LGD w wyniku działalności terenów ościennych
  - obniżenie środków finansowych na rozwój turystyki i promocję
  - zubożenie społeczeństwa może doprowadzić do braku popytu na turystykę weekendową
  - osłabienie atrakcyjności terenu w wyniku powstania zakładów dewastujących środowisko naturalne

Źródło: Opracowanie własne

Powyższe uwarunkowania przeanalizowano także pod kątem ich oddziaływania na środowisko zewnętrzne w aspekcie lokalnym, regionalnym i krajowym. Pozwolilo to na prognozowanie zmian, a także szybką ocenę danego zjawiska i uznania go za pozytywne lub negatywne dla rozwoju obszaru LGD. Weryfikacja poszczególnych zjawisk na tych dwóch podstawowych płaszczyznach umożliwi jednoznaczne zakwalifikowanie każdego z nich do atutów, słabości, silnych bądź słabych stron, co niekiedy nie jest zadaniem prostym. Wykorzystanie szans przy pomocy mocnych stron daje wnioski:

- położenie LGD w pobliżu dużych ośrodków miejskich tj. Łódź, Bełchatów, Piotrków Trybunalski, Radomsko, Tomaszów Maz., Częstochowa oraz atrakcyjne przyrodniczo tereny i istnienie szlaku konnego przebiegającego przez pięć gmin należących do LGD należy wykorzystać do budowania oferty turystycznej oraz wspierania mikroprzedsiębiorstw i rolników;
- bogate tradycje i obyczaje oraz historia regionu wpłyną pozytywnie na budowanie wizerunku naszej LGD;
- rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej wpłynie korzystnie na jakość życia na obszarze LGD i umożliwi większą integrację społeczeństwa.

Wyzwaniem dla LGD „BUD-UJ RAZEM” będzie wzmacnianie spójności społecznej m.in. poprzez ochronę środowiska kulturalnego, oraz działania na rzecz kształtowania tożsamości lokalnej w kontekście posiadanego dziedzictwa. Działania Stowarzyszenia stanowiąc będą istotne wsparcie, nie tylko dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Reasumując należy uznać, iż szczególnie istotnym jest podnoszenie i kształtowanie, wśród mieszkańców obszaru LGD, kompetencji przedsiębiorczych, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, tworzenie sieci współpracy podmiotów gospodarczych i lokalnych wytwórców (m.in. inkubatory rolne). Rozwój przedsiębiorczości, w tym kontekście, należy rozumieć, jako tworzenie potencjalnych miejsc pracy dla mieszkańców, co istotnie ma przyczynić się do odpowiedzi na ważne problemy społeczne (wysoki poziom bezrobocia osób młodych, starszych oraz bezrobocia długookresowego, wysoki odsetek korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa i bezrobocia).

ROZDZIAŁ V CELE I WSKAŹNIKI

Proces tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju jest procesem ciągłym. Opiera się on na opinii mieszkańców terenu LGD „BUD-UJ RAZEM”, wymaga stałego ich zaangażowania w realizację założeń, a jego głównym celem jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich.

Zgodnie z obecnym stanem zasobów, potrzebami społeczności lokalnej i możliwościami, jakie niesie ze sobą Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, opracowano cele ogólne i szczegółowe oraz wskaźniki Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „BUD-UJ RAZEM”. Cele i przedsięwzięcia wynikają z diagnozy obszaru (są z nią ściśle powiązane), przeprowadzonej analizy SWOT i wniosków z niej płynących. Formułowano je podczas konsultacji indywidualnych w biurze LGD, spotkań fokusowych (FGI), konsultacji z wykorzystaniem tablicy pomysłów, wywiadów pogłębionych (IDI), a także wyników badań ankietowych składanych w formie fiszek projektowych (PAPI). Działania te miały za zadanie uwiarygodnienie procesu budowania LSR oraz potwierdziły, że wybór celów i przedsięwzięć jest uzasadniony w odniesieniu do diagnozy, grup docelowych i obszarów interwencji.

Cele i przedsięwzięcia LSR są zbieżne z wszystkimi trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność, a kryteria wyboru oraz wskaźniki LSR zapewniają bezpośrednie osiągnięcie wskaźników określonych dla tych celów.

Tabela 13: Cel ogólny I

I	CEL OGÓLNY	Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD „BUD-UJ RAZEM”			
I.	CELE	Rozwój obszarów wiejskich poprzez tworzenie miejsc rekreacji, wypoczynku i kultury			
II.	SZCZEGÓŁOWE	Rozwój kultury poprzez wspieranie inicjatyw z zakresu dziedzictwa kulturalnego, historycznego i przyrodniczego			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początku wy 2016 rok	Plan na 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
O I.I	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	Liczba organizacji/	0	0,5	Dane statystyczne GUS

		liczba ludności *10tys.			
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
R.I.I	Liczba osób korzystających z nowych, zmodernizowanych, przebudowanych i/lub wyposażonych obiektów ogólnodostępnej, niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	osoba	0	3800	Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów
R.I.I	Liczba osób korzystających z przebudowanych i/lub wyposażonych obiektów pełniących funkcje kulturalne	osoba	0	950	Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów
R.I.I	Liczba osób korzystających z obiektów dziedzictwa historycznego, kulturalnego i/lub przyrodniczego objętych wsparciem	osoba	0	475	Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów
R.I.I.	Liczba osób korzystających z utworzonych szlaków turystycznych/rekreacyjnych	osoba	0	100	Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów
R.I.I	Liczba osób korzystających z utworzonych ścieżek questingowych	osoba	0	300	Dane własne LGD – tworzone na podstawie list obecności, liczby pobranych ulotek
R.I.I	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne	sztuka	0	1	Dane własne LGD
R.I.II	Liczba uczestników imprez	osoba	0	4750	Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów
R.I.II	Liczba osób korzystających z zakupionego w ramach wsparcia wyposażenia, sprzętu itp.	sztuka	0	190	Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów
R.I.II	Liczba uczestników przeprowadzonych warsztatów/szkoleń/spotkań	osoba	0	237	Listy obecności, dokumentacja fotograficzna, ankiety monitorujące dostarczane przez beneficjentów, tworzone w oparciu

					o badania własne beneficjentów
R.II	Liczba odbiorców materiałów promocyjnych/informacyjnych obszaru	osoba	0	950	Protokoły odbioru

Tabela 14: Przedsięwzięcia – Cel ogólny I

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	WSKAŹNIKI PRODUKTU					
			Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru	
					Początek 2016 rok	Końcówka 2023 rok		
P.I.1	Budowa przebudowa, modernizacja i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Mieszkańcy obszaru działania LGD, w tym grupy defaworyzowane, przedsiębiorcy, turyści	Konkurs/projekt grantowy	Wp. I.I.1 Liczba nowych zmodernizowanych przebudowanych i/lub wyposażonych obiektów ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	sztuka	0	54	- Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów. - Informacja o zleceniu płatności
P.I.2	Rozwój i wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Mieszkańcy obszaru działania LGD, w tym grupy defaworyzowane, przedsiębiorcy	Konkurs/projekt grantowy	Wp.I.I.2 Liczba przebudowanych i/lub wyposażonych obiektów pełniących funkcje kulturalne w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	sztuka	0	52	- Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów. - Informacja o zleceniu płatności

P I.I.3	Inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego obszaru	Mieszkańcy obszaru działania LGD, w tym grupy defaworyzowane, przedsiębiorcy	Konkurs/projekt grantowy	Wp.I.I.3 Liczba obiektów dziedzictwa historycznego, kulturalnego i/lub przyrodniczego objętego wsparciem	sztuka	0	1	- Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów. - Informacja o zleceniu płatności
				Wp.I.I.4 Liczba utworzonych szlaków turystycznych/rekreacyjnych na terenie LGD	sztuka	0	3	- Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów.
P I.I.4	Questing	Mieszkańcy obszaru działania LGD, w tym grupy defaworyzowane, przedsiębiorcy, turyści	Projekt współpracy	Wp.I.I.4 Liczba przygotowanych projektów współpracy	sztuka	0	1	- Liczba podpisanych umów, - Wniosek o płatność
				Wp.I.I.4 Liczba utworzonych ścieżek questingowych	sztuka	0	23	Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów.
P I.II.1	Promocja i zachowanie dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego obszaru	Mieszkańcy obszaru działania LGD, w tym grupy defaworyzowane, przedsiębiorcy	Projekt grantowy	Wp.I.II.1 Liczba imprez służących promocji obszaru LGD "BUD-UJ RAZEM"	sztuka	0	92	- Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów.
				Wp.I.II.1 Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	sztuka	0	30	- Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów.
P I.II.2	Wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców	Mieszkańcy obszaru działania LGD, w tym grupy defaworyzowane,	Projekt grantowy	Wp.I.II.2 Liczba przeprowadzonych warsztatów, szkoleń i spotkań	sztuka	0	43	- Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu o badania własne Beneficjentów, w tym: - listy obecności - dokumentacja fotograficzna - materiały szkoleniowe
P I.II.3	Działania służące promocji obszaru	Mieszkańcy obszaru działania LGD, w tym grupy defaworyzowane	Projekt grantowy	Wp.I.II.3 Liczba wydanych materiałów promocyjnych/informacyjnych obszaru	sztuka	0	14	- Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone w oparciu

	ne, przedsiębiorcy , turyści						o badania własne Beneficjentów. - Rejestr materiałów promocyjnych LGD
SUMA		7 410 000,00 zł					

Tabela 15: Cel ogólny II

II	CEL OGÓLNY	Aktywizacja mieszkańców i rozwój przedsiębiorczości				
I.	CELE SZCZEGÓLOWE	Rozwijanie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie miejsc pracy.				
II.		Rozwój aktywności społeczności lokalnej poprzez aktywizację oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji mieszkańców LGD.				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan na 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
O II.I	Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym		iloraz	6,61	6,63	Dane statystyczne GUS
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
R II.I	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne, w tym liczba utworzonych miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych		sztuka	0	20	- Ankiety monitorujące dostarczane przez beneficjentów - Dokumenty rejestrowe przedsiębiorstwa
R II.I	Liczba wprowadzonych na rynek nowych lub znacząco ulepszonych innowacyjnych produktów, usług, realizowanych procesów, sposobów organizacji lub wprowadzanych rozwiązań ukierunkowanych na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie zmianom klimatu		sztuka	0	20	- Ankiety monitorujące dostarczane przez beneficjentów - Oferty firm - Dokumentacja fotograficzna
R II.I	Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych		sztuka	0	5	- Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów - Oświadczenie Beneficjenta - Umowa o udostępnienie inkubatora przetwórstwa lokalnego podmiotom odrębnym
R II.II	Liczba uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych		osoba	0	237	- Listy obecności - Dokumentacja fotograficzna
R II.II	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR świadczonego w biurze LGD		osoba	0	15	- Sprawozdanie z realizacji operacji/zlecenie płatności - Listy obecności - Rejestr doradztwa LGD
R II.II	Liczba uczestników szkoleń kierowanych do osób zaangażowanych we wdrażanie LSR		osoba	0	120	- Listy obecności

Tabela 16: Przedsięwzięcia – Cel ogólny II

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	WSKAŹNIKI PRODUKTU				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						Początkowa 2016 rok	Końcowa 2023 rok	
P II.1.1	Zakładanie nowych działalności gospodarczych	Mieszkańcy obszaru działania LGD, w tym grupy defaworyzowane	konkurs	Wp II.1.1 Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w tym ukierunkowanych na innowacje i/lub wpływających na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie zmianom klimatu	operacja	0	20	- Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone o statystykę i badania własne - Informacja o zleceniu płatności - Dokumenty rejestrowe przedsiębiorstwa
P II.1.2	Rozwijanie działalności gospodarczej na obszarze objętym LSR	Mieszkańcy obszaru LGD, w tym grupy defaworyzowane	konkurs	Wp II.1.2 Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w tym ukierunkowanych na innowacje i/lub wpływających na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie zmianom klimatu	operacja	0	20	- Sprawozdania końcowe z realizacji operacji Beneficjentów - Informacja o zleceniu płatności
P II.1.3	Tworzenie i rozwój centrów przetwórstwa lokalnego	Mieszkańcy obszaru LGD, w tym grupy defaworyzowane, przedsiębiorcy – lokalni wytwórcy.	konkurs	Wp II.1.3 Liczba centrów przetwórstwa lokalnego	sztuka	0	1	- Sprawozdania końcowe z realizacji operacji Beneficjentów - Ankiety monitorujące dostarczane przez Beneficjentów, tworzone o statystykę i badania własne

P II.II.1	Działania służące aktywizacji społeczności lokalnej	Mieszkańcy obszaru LGD, w tym grupy defaworyzowane, przedsiębiorcy	Aktywizacja/funkcjonowanie LGD	Wp II.II. 1 Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Spotkanie/szkolenie	0	32	- Listy obecności - Materiały szkoleniowe
				Wp II.II.1 Liczba udzielonego doradztwa	osoba	0	200	- Listy udzielonego doradztwa
P II.II.2	Działania służące podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażanie LSR	Osoby zaangażowane we wdrażanie LSR	Aktywizacja/funkcjonowanie LGD	Wp. II.II.2 Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	osobodni	0	90	- Listy obecności - Materiały szkoleniowe
				Wp. II.II.2 Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	osobodni	0	180	- Listy obecności - Materiały szkoleniowe
SUMA				7 275 000 zł				

Realizacja celów ogólnych LSR nastąpi dzięki wsparciu w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Umożliwi to przywrócenie równowagi pomiędzy zasobami społeczno-kulturowymi, przyrodniczymi, naturalnymi, gospodarką a potrzebami i oczekiwaniami społecznymi dotyczącymi poprawy jakości życia przejawiającej się m. in. uzyskiwaniem odpowiednich dochodów, nieskrępowanym dostępem do szeroko rozumianej infrastruktury, kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej oraz lepszą ofertą kulturalną i szerszą integracją społeczną.

Cele określone w strategii są spójne z celami określonymi w ustawie RLKS. Stanowią rozwiązanie dla określonych w strategii problemów i wyzwań a także wynikają z przeprowadzonej diagnozy.

Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD „BUD-UJ RAZEM” jest celem, w którym planuje się działania w zakresie rozwoju obszarów wiejskich poprzez tworzenie miejsc rekreacji, turystyki i kultury. Dotyczy to m.in. budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej a także modernizacji i wyposażenia obiektów pełniących funkcję kulturalną. Docelowo działania te mają stworzyć oferty miejsc, w których społeczność lokalna będzie mogła aktywnie zagospodarować swój czas wolny. W planach odnoszących się do miejsc rekreacji, turystyki oraz obiektów pełniących funkcje kulturalne, LGD „BUD-UJ RAZEM” zwróciło uwagę na działania mające wpływ na ochronę środowiska oraz innowacyjność. Dobrym przykładem projektu może być zastosowanie lamp hybrydowych lub fotowoltaicznych w miejscu rekreacji np. na placu zabaw, lub montaż paneli fotowoltaicznych lub solarnych w świetlicy wiejskiej. Tego typu inwestycje wpływać będą na ochronę środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu. Dzięki ich realizacji wdrożona zostanie innowacyjność, która także ma odzwierciedlenie w kartach oceny według kryteriów LGD. Przez innowacyjność rozumie się bowiem wdrożenie nowego, na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

W ramach wskazanego celu ogólnego będzie także modernizowana/remontowana/wyposażana infrastruktura obiektów służących zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego obszaru np. kościoły, kapliczki związane z historią, tradycją i kulturą naszego regionu. W cel ogólny I wpisuje się również działanie polegające na budowie ścieżek questingowych, które wraz z już istniejącymi, stworzą zwartą, atrakcyjną turystycznie sieć szlaków turystycznych wykraczającą poza obszar LGD „BUD-UJ RAZEM” (projekt współpracy) a także wsparcie inicjatyw z zakresu dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego. Bardzo ważnym elementem w realizacji tego celu jest wzmocnienie kapitału społecznego. Służyć temu ma m.in. aktywizacja społeczności lokalnej poprzez dofinansowanie działalności grup formalnych, nieformalnych i instytucji społecznych, prowadzenie warsztatów, szkoleń i spotkań oraz publikacja materiałów promujących obszar Stowarzyszenia. W cel I wpisuje się również aktywizacja społeczna grup defaworyzowanych m.in. poprzez zachęcanie do aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia osoby 50+ (dzięki siłowniom zewnętrznym, wyjazdom studyjnym, warsztatom, szkoleniom), a także młodzież wiejską dzięki warsztatom, zajęciom tematycznym oraz imprezom dedykowanym dla nich.

W przypadku projektów innych niż: granty, projekty własne LGD oraz operacje w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze wiejskim, beneficjentami wsparcia będzie gmina lub instytucja kultury, dla której

organizatorem jest JST (czyli 63,63 % dofinansowania z EFRROW). Wsparcie będzie ograniczone do projektów o małej skali wysokości do 300 tys. zł na projekt. Pomimo, iż LGD ustaliło wyraźną linię demarkacyjną poprzez realizację działań jedynie z zakresu turystyki i rekreacji, to ze względu na ograniczony budżet LGD podjęto decyzję o takim ograniczeniu finansowym.

W przypadku projektów grantowych przewiduje się wsparcie zgodnie z wytycznymi MRiRW w wysokości od 5 tys. zł do 50 tys. zł na jeden projekt. Poziom dofinansowania to 100 % kosztów kwalifikowanych, w tym 80% wykazanych kosztów płatnych w formie zaliczki, 20% po zakończeniu operacji i złożeniu wniosku o płatność.

Aktywizacja mieszkańców i rozwój przedsiębiorczości, to drugi ogólny cel skupiający działania nakierowane na tworzenie nowych podmiotów gospodarczych oraz rozwój już istniejących. Przyznanie pomocy osobom fizycznym, w tym osobom z grup defaworyzowanych, ma zniwelować problem bezrobocia na obszarze LGD „BUD-UJ RAZEM”, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy a także zachęcić do szukania dodatkowych, pozarolniczych źródeł dochodu. Szczególny nacisk położony został na przedsięwzięcia innowacyjne, wnoszące nowoczesne, dotąd niestosowane na terenie LGD rozwiązania a także na stworzenie miejsca pracy dla/lub przez osobę z grupy defaworyzowanej. Beneficjent, który zastosuje w swoim projekcie tego typu rozwiązania otrzyma dodatkowe punkty, zgodnie z kartą oceny. W ramach zachęcenia do zakładania lub rozwoju istniejących podmiotów gospodarczych, dodatkowe punkty otrzyma również Beneficjent, który dotychczas nie korzystał ze wsparcia.

Premia na rozpoczęcie działalności gospodarczej wynosić będzie 100 tys. zł, będzie ona wypłaca w formie ryczałtowej w wysokości 100% kosztów wskazanych we wniosku i biznes planie.

Wsparcie dla operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa wyniesie do 237 500 zł, przy 70% kosztów kwalifikowanych określonych we wniosku i biznes planie. Poziom zwrotu kosztów kwalifikowanych w ramach operacji określony został na maksymalnym dostępnym poziomie zgodnie z rozporządzeniem MRiRW. Dokonano zmniejszenia maksymalnej kwoty wsparcia.

W/w limity określono na podstawie analizy płatności LSR w okresie 2007-2013, aktualnych uwarunkowań gospodarczych obszaru, konsultacjach społecznych oraz fiszek projektowych, które wpływały do biura LGD na etapie konsultowania LSR. Istotny jest fakt, iż w obydwu przypadkach są to kwoty stałe dzięki czemu beneficjent będzie mógł w przedstawianym biznes planie odnieść się do kwoty i uzasadnić swoją inwestycję i ponoszone kwoty kwalifikowalne. Mając na uwadze fakt, iż obecne procedury aplikowania o środki na rozwój działalności gospodarczej zostały znacznie uproszczone zdecydowano o ograniczeniu kwoty wsparcia z 300tys. do 237 500 zł.

Poza organizowaniem konkursów podejmowane będą działania szkoleniowe dla mieszkańców oraz osób zaangażowanych we wdrażanie LSR, a także doradztwo dla zainteresowanych pozyskaniem środków na wyżej wymienione cele.

Tabela 17: Typy operacji możliwe do realizacji w ramach LSR

Przedsięwzięcia zaplanowane w LSR	Typy operacji możliwe do realizacji w ramach LSR
Przedsięwzięcie I.I.1 Budowa, przebudowa, modernizacja i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	- budowa, przebudowa, modernizacja i/lub wyposażenie małej infrastruktury np. place zabaw, siłownie zewnętrzne, tereny zielone, wiaty, altany itp.
Przedsięwzięcie I.I.2 Rozwój i-wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	—przebudowa i/lub wyposażenie obiektów pełniących funkcje kulturalne —modernizacja obiektów (np. świetlic wiejskich)
Przedsięwzięcie I.I.3 Inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego obszaru	-modernizacja/remont/wyposażenie obiektów (np. kościołów) - tworzenie szlaków turystycznych/rekreacyjnych
Przedsięwzięcie I.I.4 Questing	- wytyczenie i oznakowanie tras, przygotowanie materiałów informacyjnych
Przedsięwzięcie I.II.1 Promocja i zachowanie dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego obszaru	- organizacja festynów, pikników, koncertów, występów, jarmarków, przedstawień plenerowych oraz w budynkach - zakup przedmiotów umożliwiających realizację działań jak np. stroje, instrumenty, sprzęty, rekwizyty
Przedsięwzięcie I.II.2 Wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców	- organizacja warsztatów, pokazów, szkoleń, spotkań tematycznych itp.

Przedsięwzięcie I.II.3 Działania służące promocji obszaru	- wydawanie publikacji, folderów, broszur promocyjnych
Przedsięwzięcie II.I.1 Zakładanie nowych działalności gospodarczych	- remonty i budowa, zakup maszyn/sprzętu mające na celu stworzenie miejsca pracy - możliwe wyposażenie podejmowanej działalności gospodarczej
Przedsięwzięcie II.I.2 Rozwijanie działalności gospodarczej na obszarze objętym LSR	- możliwe remonty i budowa, zakup maszyn/sprzętu mające na celu stworzenie miejsca pracy - możliwe doposażenie działalności gospodarczej
Przedsięwzięcie II.I.3 Tworzenie i rozwój centrów przetwórstwa lokalnego	- możliwe remonty i budowa mające na celu stworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego - możliwe wyposażenie inkubatora przetwórstwa lokalnego
Przedsięwzięcie II.II.1 Działania służące aktywizacji społeczności lokalnej	- doradztwo, szkolenia i spotkania informacyjne, konsultacje
Przedsięwzięcie II.II.2 Działania służące podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażanie LSR	- szkolenia

LGD „BUD-UJ RAZEM” zaplanowała realizację jednego projektu współpracy określając szczegółowo cele i wskaźniki LSR, jakie ten projekt będzie realizować.

Tabela 18: Projekt współpracy

Nazwa projektu współpracy	Cele projektu	Wskaźniki projektu
„Questing umożliwi innowacyjne zwiędanie”	Cel ogólny I. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD „BUD-UJ RAZEM” Cel szczegółowy I.I Rozwój obszarów wiejskich poprzez tworzenie miejsc rekreacji wypoczynku i kultury.	Wskaźnik produktu: -23 utworzone ścieżki; - liczba przygotowanych projektów współpracy; Wskaźnik rezultatu: -Liczba osób korzystających z utworzonych ścieżek min. 300 osób; -Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne

Każde przedsięwzięcie skierowane jest do konkretnej grupy docelowej. Zebrane fiszki projektowe (PAPI) od wskazanych grup docelowych, zrealizują wszystkie wskaźniki produktu przypisane poszczególnym celom szczegółowym. Dzięki przeprowadzonym konsultacjom indywidualnym w biurze LGD, spotkaniom fokusowym (FGI), konsultacjom z wykorzystaniem tablicy pomysłów, wywiadom pogłębionym (IDI), a także wynikom badań ankietowych składanych w formie fiszek projektowych (PAPI) można było określić grupy docelowe, przedsięwzięcia, wskaźniki i cele.

Na podstawie raportów sporządzanych w odstępach półrocznych przez pracowników biura LGD „BUD-UJ RAZEM” będzie monitorowała realizację LSR według wytyczonego harmonogramu czasowego. Osiąganie wskaźników będzie mierzone na różnych „poziomach” wdrażania strategii (produkt – operacje i przedsięwzięcia, rezultat – cel szczegółowy, oddziaływanie – cel ogólny).

Proces ustalania celów i formułowania przedsięwzięć oparty był o test „SMART”, czyli przyjęte w LSR cele są:
S(pecific) – konkretne, stanowią rozwiązanie dla określonych w diagnozie problemów i potrzeb zgłaszanych podczas konsultacji w 20 gminach, badań ankietowych (PAPI), spotkań fokusowych (FGI), oraz konsultacji indywidualnych w biurach LGD a propozycje ich rozwiązania przedstawione zostały w fiszkach projektowych (PAPI) tworzących bazę pomysłów społeczności lokalnej. Odpowiadają tym samym na realne i rzeczywiste problemy lokalnej społeczności.

M(easurable) – mierzalne poprzez wskaźniki produktu – konkretne operacje zrealizowane przez beneficjentów; źródła pozyskania danych do pomiaru wskaźników, to liczba rozliczonych projektów, którym przyznano pomoc oraz dane pozyskane z ankiet monitorujących.

A(mbitious) – ambitne, wskazane cele służą nie tylko rozwiązaniu podstawowych problemów ale starają się realizować przedsięwzięcia innowacyjne z zastosowaniem nowej technologii a także walczyć z pogarszającym się

klimatem i zanieczyszczonym środowiskiem. Można także stwierdzić, że zarejestrowano znacznie większą ilość zainteresowanych organizacji pozarządowych, osób fizycznych, przedsiębiorców środkami unijnymi w porównaniu do okresu realizacji Programu PROW 2007-2013. Społeczność lokalna przełamała barierę niepowodzeń operacji przy zastosowaniu środków unijnych i chętnie zgłasza chęć działania na rzecz polepszania jakości życia ich społeczności poprzez odpowiednie programy. Część organizacji mając za sobą doświadczenie we wdrażaniu funduszy zmierza ku realizacji projektów bardziej innowacyjnych.

R(ational) – możliwe do osiągnięcia w perspektywie realizacji LSR oraz biorąc pod uwagę możliwości LGD. Głównie ograniczenia budżetowe mogą sprawić, że nie wszystkim zainteresowanym potencjalnym Beneficjentom, którzy złożyli Formularz Lokalnej Inicjatywy przyznana zostanie pomoc finansowa na zaplanowane przez nich operacje. Cele są także realistycznie możliwe do osiągnięcia w danej perspektywie czasowej przy określonych zasobach finansowych.

T(ime) – mają określoną perspektywę czasową. Cele i wskaźniki przyjęte w LSR Stowarzyszenie planuje wdrażać do roku 2022. W związku z powyższym opracowany jest harmonogram wdrażania poszczególnych przedsięwzięć z podziałem budżetowym.

Związek celów i wskaźników z diagnozą, analizą SWOT został szczegółowo opisany w Tabeli 19.

Tabela 19: Tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cel szczegółowy	Planowane przedsięwzięcia	Sposób realizacji przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników

• Mała ilość lokalnych instytucji kultury • Niewystarczająca ilość obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej • Zły stan obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej • Duże zniszczenie istniejących zabytków • Niedostateczne wykorzystanie istniejących obiektów zabytkowych • Mała ilość działań aktywizujących lokalną turystykę	Cel ogólny I Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD "BUD-UJ RAZEM"	Cel szczegółowy I.I. Rozwój obszarów wiejskich poprzez tworzenie miejsc rekreacji, wypoczynku i kultury.	Przedsięwzięcie I.I.1 Budowa, przebudowa, modernizacja i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Konkurs/ projekt grantowy	Liczba nowych zmodernizowanych, przebudowanych i/lub wyposażonych obiektów ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Rezultat I.I. Liczba osób korzystających z nowych, zmodernizowanych, przebudowanych i/lub wyposażonych obiektów ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej	• Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców <u>1. Kapitał społeczny</u> • odpływ młodych ludzi • postępujące starzenie się społeczeństwa • brak odpowiedniej oferty dla osób starszych • niewielkie środki na działania kulturalne • upolitycznienie działań społecznych <u>2. Działalność gospodarcza</u> • likwidacja małych przedsiębiorstw ze względu na zbyt niską opłacalność • likwidacja lokalnych zakładów pracy ze względu na pogarszającą się sytuację gospodarczą w kraju • brak funkcjonowania lokalnych gospodarstw rodzinnych oraz lokalnych produktów • skomplikowane procedury aplikowania o środki finansowe na rozpoczęcie lub wsparcie działalności gospodarczej • system refundacji wydatków ponoszonych w ramach

			Przedsięwzięcie I.I.2 Rozwój i wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Konkurs/ projekt grantowy	Liczba przebudowanych i/lub wyposażonych obiektów pełniących funkcje kulturalne w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Rezultat I.I Liczba osób korzystających z przebudowanych i/lub wyposażonych obiektów pełniących funkcje kulturalne	dotacji i programów wspierających rozwój lub podjęcie działalności gospodarczej • brak funkcjonowania otoczenia wspierania przedsiębiorczości i biznesu • zawile przepisy sanitarne w zakresie działalności przetwórczej • skomplikowane procedury dot. przetwórstwa lokalnego <u>3. Dziedzictwo kulturowe</u> • niewielkie środki na kulturę • ograniczenie dostępu do miejsc kultury w wyniku prywatyzacji <u>4. Środowisko przyrodnicze</u> • degradacja środowiska przyrodniczego poprzez nieprzemysłane inwestycje • dewastacja szlaków konnych i pieszych poprzez zaorywanie dróg polnych, zamykanie dróg/duktów leśnych po których wytyczono szlak • pogorszenie parametrów wody i jej ilości <u>5. Infrastruktura i sprzęt</u>
			Przedsięwzięcie I.I.3 Inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego obszaru	Konkurs/ projekt grantowy	Liczba obiektów dziedzictwa historycznego, kulturalnego i/lub przyrodniczego objętego wsparciem	Rezultat I.I. Liczba osób korzystających z obiektów dziedzictwa historycznego, kulturalnego i/lub przyrodniczego objętych wsparciem	
					Liczba utworzonych szlaków turystycznych/rekreacyjnych na terenie LGD	Rezultat I.I. Liczba osób korzystających z utworzonych szlaków turystycznych/rekreacyjnych	
			Przedsięwzięcie I.I.4 Questing	Projekt współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Rezultat I.I. Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne	
					Liczba utworzonych ścieżek questingowych	Rezultat I.I. Liczba osób korzystających z utworzonych ścieżek questingowych	

• Niska integracja społeczeństwa • Niska świadomość mieszkańców na temat lokalnego dziedzictwa przyrodniczego, kulturalnego i historycznego		Cel szczegółowy I.II Rozwój kultury poprzez wspieranie inicjatyw z zakresu dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego.	Przedsięwzięcie I.II.1 Promocja i zachowanie dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego obszaru	Projekt grantowy	Liczba imprez służących promocji obszaru LGD "BUD-UJ RAZEM"	Rezultat I.II. Liczba uczestników imprez	• dewastacja infrastruktury w wyniku klęsk żywiołowych, jak również przez mieszkańców obszaru LGD • zmniejszenie środków finansowych z UE • zubożenie istniejącej infrastruktury turystycznej • zamykanie istniejących gospodarstw agroturystycznych <u>6. Turystyka i promocja</u> • osłabienie atrakcyjności terenu LGD w wyniku działalności terenów ościennych • obniżenie środków finansowych na rozwój turystyki i promocję • zubożenie społeczeństwa może doprowadzić do braku popytu na turystykę weekendową • osłabienie atrakcyjności terenu w wyniku powstania zakładów dewastujących środowisko naturalne	
• Wysoki poziom bezrobocia • Duży udział osób korzystających z pomocy społecznej (ubóstwo) • Mała ilość podmiotów gospodarczych • Mały udział przedsiębiorstw wykorzystujących	Cel ogólny II Aktywizacja mieszkańców i rozwój przedsiębiorczości	Cel szczegółowy II.I Rozwijanie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie miejsc pracy.	Przedsięwzięcie I.II.2 Wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców	Projekt grantowy	Liczba przeprowadzonych warsztatów, szkoleń i spotkań	Rezultat I.II Liczba uczestników przeprowadzonych warsztatów/ szkoleń/ spotkań		• Średnioroczna liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2009-2014 i 2016-2022
			Przedsięwzięcie I.II.3 Działania służące promocji obszaru	Projekt grantowy	Liczba wydanych materiałów promocyjnych/informacyjnych obszaru	Rezultat I.II Liczba odbiorców materiałów promocyjnych/informacyjnych obszaru		
			Przedsięwzięcie II.I.1 Zakładanie nowych działalności gospodarczych	Konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w tym ukierunkowanych na innowacje i/lub wpływających na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie zmianom klimatu	Rezultat II.I Liczba nowo utworzonych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne, w tym liczba utworzonych miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych		

ych innowacyjnych technologii • Nie wielka ilość produktów lokalnych • Niski poziom komercyjnego wykorzystania lokalnych produktów		Przedsięwzięcie II.1.2 Rozwijanie działalności i gospodarzej na obszarze objętym LSR	Konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w tym ukierunkowanych na innowacje i/lub wpływających na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie zmianom klimatu	na rynek nowych lub znacząco ulepszonych innowacyjnych produktów, usług, realizowanych procesów, sposobów organizacji lub wprowadzonych rozwiązań ukierunkowanych na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie zmianom klimatu
		Przedsięwzięcie II.1.4 Tworzenie i rozwój centrów przetwórstwa lokalnego	Konkurs	Liczba centrów przetwórstwa lokalnego	Rezultat II.1 Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych
• Niska świadomość mieszkańców i organizacji na temat możliwych form wsparcia przedsięwzięć społeczno-gospodarczych • Niewystarczająca ilość lokalnych liderów podejmujących działania społeczne	Cel szczegółowy II.11 Rozwój aktywności społeczności lokalnej poprzez aktywizację oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji mieszkańców LGD.	Przedsięwzięcie II.11.1 Działania służące aktywizacji społeczności lokalnej	Aktywizacja/funkcjonowanie LGD	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Rezultat II.11 Liczba uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych
				Liczba udzielonego doradztwa	Rezultat II.11 Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR świadczonego w biurze

		Przedsięwzięcie II.II.2 Działania służące podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażanie LSR	Aktywizacja/funkcjonalne LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Rezultat II.II Liczba uczestników szkoleń kierowanych do osób zaangażowanych we wdrażanie LSR	
				Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD		

ROZDZIAŁ VI SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM” będzie realizować cele zawarte w LSR przez następujące typy operacji:

- operacje indywidualne realizowane w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przesyłanych do jednostki wdrażającej (Samorząd Województwa) w celu ich weryfikacji;
- projekty grantowe;
- projekty współpracy.

Wytyczne dotyczące sposobu wyboru i oceny operacji, a także kryteria wyboru opisane zostały dla pierwszego i drugiego typu operacji. Projekty współpracy przewidziane w strategii będą w całości obsługiwane przez instytucję wdrażającą. Procedury opracowano dla usystematyzowania procesu przeprowadzania naborów. W trakcie opracowywania rozwiązań formalnych dbano przede wszystkim o zgodność zapisów z przepisami obowiązującymi dla RLKS, a także dopasowanie ich do specyfiki obszaru objętego LSR. Przyjęte rozwiązania zostały skonstruowane w taki sposób, żeby umożliwiały sprawny i przejrzysty wybór operacji w oparciu o ustalone kryteria wyboru. W celu realizacji złożenia LSR opracowano dwie procedury obsługi naborów wniosków o przyznanie pomocy. Procedury wyboru i oceny operacji w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oraz Procedury wyboru i oceny Grantobiorców w ramach projektów grantowych podane zostaną do wiadomości publicznej poprzez zamieszczenie na stronie internetowej www.buduj.eu.

Pierwsza procedura przedstawia przebieg procesu ogłaszania naborów wniosków oraz sposób wyboru operacji realizowanych indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD. Opisane są w niej kolejne etapy naboru od momentu zawiadomienia o planowanym konkursie, aż do przekazania ocenionych wniosków do Urzędu Marszałkowskiego.

Kolejna procedura szczegółowo opisuje obsługę naborów wniosków w ramach projektów grantowych. Projekty grantowe są narzędziem realizacji LSR, które w całości będą realizowane przez LGD. W związku z powyższym dla tego działania zaistniała konieczność szerokiego opisanie wszystkich możliwych sytuacji jakie mogą się zdarzyć na wszystkich etapach wdrażania projektu. Opisane są w niej wszystkie etapy procesu od ogłoszenia konkursu poprzez przygotowanie wniosku o przyznanie pomocy, przyjęcie go przez LGD, ocenę (zgodności z celami LSR, formalno-merytoryczną oraz według kryteriów wyboru operacji), aż do podpisania umowy o przyznanie pomocy, kontroli, monitoringu i rozliczenia operacji.

W opisanych powyżej procedurach szczegółowo określono:

- sposób organizacji naborów wniosków: wskazano i opisano sposób podawania do publicznej wiadomości ogłoszenia o naborze, a także informacje dotyczące terminu i zakresu operacji, kryteriów wyboru operacji, minimalnej liczby punktów, będącej warunkiem wyboru operacji;
- zasady oraz sposób składania wniosków;
- zasady oraz sposób rejestrowania wniosków;
- zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, w tym:
  - zasady oraz sposób wyłączenia członków organu decyzyjnego z oceny i wyboru operacji;

- sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu;
- proces rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców.

Wszystkie przygotowane przez Stowarzyszenie LGD „BUD-UJ RAZEM” procedury mają na celu zagwarantowanie jak największej poprawności oraz jawności stosowanych rozwiązań, dlatego przewidują także:

- zasady i tryb postępowania w przypadku zastosowania procedury odwoławczej (termin, warunki i sposób wniesienia protestu) zgodnie z ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020;
- podawanie do publicznej informacji protokołów, z każdego etapu procesu wyboru operacji (zawierają tym samym także informacje o wyłączeniach członków organu decyzyjnego z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy);
- przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów.

Procedury ponadto zawierają wzory wszystkich dokumentów, o których mowa w treści ich zapisów.

W celu zapewnienia obiektywnej, niedyskryminującej i przejrzystej ceny projektów składanych przez wnioskodawców LGD opracowała kryteria wyboru operacji. Opracowane kryteria mają charakter oceny punktowej i zawierają szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium. Założenia wyboru operacji są ściśle powiązane z wynikiem analizy SWOT oraz diagnozą obszaru. Na etapie opracowania zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru przeprowadzono konsultacje z mieszkańcami oraz członkami organów LGD (Zarząd, Rada). Przy określaniu kryteriów wykorzystano również doświadczenie pracowników Biura, którzy byli zaangażowani w przygotowywanie wniosków oraz doradztwo na rzecz beneficjentów. W wyniku przeprowadzonych prac określono kryteria dla poszczególnych typów operacji. Wspólne kryteria dla wszystkich działań dotyczą:

- wartości inwestycji lub wnioskowanej kwoty pomocy (w zależności od działania);
- współpracy wnioskodawcy z LGD na etapie budowania strategii oraz wnioskowania o pomoc;
- innowacyjności operacji;
- wpływ operacji na ochronę środowiska oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu;
- miejsca realizacji operacji.

Inwestycje, inne niż grantowe i związane z rozwojem przedsiębiorczości, będą premiowane jeśli wartość kosztów kwalifikowanych operacji nie przekracza 300 000 zł. W przypadku operacji dotyczących rozwoju funkcjonującego przedsiębiorstwa wyżej punktowane będą operacje o większej wnioskowanej kwocie pomocy. Kolejne kryterium dotyczące współpracy z LGD polega na tym, że Wnioskodawca, który konsultował projekt przed złożeniem wniosku oraz ten, który zgłosił swoje pomysły na projekt na etapie budowania strategii, otrzymają dodatkowe punkty na etapie oceny. W kryterium innowacyjności operacji premiowane będą przedsięwzięcia zakładające wykorzystanie nowych, pionierskich rozwiązań w dziedzinie produktu, technologii, technik organizacji lub urządzeń lub sprzętu nie stosowanych do tej pory na tym obszarze. Dodatkowo punktowane będą także operacje których zakres zawiera inwestycje wpływające na ochronę środowiska oraz przeciwdziałające zmianom klimatu (np. zakup urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii). W celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju obszaru LGD pod względem społeczno-kulturalnym oraz gospodarczym, w ramach kryteriów, promowane będą operacje realizowane w małych miejscowościach poniżej 5 tys. mieszkańców.

W przypadku operacji innych niż grantowe i związane z rozwojem przedsiębiorczości dodatkowo nacisk będzie kładziony na pobudzenie przez operację aktywności mieszkańców i wzmocnienia ich więzi z miejscem zamieszkania, a także zapewnianie zintegrowania celów, zasobów i podmiotów. W operacjach dotyczących rozwoju przedsiębiorczości dodatkowo premiowane będą projekty nastawione na tworzenie nowych miejsc pracy oraz w przypadku przedsiębiorców rozwijających swoje firmy ich okres prowadzenia działalności. Kryteria wyboru odnoszą się bezpośrednio do wskaźników produktu i rezultatu.

Ponadto, w związku z określeniem grup szczególnie istotnych w realizacji LSR (osoby powyżej 50 roku życia, młodzież wiejska oraz młode kobiety nieaktywne zawodowo (w tym wracające na rynek pracy po urodzeniu dziecka), dodatkowo premiowane będą operacje odnoszące się bezpośrednio do niwelacji ich problemów społecznych i gospodarczych. Szczególnie wspierane będą operacje związane z aktywizacją zawodową ww. grup defaworyzowanych poprzez rozwój lokalnych firm związany z tworzeniem nowych miejsc pracy lub pomoc w zakładaniu działalności gospodarczych. W przypadku operacji związanych z tworzeniem nowych działalności gospodarczych preferowane będą operacje, w których wnioskodawcami będą osoby reprezentujące grupy defaworyzowane lub tworzące miejsce pracy dla osoby z grupy defaworyzowanej. W przypadku operacji polegających na rozwijaniu działalności gospodarczej premiowane będą operacje, polegające na tworzeniu miejsc pracy dla przedstawicieli określonych w LSR grup defaworyzowanych.

Kryteria wyboru operacji zostały tak sformułowane, aby w jak największym stopniu zapewnić realizację założonych do osiągnięcia wskaźników, które są wynikiem przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT.

ROZDZIAŁ VII PLAN DZIAŁANIA

LSR zgodnie z planem działania realizowana będzie w III etapach: I etap w latach 2016-2018, II etap w latach 2019-2021 oraz III etap w latach 2022-2023. Podział ten wynika z wymogów unijnych nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020, w tym z wytyczeniem celów pośrednich na lata 2018 i celów końcowych na rok 2023 oraz z powiązania wyników osiągania wskaźników produktu z finansowymi karami i nagrodami, o których mowa w projekcie umowy ramowej. W tabeli Plan działania stanowiącej Załącznik nr 3 do LSR ujęto szczegółowo harmonogram planowanego osiągania poszczególnych wskaźników oraz wydatkowania budżetu. Zakłada się, iż każdy z etapów będzie rozpoczynał się działaniami szkoleniowymi i doradczymi w celu przygotowania beneficjentów do aplikowania o środki. Najbardziej intensywny pod tym względem będzie etap I wdrażania LSR, który oprócz w/w działań ukierunkowany będzie na szkolenia dla pracowników oraz członków Rady Stowarzyszenia. W kolejnych etapach wydatkowanie środków LGD będzie następowało sukcesywnie. Niewielką intensywnością wykazywał się będzie ostatni etap III. Jest to wynikiem specyfiki działania LGD, jak również obowiązków osiągania wskaźników narzuconych umową ramową. Taki plan działania, w tym wydatkowanie budżetu będzie bezpośrednio oddziaływał na poprawną realizację LSR, w tym w szczególności na stopień osiągania założonych wskaźników oraz realizacji celów szczegółowych.

W celu zapewnienia sprawnej i efektywnej pracy Stowarzyszenia niezbędne jest ponoszenie kosztów funkcjonowania biura LGD, które służyć będą zrealizowaniu celów operacji, jakimi są zapewnienie sprawnej i efektywnej pracy LGD oraz efektywnego wdrażania LSR poprzez doradztwo prowadzone dla beneficjentów, organizację naborów, szkoleń oraz spotkań konsultacyjno-informacyjnych. Sprawna i efektywna praca przyczyni się do lepszego wykorzystania potencjału terenów wiejskich oraz do realizacji celów głównych LSR. Zagwarantowanie skutecznej i wydajnej pracy biura Stowarzyszenia, jest możliwe do osiągnięcia poprzez odpowiednie zaplecze administracyjne. Rozumie się poprzez to zatrudnienie wykwalifikowanej kadry oraz ponoszenie wszelkich opłat związanych z prawidłowym funkcjonowaniem biura. Koszty związane z funkcjonowaniem biura zostały ujęte w budżecie LSR w pozycjach: koszty bieżące oraz animacja.

Ustalony plan działania zakładający harmonogram oraz intensywność osiągania wskaźników i wydatkowania budżetu LSR uważa się za racjonalny.

Warto podkreślić, iż osiągnięcie założonych celów oraz przypisanych im przedsięwzięć i wskaźników będzie możliwe dzięki zastosowanym kryteriom wyboru operacji m.in. tym preferującym działania w zakresie ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności. Wskazane cele, przedsięwzięcia oraz wskaźniki produktu i rezultatu LSR są zgodne z celami PROW 2014-2020.

ROZDZIAŁ VIII BUDŻET LSR

Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność LGD „BUD-UJ RAZEM” na lata 2016-2022, opierać się będzie o środki PROW na lata 2014-2020.

Zestawienie, prezentujące przyporządkowanie zakresu wsparcia do budżetu PROW znajduje się w Załączniku nr 4 do LSR. Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzą głównie z 3 źródeł, w tym:

- Budżet EFRROW,
- Budżet państwa,
- Wkład własny.

Oparty na konsultacjach plan finansowy, dla LSR LGD BUD-UJ RAZEM, uwzględnia powyższe 3 źródła finansowania oraz podział na beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych oraz beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych. Oparty on został na konsultacjach. Tabela zawierająca Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020 znajduje się w Załączniku nr 4 do LSR.

Poniżej zaprezentowano powiązania budżetu z poszczególnymi celami LSR, które mają przyczynić się do zrealizowania wizji, określonej w partycypacyjnym procesie tworzenia założeń strategii.

Tabela 20: Powiązania budżetu z poszczególnymi celami LSR (Cel ogólny I)

CEL OGÓLNY I		
CEL SZCZEGÓLNY	BUDŻET NA REALIZACJĘ CELU W PLN	POWIĄZANIE BUDŻETU Z CELAMI
Cel szczegółowy I.I Rozwój obszarów wiejskich poprzez tworzenie miejsc rekreacji wypoczynku i kultury	4 725 750,00	Dziedzictwo lokalne i zasoby społeczno-gospodarcze, zgodnie z diagnozą LSR stanowią duży potencjał rozwojowy w kontekście rozwoju oferty czasu wolnego i rekreacji. Ma to szczególne znaczenie dla mieszkańców, którzy jak wskazują przeprowadzone badania wyraźnie poszukują (potrzebują) rozszerzenia oferty. Planowane inicjatywy związane są z realizacją wielu inwestycji podnoszących jakość istniejącej infrastruktury lub budowy nowych obiektów. Działania te stanowią bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców obszaru LGD BUD-UJ RAZEM. Dodatkowo planowane przedsięwzięcia są istotne, ze względu na bliskość Łodzi, jako metropolii, której mieszkańcy poszukują interesujących miejsc poza miastem dla rekreacji, co sprzężone będzie z możliwością rozwoju branży turystycznej i usługowej, a w konsekwencji przyczynić się ma do zwiększenia liczby miejsc pracy. Dodatkowo ważnym aspektem jest współodpowiedzialność za środowisko naturalne, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz wprowadzenie rozwiązań innowacyjnych.
Cel szczegółowy I.II Rozwój kultury poprzez wspieranie inicjatyw z zakresu dziedzictwa kulturalnego, historycznego i przyrodniczego	2 684 250,00	Spójność obszaru LGD, w sposób istotny związana jest z dwoma aspektami, tożsamością mieszkańców (identyfikacja z miejscem i społecznością lokalną) oraz dbałością o dziedzictwo kulturowe, historyczne i przyrodnicze. Dlatego też, w ramach tego celu realizowane będą działania integrujące mieszkańców, oraz mające na celu zachowanie dziedzictwa.
CEL OGÓLNY II		
Cel szczegółowy II.I Rozwijanie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie miejsc pracy	7 125 000,00	Atrakcyjność obszaru LGD istotnie warunkowana jest rozwojem przedsiębiorczości na jej terenie, gdyż przekłada się to przede wszystkim na miejsca pracy dla mieszkańców, a w konsekwencji na płacone podatki, które zasilają również budżet lokalnego samorządu. Istotnym dla Strategii LGD „BUD-UJ RAZEM”, jest wykorzystanie potencjału lokalnego dla rozwoju istniejących oraz tworzenia nowych przedsiębiorstw oraz produktów czy usług, aby w pełni wykorzystywać potencjał obszaru, również w obrocie gospodarczym. Dodatkowo ważnym aspektem jest współodpowiedzialność za środowisko naturalne, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz wprowadzenie rozwiązań innowacyjnych.
Cel szczegółowy II.II Rozwój aktywności społeczności lokalnej poprzez aktywizację oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji mieszkańców LGD	150 000,00	W realizację Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność LGD „BUD-UJ RAZEM” na lata 2014-2020, włączani muszą być w sposób aktywny jej interesariusze, reprezentujący 3 sektory: społeczny, gospodarczy i publiczny. Jest to konieczne dla osiągnięcia efektu synergii zaplanowanych rezultatów i realizacji celów głównych LSR.
Razem cele ogólne Razem LSR	14 685 000,00	

ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI

Główne cele działań komunikacyjnych

Celem planu komunikacji jest zarówno bieżące informowanie mieszkańców o stanie realizacji LSR (w tym o stopniu osiągania celów i wskaźników), jak i bieżące informowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR. Zakłada się, że intensyfikacja przekazu dotyczącego praktycznych aspektów realizacji zapisów dokumentu przełoży się na zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej

w działalność Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM”, a tym samym pozytywnie wpłynie na jakość zgłaszanych operacji i wniosków. Planowane działania mają wzbudzić zainteresowanie oraz zachęcić potencjalnych beneficjentów do aplikowania o środki, zwiększając liczbę zrealizowanych inwestycji, a przez to wzmocnić konkurencyjność i atrakcyjność Lokalnej Grupy Działania „BUD-UJ RAZEM”. Celem działań komunikacyjnych jest ponadto utrwalenie i pogłębienie akceptacji i przychylności mieszkańców obszaru LGD dla realizacji LSR na lata 2014-2020. Podjęte założenia wynikają bezpośrednio z doświadczeń związanych z realizacją poprzedniej strategii (wyniki badań ewaluacyjnych), a także propozycji i uwag zgłaszanych przez uczestników otwartych spotkań informacyjno-konsultacyjnych. W toku analiz oraz dyskusji zidentyfikowano dotychczasowe problemy z komunikacją i promowaniem działalności LGD. Zaproponowany plan komunikacji ma za zadanie zlikwidować dotychczasowe niedostatki komunikacyjne, a także zagwarantować dwustronność przekazu oraz umożliwić pozyskiwanie informacji zwrotnej od mieszkańców.

Grupą docelową działań komunikacyjnych, w ramach celu ogólnego I będą: sformalizowane grupy zainteresowań, organizacje pozarządowe, potencjalni inwestorzy z sektora publicznego, zdefiniowane grupy osób defaworyzowanych (osoby powyżej 50 r.ż., młodzież wiejska, młode kobiety nieaktywne zawodowo - w tym wracające na rynek pracy po urodzeniu dziecka). W realizacji tego celu wykorzystane zostaną następujące środki komunikacji: kampanie informacyjne, informacja publiczna, szkolenia, warsztaty tematyczne, animacja różnych grup społecznych, w tym defaworyzowanych, porady indywidualne. Efektami, jakie spodziewamy się uzyskać dzięki tym środkom komunikacji będą:

- społeczne: aktywizacja społeczności lokalnej w podejmowaniu przedsięwzięć dla dobra ogółu; zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych, włączenie społeczne grup defaworyzowanych; korzystne zmiany w postawach obywatelskich; wyższa wartość kapitału społecznego; zwiększona oferta zajęć w obiektach publicznych; zwiększenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych;
- gospodarcze: pełne wykorzystanie obiektów publicznych; podniesienie wiedzy u osób prowadzących świetlice i stworzenie możliwości do ich zatrudnienia do prowadzenia zajęć w tych obiektach;

Grupą docelową działań komunikacyjnych w ramach celu ogólnego II będą: istniejący przedsiębiorcy, potencjalni przedsiębiorcy, grupy osób defaworyzowanych, rolnicy zamierzający otworzyć działalność gospodarczą. W realizacji tego celu wykorzystane zostaną następujące środki komunikacji: kampanie informacyjne, informacja publiczna, szkolenia, seminaria, konferencje, warsztaty tematyczne, spotkania bezpośrednie, porady indywidualne. Efektami, jakie LGD chce uzyskać dzięki tym środkom komunikacji będą:

- gospodarcze: wzrost liczby przedsięwzięć gospodarczych, w tym turystycznych; rozwój już istniejących przedsiębiorstw; zwiększenie poziomu zatrudnienia;
- społeczne: aktywizacja społeczności lokalnej w podejmowaniu przedsięwzięć; zwiększenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych; zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych, włączenie społeczne grup defaworyzowanych.

Zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych oraz planowane efekty działań komunikacyjnych zostały szczegółowo opisane w Załączniku nr 5.

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu

Zastosowane w planie komunikacji działania oraz wykorzystane środki przekazu podlegać będą cyklicznym badaniom przynoszonych efektów oraz – związanej z nimi – racjonalności budżetowej. Dodatkowo większość zaplanowanych narzędzi komunikacji przewiduje otrzymanie informacji zwrotnej lub aktywny udział mieszkańców. Regularnie prowadzona ocena przedstawiana będzie w formie publikacji zestawień (okresowych i rocznych) na stronie www.buduj.eu. W przypadku stwierdzenia, że któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanych efektów, przewiduje się zastosowanie planu naprawczego. Polegać on będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych lub zastąpieniu ich nowymi, które w ocenie LGD będą bardziej odpowiednie dla osiągnięcia wyznaczonych celów. Przed wprowadzeniem każdej modyfikacji w ramach planu naprawczego, przewiduje się zarówno poinformowanie odbiorców planu komunikacyjnego (za pomocą newslettera, stron internetowych oraz portali społecznościowych), jak i konsultowanie propozycji z mieszkańcami, beneficjentami oraz grupami docelowymi – za pomocą ankiet oraz podczas otwartych spotkań konsultacyjnych.

Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji

Plan komunikacji przewiduje działania dotyczące zbieranie informacji o funkcjonowaniu LGD oraz poziomu zadowolenia z realizacji LSR. W przypadku stwierdzenia niezadowolenia z metod wdrażania LSR oraz nieprzychylności wobec braku działań podejmowanych przez LGD konieczne będzie wdrożenie środków zaradczych. Przewiduje się wśród nich przede wszystkim: organizację spotkań przedstawicieli LGD z mieszkańcami i beneficjentami oraz przeprowadzenie badań ankietowych, a także przyjmowanie uwag bezpośrednio w Biurze LGD

„BUD-UJ RAZEM”. Po zebraniu opinii i wysłuchaniu uwag LGD będzie zobowiązana do odniesienia się do otrzymanych informacji zwrotnych, przygotowanie propozycji zmian zawartych w aktualizacji LSR oraz ponowne skonsultowanie ich (tymi samymi metodami) ze społecznością lokalną.

ROZDZIAŁ X ZINTEGROWANIE

Cele sformułowane w trakcie opracowywania LSR zostały przeanalizowane pod kątem ich zgodności i komplementarności z celami strategicznymi w dokumentach wyższego rzędu i są zgodne na poziomie lokalnym, wojewódzkim, krajowym i europejskim, jak wykazano poniżej.

Wśród dokumentów planistycznych dotyczących obszaru Stowarzyszenia należy wskazać strategię oraz plany rozwoju lokalnego gmin członkowskich. Zarówno w dokumentach gmin jak i Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „BUD-UJ RAZEM” duży nacisk położony został na aktywizację i integrację społeczności lokalnej, rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru. Wśród kluczowych przedsięwzięć w tym zakresie należy wskazać między innymi: modernizację i zakup wyposażenia do instytucji kultury i świetlic wiejskich, przebudowę przestrzeni publicznej z uwzględnieniem powszechnie dostępnych miejsc rekreacji i aktywnego wypoczynku, promocję walorów historycznych, krajobrazowo-przyrodniczych oraz dziedzictwa kulturowego gmin, a także działania na rzecz podniesienia świadomości kulturalnej mieszkańców i integrację lokalnej społeczności.

Działania wpisujące się w Cel główny I LSR oraz cele szczegółowe przyjęte przez Stowarzyszenie znaleźć można w założeniach Strategii Rozwoju Gminy Będków na lata 2016-2022 (cel ogólny: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Będków zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej m.in. poprzez tworzenie bazy dla rozwoju kultury na terenie gminy), założeniach Strategii Rozwoju Gminy Budziszewice na lata 2014-2020 (cel strategiczny: III Poprawa i ochrona dziedzictwa kulturowego poprzez ochronę dóbr kultury, podnoszenie świadomości kulturalnej mieszkańców, integrację społeczną, rekreację, poprawę infrastruktury służącej temu celowi), założeniach Strategii Rozwoju Gminy Dobryszycy (cel strategiczny III: Odnowa wsi - pielęgnacja kultury i dziedzictwa historycznego), Strategii Rozwoju Gminy Czarnocin na lata 2014-2020 (cel strategiczny: Rozwój infrastruktury, cel 1.9: Poprawa estetyki gminy; cel strategiczny: Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty rekreacyjnej, sportowej i turystycznej; cel strategiczny: Jakość życia na miarę lokalnych ambicji), założeniach Strategii Rozwoju Gminy Gomunice na lata 2015-2022 (cel strategiczny: IV Odnowa wsi - pielęgnacja kultury i dziedzictwa historycznego), założeniach Programu Rozwoju Gminy Grabica na lata 2015-2022 (cel strategiczny: II Silna kultura, wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna oparta na dziedzictwie przyrodniczym i ofercie czasu wolnego), Strategii Rozwoju Gminy Gorzkowice na lata 2015-2021 (cel strategiczny: 1. Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców), założeniach Strategii Rozwoju Gminy Kodrąb (cel strategiczny: Wysoka jakość życia mieszkańców gminy), Strategii Rozwoju Gminy Ksawerów na lata 2014-2020 (cel strategiczny: II Poprawa jakości życia mieszkańców, cel strategiczny: III1 Integracja lokalnej społeczności), Strategii Rozwoju Gminy Łęki Szlacheckie na lata 2015-2023 (wyzwanie 3: Konkurencyjna oferta turystyczna i rekreacyjna gminy, wyzwanie 4 Satysfakcjonująca mieszkańców jakość życia), Aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014-2020 (cel strategiczny I: Wzmocnienie infrastruktury oraz rozwój i różnicowanie lokalnej działalności gospodarczej, cel strategiczny II: Aktywizacja lokalnej społeczności poprzez stwarzanie warunków do integrowania oraz rozbudzania aktywności i zaradności osobistej mieszkańców w tym w dziedzinie gospodarczej), Strategii Rozwoju Gminy Rozprza do 2020 roku (cel strategiczny: Rozwój działalności społecznej oraz włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem), Strategii Rozwoju Gminy Rzgów (cel główny: Nr II Lepsze warunki życia mieszkańców Gminy Rzgów, szczególnie osób o niskim poziomie dochodu poprzez wykorzystywanie i wzmacnianie endogenicznych potencjałów gminy, oraz współpracy w wymiarze lokalnym i regionalnym), założeniach Strategii Rozwoju Gminy Tuszyn na lata 2015-2020 (cel strategiczny 2: Sprawny i efektywny system publicznych usług społecznych zapewniający wysoką jakość życia mieszkańców), Strategii Rozwoju Gminy Ujazd na lata 2010 -2017 (cel strategiczny I: Poprawa życia mieszkańców), Strategii Rozwoju Gminy Wola Krzysztoporska na lata 2015-2020 (cel strategiczny 2: Poprawa infrastruktury technicznej i społecznej, cel strategiczny 3 Mądrzy i zdrowi mieszkańcy).

Założenia Stowarzyszenia spójne są również ze Strategiami Powiatów, w skład których wchodzi gminy członkowskie. Sprawdzona została zgodność ze Strategią Rozwoju Powiatu Piotrkowskiego na lata 2015–2020 (cel strategiczny 3: Stworzenie konkurencyjnej oferty turystycznej), Strategią Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego na lata 2015-2020 (domena 2: Budowa wizerunku turystycznego i gospodarczego powiatu tomaszowskiego (cel strategiczny 1: Silna pozycja powiatu tomaszowskiego, jako atrakcyjnego turystycznie), Strategią Rozwoju Powiatu Łódzkiego Wschodniego (cel strategiczny 3: Zachowanie i wykorzystanie walorów przyrodniczo – krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego Powiatu), Strategią Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020 (cel strategiczny III: Atrakcyjność osadnicza powiatu, III.2: Rozwój kultury, sportu i rekreacji).

LSR Stowarzyszenia w zakresie Celu ogólnego I jest również spójna z:

- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020:
  - w płaszczyźnie horyzontalnej m.in. poprzez: 4.1. Rozwój społeczności lokalnych, 4.2. Wzmacnianie tożsamości regionalnej, 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji, 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu w tym: wspieranie inicjatyw pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży;
  - w płaszczyźnie horyzontalnej m.in. poprzez: 1.2. Obszary wiejskie w tym: wspieranie działań na rzecz programu Odnowa Wsi w woj. łódzkim, wspieranie działań na rzecz poprawy dostępu do usług kultury i rekreacji, 2.5 Obszary turystyczne doliny rzecznej Pilicy, Warty i Bzury w tym: wspieranie działań na rzecz rozwoju turystyki aktywnej, wspieranie rozbudowy szlaków turystycznych, wspieranie działań na rzecz wykreowania wizerunku obszaru LGD jako atrakcyjnego turystycznie.
- Programem Rozwoju Turystyki w Województwie Łódzkim na lata 2007–2020 z celami: 1. Rozwój produktów turystycznych, 1.1 Rozwój nowych, markowych produktów turystycznych o wyraźnej zdolności kreowania wizerunku województwa, 1.2 Zagospodarowanie atrakcji, rozbudowa istniejących produktów turystycznych oraz podnoszenie ich jakości, 1.3 Rozwój lokalnych produktów turystycznych wspierających budowę wizerunku turystycznego województwa, 4. Zagospodarowanie przestrzeni turystycznej województwa łódzkiego, 4.2. Kształtowanie i rozwój makroprzestrzeni turystycznych – rozwój infrastruktury wspierającej budowę produktów turystycznych.
- Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego 2014 – 2020 z Priorytetem 6c: Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego i celem: zwiększona partycypacja w kulturze na terenie województwa łódzkiego.
- Strategią Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego z celem strategicznym 1. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na rzecz budowy przyjaznych i bezpiecznych przestrzeni publicznych, sprzyjających włączeniu społecznemu i podniesieniu aktywności gospodarczej i celami operacyjnymi: 1.1. Zintegrowane działania rewitalizacyjne w wymiarze przestrzennym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i kulturowym oraz 1.4. Wspieranie efektywnego wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego.
- Strategią Rozwoju Kraju 2020 z obszarami strategicznymi: Sprawne i efektywne państwo i celami: I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela, I.3.2. Rozwój kapitału społecznego, III. Spójność społeczna i terytorialna i celami: III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich.
- Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 z celami strategicznymi: 2. Wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, 3. Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- dokumentem strategicznym „Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności” z obszarem strategicznym Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna i celem 5. Kapitał społeczny.
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020 z celami strategicznymi: 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów i 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałaniem marginalizacji obszarów problemowych oraz celami operacyjnymi: 1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego, 1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego i 2.2.5. Usługi kulturalne.
- Strategią Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020 z celami: 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, 1.4. Zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich, 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej, 2.4. Rozwój infrastruktury społecznej zapewniającej mieszkańcom obszarów wiejskich dostęp do dóbr i usług publicznych, 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich, 5.2. Kształtowanie przestrzeni wiejskiej z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i ład przestrzennego.
- Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 w szczególności z: celem tematycznym Wspólnych Ram Strategicznych CT 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem, priorytetem Rozwoju Obszarów Wiejskich 6. Włączenie społeczne, redukcja ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich i celem szczegółowym: 6B. Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich
- Cele wyznaczone w LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów Unii Europejskiej określonych w Strategii Europa 2020 odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu m.in. poprzez: wspieranie inicjatyw opartych na transferze wiedzy i innowacji, korzystających efektywnie z lokalnych zasobów, przyjaznych środowisku, wspieranie grup defaworyzowanych w pozyskiwaniu dotacji na realizację własnych projektów, pełniejsze wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych, wspieranie zdrowia i aktywności osób starszych, aby umożliwić osiągnięcie spójności społecznej oraz wyższej wydajności.

Kolejnym ważnym celem, jaki postawiła sobie LGD „BUD-UJ RAZEM”, a który znajduje odzwierciedlenie w dokumentach planistycznych gmin członkowskich jest aktywizacja mieszkańców i rozwój przedsiębiorczości poprzez rozwijanie przedsiębiorczości, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i tworzenie miejsc pracy, a także rozwój aktywności społeczności lokalnej. Wśród najważniejszych przedsięwzięć spójnych zarówno z dokumentami planistycznymi gmin jak i LSR należy wskazać wspieranie osób podejmujących działalność gospodarczą oraz firm już istniejących, które chcą rozwinąć swoją działalność, a dzięki temu wygenerować nowe miejsca pracy. Priorytety te zapisane są w Strategii Rozwoju Gminy Budziszewice na lata 2014-2020 (cel strategiczny I: Rozwój przedsiębiorczości i innowacyjność), Strategii Rozwoju Gminy Dobryzycze (cel strategiczny II Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości, w szczególności poprzez aktywizację lokalnych zasobów oraz wykorzystanie lokalnych i regionalnych specjalizacji), Strategii Rozwoju Gminy Czarnocin na lata 2014-2020 (cel strategiczny: Atrakcyjna i przedsiębiorcza gmina Czarnocin, cel 2.1: Wsparcie przez samorząd lokalny rozwoju lokalnej przedsiębiorczości), założeniach Strategii Rozwoju Gminy Gomunice na lata 2015-2022 (cel strategiczny II: Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości), założeniach Programu Rozwoju Gminy Grabica na lata 2015-2022 (cel strategiczny: Silna i konkurencyjna gospodarka lokalna, powiązana z efektywnym systemem edukacji i aktywnością zawodową mieszkańców), Strategią Rozwoju Gminy Gorzkowice na lata 2015-2021 (cel strategiczny 2: Rozwój potencjału gospodarczego, cel operacyjny 1: Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców), założeniach Strategii Rozwoju Gminy Kodrąb (cel strategiczny: Atrakcyjna i przedsiębiorcza gmina Kodrąb, cel operacyjny 3.1: Wsparcie przez samorząd lokalny rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, cel operacyjny 3.3: Stworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości dzięki popularyzacji możliwości aplikowania o fundusze UE; cel operacyjny 3.5: Tworzenie szans dla rozwoju małego biznesu poza obszarem rolnictwa), Strategią Rozwoju Gminy Ksawerów (cel strategiczny I: Rozwój gospodarczy Gminy, cel operacyjny I.1: Stworzenie konkurencyjnego obszaru aktywności gospodarczej), założeniach Strategii Rozwoju Gminy Łęki Szlacheckie na lata 2015-2023 (wyzwanie 2: Dynamiczna lokalna przedsiębiorczość, cel. 2.1: Stworzenie warunków dla rozwoju lokalnego biznesu - zachęcanie do rejestrowania firm na terenie gminy, informacje na temat funduszy europejskich, cel 2.4: Tworzenie możliwości dla rozwoju małego biznesu poza obszarem rolnictwa), Strategią Rozwoju Gminy Rzgów (cel operacyjny nr I.2: „Duża ilość nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach na terenie gminy”), założeniach Strategii Rozwoju Gminy Tuszyn na lata 2015-2020 (cel strategiczny 1: Wzrost konkurencyjności gospodarczej i inwestycyjnej gminy Tuszyn, 1.1. Rozwój i wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym promocja przedsiębiorczości), Strategią Rozwoju Gminy Ujazd na lata 2010- 2017 (obszar strategiczny II: Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego gminy, cel operacyjny 1: Podjęcie działań wspierających rozwój przedsiębiorstw), Strategią Rozwoju Gminy Wola Krzysztoporska na lata 2015-2020 (cel strategiczny I: Wzrost konkurencyjności gospodarczej i atrakcyjności inwestycyjnej gminy; program operacyjny 1.2: Poprawa warunków do rozwoju produkcji rolniczej oraz jej przetwórstwa m.in. poprzez: tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego).

Zintegrowanie tych celów LSR pojawia się również w aspekcie Strategii Rozwoju Powiatu Piotrkowskiego na lata 2015–2020 (cel operacyjny 2.1: Promocja przedsiębiorczości, 2.4: Rozwój infrastruktury przetwórstwa żywności), Strategii Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego na lata 2015-2020 (cel strategiczny 2: Zrównoważone, kompleksowe działania na rzecz rozwoju gospodarczego powiatu), Strategii Rozwoju Powiatu Łódzkiego Wschodniego (cel strategiczny 1: Poprawa poziomu życia mieszkańców, cel operacyjny: Wzrost zatrudnienia w nowych kierunkach działalności gospodarczej, cel operacyjny: Ograniczenie bezrobocia i obszarów biedy; cel strategiczny 2: Wzrost konkurencyjności powiatu w sferze społeczno-gospodarczej), Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020 (cel strategiczny I: Przedsiębiorczość i inwestycje i cel operacyjny I.1: Wspieranie przedsiębiorców), Strategii Rozwoju Powiatu Radomszczańskiego 2020 (pole strategiczne: Przedsiębiorczość i kooperacja, pole operacyjne: Przedsiębiorczość i współpraca z sektorem przedsiębiorstw).

Zgodność celów stwierdzona została także dokumentami planistycznymi na poziomie krajowym:

- Zgodność ze strategicznymi kierunkami działań Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020: W płaszczyźnie horyzontalnej 2.2: kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy, 6.1: przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu, 6.2: reintegrację zawodową oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym, 9.1: wzmacnianie systemu powiązań funkcjonalnych. W płaszczyźnie terytorialno-funkcjonalnej m.in. poprzez: 1.2: Obszary wiejskie w tym: na rzecz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw sektora pozarolniczego, na rzecz poprawy dostępu do usług kultury i sportu; 2.1: Łódzki Obszar Metropolitalny w tym: wspieranie działalności związanych z rozwojem gospodarki kreatywnej, wspieranie działań na rzecz budowania zintegrowanych produktów turystycznych, opartych na walorach kulturowych i atrakcyjności środowiska przyrodniczego; 5: Obszary turystyczne doliny rzeki Pilicy, Warty i Bzury w tym: budowanie zintegrowanych produktów turystycznych opartych na walorach kulturowych i przyrodniczych, w tym geologicznych, oraz kultywowaniu tradycji.
- Zgodność z Programem Rozwoju Turystyki w Województwie Łódzkim na lata 2007–2020 z celami: 4.1: Rozwój podstawowej infrastruktury turystycznej zgodnie z oczekiwaniami rynku odbiorców.

- Zgodność z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego 2014–2020 z priorytetami inwestycyjnymi 3a: Promowanie przedsiębiorczości, 8i: Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników, 8iii: Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.
  - Zgodność ze Studium Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego z celem strategicznym 4: Rozwój nowoczesnego kapitału ludzkiego i społecznego oraz silnego informacyjnego społeczeństwa obywatelskiego i celami operacyjnymi: 4.1. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników oraz przedsiębiorczości, 4.2. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem.
  - Zgodność ze Strategią Innowacyjności i Efektywności Gospodarki "Dynamiczna Polska 2020" z celem operacyjnym 1.4: Ułatwienie przedsiębiorstwom dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MŚP.
  - Zgodność ze Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 z celami strategicznymi: 1. Wzrost zatrudnienia, 2. Wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, 3. Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, 5. Podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.
  - Zgodność z Planem przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim: Obszar działania – rynek pracy z działaniami krótkookresowymi: 1. Tworzenie sprzyjających warunków do rozpoczynania działalności gospodarczej oraz tworzenie nowych miejsc pracy poprzez udzielanie bezzwrotnej pomocy na rozpoczęcie działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem osób do 30 roku życia.
  - Zgodność z dokumentem strategicznym „Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności” z Obszarem strategicznym Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna i celem 2. Rozwój regionalny.
  - Zgodność ze Strategią Rozwoju Kraju 2020 z obszarami strategicznymi: II. Konkurencyjna gospodarka i celami: Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki, Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego, II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej, III. Spójność społeczna i terytorialna i celami: III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienia potencjału obszarów wiejskich.
- Cele wyznaczone w LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów Unii Europejskiej określonych w Strategii Europa 2020 odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu m.in. poprzez: wspieranie inicjatyw opartych na transferze wiedzy i innowacji, wspieranie firm korzystających efektywnie z lokalnych zasobów, przyjaznych środowisku, wspieranie firm z branży OZE, wspieranie grup defaworyzowanych w pozyskiwaniu dotacji na tworzenie i rozwój własnych działalności gospodarczych.
- Zgodność ze Strategią Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020 z celami: 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, 1.2. Zwiększanie zatrudnienia mieszkańców obszarów wiejskich bez konieczności zmiany ich miejsca zamieszkania, 1.3. Rozwój przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy z wykorzystaniem potencjału endogenicznego obszarów wiejskich, 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich.
  - Zgodność z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020 z celami strategicznymi: Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałaniem marginalizacji obszarów problemowych.
  - Zgodność z Umową Partnerstwa – z celami tematycznymi: Cel tematyczny 3. Wzmocnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR) poprzez dążenie do inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, poprawienie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza w odniesieniu do małych i średnich przedsiębiorstw, kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród ludności wiejskiej; Cel szczegółowy UP - wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez stworzenie lub poprawę warunków dla rozpoczęcia, prowadzenia i rozwoju działalności przedsiębiorstw, Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją, Cel szczegółowy UP – wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
  - Zgodność z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, w szczególności z: celem tematycznym Wspólnych Ram Strategicznych CT 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem, priorytet ROW 6. Włączenie społeczne, redukcja ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich, celem szczegółowym 6B. Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM” zawiera kierunki działań, które w najbliższych latach przyczynią się do rozwoju obszaru. Należy podkreślić, że operacje zapisane do realizacji w ramach przyjętych celów wzajemnie się uzupełniają. Zintegrowany charakter LSR przejawia się przede wszystkim w spójności i kompleksowości przedsięwzięć zaplanowanych w ramach poszczególnych celów szczegółowych dokumentu:

- W ramach Celu ogólnego I, cel szczegółowy I.I Rozwój obszarów wiejskich poprzez tworzenie miejsc rekreacji, wypoczynku i kultury przewiduje się:**

  - **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** rozwój i przebudowa infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej powiązany będzie bezpośrednio z przedsięwzięciami dotyczącymi budowania zintegrowanej oferty dla wszystkich gmin obszaru LGD oraz wprowadzeniu jednolitego systemu promocji infrastruktury. Tym samym zagwarantowane zostanie pomyślne lokowanie obiektów i kształtowanie przestrzeni, nie polegające na powielaniu tego samego typu obiektów w obrębie jednej gminy (z pominięciem infrastruktury drobnej), ale raczej budowanie i modernizowanie zasobów w taki sposób, by wszystkie gminy obszaru LGD posiadały uzupełniające się atrakcje. W połączeniu ze spójnym wykorzystywaniem infrastruktury dla promocji i rozwoju wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych przyczyni się do zbudowania zintegrowanej oferty czasu wolnego i podniesie tym samym jakość życia na obszarze LGD. Odbiorcami nowych lub zmodernizowanych przestrzeni i wydarzeń będą wszyscy mieszkańcy, w tym także przedstawiciele grup defaworyzowanych (młodzież, osoby starsze).
  - **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** realizacja przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego zakłada współdziałanie sektorów publicznego, społecznego oraz gospodarczego. Realizatorami działań będą zarówno samorzady gmin, jak i organizacje pozarządowe i grupy nieformalne. Ponadto przewiduje się wykorzystanie rozwoju niekomercyjnej infrastruktury do pobudzenia rozwoju i komercjalizacji usług czasu wolnego. Dlatego też, powstała w ramach celu szczegółowego I.1 infrastruktura, przyczyni się do rozwoju przedsiębiorstw.
  - **Zaangażowane branże działalności gospodarczej:** sekcja G (handel hurtowy i detaliczny), sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), sekcja R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją).
- W ramach Celu ogólnego I, cel szczegółowy I.II Rozwój kultury poprzez wspieranie inicjatyw z zakresu dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego przewiduje się:**

  - **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** zaplanowane przedsięwzięcia obejmują inwestycje i realizacje inicjatyw związanych z pielęgnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego obszaru, a także wsparcie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LGD. Zaplanowane metody przewidują zarówno działania związane z pielęgnowaniem lokalnych tradycji i kultury jak i inwestycje dotyczące restauracji i zachowania dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego.
  - **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** realizacja przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego I.II przewiduje zaangażowanie zarówno samorządów gminnych (oraz jednostek im podległych) jak i organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych.
- W ramach Celu ogólnego II, cel szczegółowy II.I Rozwijanie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie miejsc pracy przewiduje się:**

  - **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** proponowane w LSR przedsięwzięcia obejmują zarówno zakładanie działalności gospodarczej, jak i rozwijanie istniejących podmiotów gospodarczych oraz tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego.
  - **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** w działania zaangażowani będą przedstawiciele grup defaworyzowanych, do których skierowane będą inicjatywy związane z zakładaniem działalności gospodarczej, a tym samym promowanie samozatrudnienia i tworzenia miejsc pracy- dotyczy to przede wszystkim osób bezrobotnych z terenu LGD. Ponadto, przewiduje się premiowanie projektów, które zakładają rozwijanie działalności gospodarczej połączone z zatrudnieniem przedstawicieli grup defaworyzowanych. Zakładanie inkubatorów przetwórstwa lokalnego zagwarantuje nie tylko wspieranie funkcjonujących przedsiębiorstw, ale także włączanie w obieg gospodarczy lokalnych wytwórców oraz nieformalne grupy działania jak np. Koła Gospodyń Wiejskich. Przewiduje się ponadto powiązanie rozwoju przedsiębiorczości oraz zwiększenia zatrudnienia z potencjalnymi i problemami obszaru LGD, w tym przede wszystkim z rozwojem infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej.
  - **Zaangażowane branże działalności gospodarczej:** sekcja G (handel hurtowy i detaliczny), sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), sekcja R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją), sekcja A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo).
- W ramach Celu ogólnego II, cel szczegółowy II.II Rozwój aktywności społeczności lokalnej poprzez aktywizację oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji mieszkańców LGD**

- Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć: zaplanowane przedsięwzięcia obejmują inicjatywy z zakresu szkoleń oraz doradztwa.

- Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów: realizacja przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego II. II przewiduje zaangażowanie wszystkich sektorów, mieszkańców oraz pracowników biura.

Cele i przedsięwzięcia LSR są zbieżne z wszystkimi trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność, a kryteria wyboru oraz wskaźniki LSR zapewniają bezpośrednie osiągnięcie wskaźników określonych dla tych celów.

ROZDZIAŁ XI MONITORING I EWALUACJA

Monitoring realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „BUD-UJ RAZEM” stanowi równoległy do jej wdrażania, ciągły i systematyczny proces wymagający zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników w określonych przedziałach czasowych. Dla sprawnej jego realizacji, przyjmuje się, iż proces monitorowania, z uwagi na charakter prowadzonych działań, w sposób ciągły i na bieżąco, prowadzony będzie przez Biuro LGD. W odstępach półrocznych pracownicy biura sporządzać będą pisemne sprawozdania z realizacji LSR, które będą analizowane i zatwierdzane przez Zarząd. Treść sprawozdań, zgodnie z zasadą jawności działania LGD, będzie podawana do wiadomości publicznej za pośrednictwem strony internetowej www.buduj.eu.

Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie ewaluacji będzie Zarząd, uprawniony do zlecenia jej wykonania ekspertom, podmiotom zewnętrznym. Podobnie, jak w przypadku monitoringu, uzyskane wyniki prezentowane będą w formie raportu z badania ewaluacyjnego, upubliczniane za pośrednictwem strony www.buduj.eu.

Tabela 21: Realizacja monitoringu i ewaluacji

Elementy funkcjonowania i wdrażania podlegające ocenie	Podmiot wykonujący badanie	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Elementy funkcjonowania LGD podlegające monitorowaniu:				
Szkolenia /warsztaty realizowane przez LGD	Pracownicy biura LGD	▪ listy obecności ze szkoleń / warsztatów, ▪ ankiety oceniające;	▪ na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach półrocznych zatwierdzanych przez Zarząd) ;	▪ liczba szkoleń /warsztatów, ▪ stopień realizacji harmonogramu szkoleń/warsztatów, ▪ frekwencja na szkoleniach/warsztatach, ▪ jakość świadczonych usług;
Doradztwo	Pracownicy biura LGD	▪ karty doradztwa, ▪ <u>ankiety oceniające doradztwo;</u>	▪ na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach półrocznych zatwierdzanych przez Zarząd);	▪ ilość i jakość świadczonych usług doradczych;
Zainteresowanie działalnością LGD	Pracownicy biura LGD	▪ strona internetowa www.buduj.eu ▪ listy obecności ze spotkań aktywizacyjnych, ▪ plan komunikacyjny LGD;	▪ na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach półrocznych zatwierdzanych przez Zarząd);	▪ licznik wejść, pobrań wiadomości ze strony internetowej www.buduj.eu ▪ frekwencja na spotkaniach aktywizacyjnych, ▪ stopień realizacji planu komunikacji, ▪ liczba członków LGD.
Działalność organów LGD	Pracownicy biura LGD	▪ listy obecności z posiedzeń	▪ na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach półrocznych	▪ frekwencja na posiedzeniach, ▪ liczba uchwał;

		zatwierdzanych przez Zarząd);		
Elementy wdrażania LSR podlegające monitorowaniu				
Realizacja LSR i budżetu LGD	Pracownicy biura LGD	▪ matryca celów LSR, ▪ informacje od Instytucji Wdrażającej (IW) o zawartych umowach oraz wysokości wypłaconych środków, ▪ zestawienia wypłaconych środków, ▪ sprawozdania z realizacji LSR, ▪ sprawozdania z naborów wniosków o przyznanie pomocy, ▪ ankiety monitorujące postęp realizacji LSR;	▪ na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach półrocznych zatwierdzanych przez Zarząd);	▪ stopień osiągania wskaźników produktu i rezultatu ▪ wysokość zakontraktowanych środków, ▪ stopień wydatkowania budżetu na funkcjonowanie LGD, projekty realizowane przez beneficjentów, projekty grantowe, operacje własne, projekty współpracy;
Nabory wniosków o przyznanie pomocy	Pracownicy biura LGD	▪ harmonogram i budżet naborów, ▪ sprawozdania z naborów wniosków o przyznanie pomocy, ▪ karty doradztwa, ▪ informacje od SW, o zawartych umowach oraz wysokości wypłaconych środków;	▪ na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach półrocznych zatwierdzanych przez Zarząd);	▪ zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem, ▪ stopień wykorzystania środków, ▪ ilość osób korzystających z doradztwa, ▪ efektywność doradztwa, ▪ liczba odwołań od oceny operacji;
Projekty grantowe	Pracownicy biura LGD	▪ ankiety monitorujące postęp realizacji LSR, ▪ karty kontrolne grantu, ▪ aplikacja on-line w elektronicznym systemie oceny wniosków;	▪ na bieżąco (sporządzanie raportów w odstępach półrocznych zatwierdzanych przez Zarząd);	▪ zgodność ponoszonych wydatków z zestawieniem rzeczowo-finansowym, ▪ terminowość realizacji zadań grantowych;
Elementy funkcjonowania LGD podlegające ewaluacji				
Pracownicy biura LGD	Zarząd LGD / Ekspert, podmiot zewnętrzny	▪ opinia Dyrektora Biura nt. podległego personelu, ▪ opinia Zarządu, ▪ opinie wnioskodawców, ▪ karty doradztwa, ▪ ankiety oceniające jakość doradztwa, ▪ sprawozdania z monitoringu;	▪ IV kwartał 2018 (okres pomiaru – III.2016 - III.2018) ▪ IV kwartał 2021 (okres pomiaru – IV.2018 - III.2021) ▪ III/IV kwartał 2023 (okres pomiaru - cały okres programowania);	▪ rzetelne wypełnianie obowiązków zgodnie z umową, zakresem obowiązków, ▪ przestrzeganie regulaminu pracy biura, ▪ jakość świadczonych usług, w tym skuteczność doradztwa;
Organ zarządczy, decyzyjny oraz kontrolny	Ekspert, podmiot zewnętrzny	▪ listy obecności z posiedzeń, ▪ protokoły z posiedzeń ▪ sprawozdania z działalności organów, podejmowane uchwały,	▪ IV kwartał 2018 (okres pomiaru – III.2016 - III.2018) ▪ IV kwartał 2021	▪ frekwencja na posiedzeniach, ▪ realizacja uchwał, ▪ przestrzeganie regulaminów pracy organów, ▪ współpraca i komunikacja pomiędzy poszczególnymi organami;

		▪ ankiety, wywiady kwestionariuszowe z członkami Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej, ▪ sprawozdania z monitoringu;	(okres pomiaru – IV.2018 - III.2021) ▪ III/IV kwartał 2023 (okres pomiaru - cały okres programowania)	
Realizacja zadań w ramach funkcjonowania LGD, w tym ocena działalność LGD	Zarząd LGD / Ekspert, podmiot zewnętrzny / Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	▪ sprawozdania z realizacji LSR, ▪ sprawozdania z monitoringu, ▪ wnioski o płatność, ▪ opinia społeczności lokalnej nt. działań podejmowanych przez LGD w ramach realizacji LSR, ▪ strona internetowa LGD, ▪ ankiety, wywiady kwestionariuszowe z członkami Zarządu, ▪ plan komunikacji LGD.	▪ IV kwartał 2018 (okres pomiaru – IV.2016 - III.2018) ▪ IV kwartał 2021 (okres pomiaru– IV.2018 - III.2021) ▪ III/IV kwartał 2023 (okres pomiaru - cały okres programowania);	▪ zakres realizacji oraz stopień wydatkowania budżetu w ramach LSR, ▪ rozpoznawalność LGD, ▪ upowszechnianie informacji o LGD, ▪ opinia społeczności lokalnej nt. Działań LGD, ▪ skuteczność działań informacyjnych, ▪ skuteczność działań promocyjnych, ▪ efektywność komunikacji LGD ze społecznością lokalną, ▪ aktywność LGD w zakresie animacji;
Elementy wdrażania LSR podlegające ewaluacji				
Realizacja LSR, w tym: celów, przedsięwzięć, wskaźników, wydatkowanie budżetu	Zarząd LGD / Ekspert, podmiot zewnętrzny / Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	▪ matryca celów LSR, ▪ informacje od Instytucji Wdrażającej o zawartych umowach oraz wysokości wypłaconych środków, ▪ zestawienia wypłaconych środków, ▪ sprawozdania z naborów wniosków o przyznanie pomocy, ▪ sprawozdania z działalności organu decyzyjnego, ▪ sprawozdania z monitoringu, ▪ ankiety monitorujące postęp realizacji LSR, ▪ ankiety, wywiady swobodne z wybranymi beneficjentami, grantobiorcami, ▪ opinia społeczności nt. realizacji LSR;	▪ IV kwartał 2018 (okres pomiaru – IV.2016 - III.2018) ▪ IV kwartał 2021 (okres pomiaru– IV.2018 -III.2021) ▪ III/IV kwartał 2023 (okres pomiaru - cały okres programowania)	▪ stopień realizacji poszczególnych celów, ▪ realizacja LSR zgodnie z harmonogramem - stopień realizacji wskaźników, ▪ stopień kontraktowania i wydatkowania środków, ▪ społeczny odbiór LSR, ▪ wpływ warunków zewnętrznych na realizację LSR;

Realizacja naborów, w tym: harmonogram, kryteria i procedury wyboru operacji, zainteresowanie społeczne naborem	Zarząd LGD / Ekspert, podmiot zewnętrzny / Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	▪ sprawozdania z naborów wniosków o przyznanie pomocy, ▪ sprawozdania z działalności organu decyzyjnego, ▪ sprawozdania z monitoringu, ▪ strona internetowa www.buduj.eu – licznik pobrań informacji o naborze, ▪ karty doradztwa, ▪ analiza lokalnych kryteriów i procedury wyboru operacji, ▪ wywiady kwestionariuszowe, ankiety z członkami Rady;	▪ IV kwartał 2018 (okres pomiaru – IV.2016 - III.2018) ▪ IV kwartał 2021 (okres pomiaru – IV.2018 -III.2021) ▪ III/IV kwartał 2023 (okres pomiaru - cały okres programowa-nia)	▪ zgodność działań z harmonogramem, ▪ dostępność informacji oraz poziom zainteresowania lokalnej społeczności podejmowaniem działań w ramach prowadzonych naborów, ▪ jasność, przejrzystość i aktualność lokalnych kryteriów wyboru, ▪ liczba odwołań od oceny operacji, ▪ spójność i trafność rozwiązań proceduralnych;

Źródło: Opracowanie własne

Pozyskane wyniki z ewaluacji i analizy danych monitorowanych wykorzystywane będą do:

- poprawy procesu wdrażania LSR oraz udoskonalenia funkcjonowania LGD, poprzez wczesne wykrycie problemów w ww. procesie i podjęcie działań naprawczych,
- niwelowania niekorzystnych zjawisk oraz dostosowanie przyjętych działań strategicznych do potrzeb społeczności lokalnej poprzez aktualizację LSR,
- w przypadku zaistniałych trudności, zrozumienia mechanizmów zachodzących zjawisk, umożliwiając uniknięcie podobnych błędów w przyszłości,
- wzmocnienia partnerstwa trójsektorowego w ramach realizacji LSR,
- kontroli, a także prezentacji i upowszechniania wiedzy nt. Rzeczywistych efektów realizacji LSR (stopnia osiągnięcia wskaźników produktu, rezultatu, oddziaływania).

XII STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Przepisy dotyczące dokumentów, takich jak projekt strategii, których realizacja może potencjalnie znacząco wpływać na środowisko, mogą wymagać, aby na etapie projektowania ich treści zostały poddane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Przedmiotowe przepisy uzależniają jednakże konieczność przeprowadzenia takiej oceny od indywidualnej zawartości dokumentu oraz zewnętrznych uwarunkowań jego realizacji.

Dlatego też, w odniesieniu do art. 47 i 49 oraz art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.), Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM” zwróciła się z dniem 26 października 2015 r. do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Łodzi z prośbą o stwierdzenie, czy istnieje konieczność przeprowadzenia **strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** do projektu tworzonej Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM” na lata 2014-2020. Zgodnie z odpowiedzią RDOŚ w Łodzi z dnia 10 listopada 2015 r., w której zawarta była prośba o uzupełnienie informacji, Stowarzyszenie w dniu 17 listopada 2015 r. przesłało wymagane dane dotyczące tworzonego dokumentu.

Przedstawiono główne cele planowanego dokumentu. Odwołano się do zapisów Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 a także przeprowadzono analizę jego zapisów pod kątem art. 49 rzezzonej ustawy. W analizie tej opisano:

1. charakter działań przewidzianych w dokumentach, w tym:
  - stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć;
  - powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach;

- przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska;
  - powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska.
2. rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko, w tym:
- prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań;
  - prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych;
  - prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska,
3. cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko, w tym:
- obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu;
  - formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym.

W odpowiedzi na przedstawiony wniosek, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi, w piśmie nr WOOS-II.411.412.2015.MG2.2 z dnia 23 listopada 2015 roku stwierdził **brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** dla przedmiotowego projektu dokumentu, ponieważ nie kwalifikuje się on do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

XIII WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

- Aktywność społeczności wiejskich. Lokalne inicjatywy organizacji pozarządowych, Kamiński. R, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiego, Warszawa 2008;
- Analiza regionalnego rynku pracy – metropolitalnego, subregionalnych, na potrzeby aktualizacji „Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020”, Elżbieta Kryńska, Iwona Kukulak-Dolata, Łukasz Arendt, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2011;
- Ekspertyza Działania na rzecz osób młodych w wieku 15-25 lat pozostających bez zatrudnienia rekomendowane w województwie łódzkim, opracowanie: Elżbieta Kryńska, Halina Sobocka-Szczapa, Łódź 2014;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020;
- Między interwencją a interakcją Lokalne grupy działania w społecznościach wiejskich, Izabella Bukraba-Rylska, Ryszard Kamiński, Piotr Krośniak, Maria Wieruszewska, Wydawnictwo Scholar, 2011;
- Monografia Politechniki Łódzkiej Perspektywy rozwoju przedsiębiorczości w warunkach niepewności i ryzyka redakcja naukowa Marek Matejun, Katarzyna Szymańska, Łódź 2013;
- Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym”, Dolnicki B., Warszawa 2014;
- Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności;
- Problemy partycypacji społecznej w lokalnych grupach działania (LGD). Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu; Brodziński Z., 2009,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.
- Program Rozwoju Turystyki w Województwie Łódzkim na lata 2007–2020;
- Przedsiębiorczość i zarządzanie, Tom XIV, Zeszyt 8, cz.1, Dylematy rozwoju przedsiębiorczości w aspekcie regionalnym, Redakcja: Andrzej Jackiewicz, Łukasz Sułkowski, Łódź 2013;
- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce – Rozdział 8. Profile regionalne małych i średnich przedsiębiorstw, Warszawa 2011;
- Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa łódzkiego w 2011;
- Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa łódzkiego w 2012 ;
- Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa łódzkiego w 2013 ;
- Raport z badania ewaluacyjnego (raport PAPI);
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2014 – 2020
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020;
- Strategia Rozwoju Kraju 2020;
- Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego;
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020;
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020;
- Strategie rozwoju lokalnego. Aspekty lokalne i regionalne rozwoju terytorialnego, Hadyński Jakub, UAM Wydawnictwo Naukowe, 2011;
- Struktura i uwarunkowania kapitału społecznego lokalnych grup działania, Elżbieta Psyk-Piotrowska, Katarzyna Zajda, Agnieszka Kretek-Kamińska, Danuta Walczak-Duraj, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, 1, 2013;
- W poszukiwaniu strategii pobudzania oddolnego rozwoju społeczności wiejskich. Kaźmierczak T, Wyd. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2008;
- www.dobrepraktyki.decdujmyrazem.pl Baza dobrych praktyk partycypacji prowadzona w ramach projektu „Decydujmy razem”
- www.pretendent.eu
- www.stat.gov.pl

XIV ZAŁĄCZNIKI DO LSR

Załącznik nr 1 Procedura aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

A. PROCEDURY

1. Procedura – aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

1.1.	Nazwa procedury	1.1.1.	Przedmiot procedury	1.1.2.	Obszar procedury
1.1.3.	Funkcja procedury	1.1.3.	Funkcja procedury	1.1.4.	Przebieg procesu
1.1.5.	Diagram				

B. Wzory dokumentów

1. Formularz proponowanych zmian w zapisach LSR

A. PROCEDURY LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA „BUD-UJ RAZEM”

1.

1.1. Nazwa procedury

Procedura aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

1.1.1. Przedmiot procedury

Procedura przewidziana do przeprowadzania zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju

1.1.2. Obszar procedury

Procedura przeznaczona jest dla LGD dokonującego korekty zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju w celu dostosowania jej do wymogów prawnych, aktualizacji danych dotyczących obszaru oraz wyników procesu monitoringu i ewaluacji.

1.1.3. Funkcja procedury

Procedura przedstawia czynności, formularze i schematy działań związanych ze zgłaszaniem, analizą i przyjmowaniem przez Zarząd zmian w zapisach LSR.

1.1.4. Przebieg procesu

a) zgłaszanie zmian zapisów LSR

Wnioski w sprawie zmiany zapisów w LSR mogą być zgłaszane przez członków LGD, organy stowarzyszenia, pracowników biura oraz wszystkich mieszkańców obszaru. Zgłaszanie uwag odbywa się na formularzu dostępnym na stronie internetowej oraz w Biurze LGD - Formularz proponowanych zmian w zapisach LSR;

b) analiza zgłoszonych uwag do LSR

Biuro dokonuje analiz zgłoszonych propozycji zmian w LSR. Analizy te wykonywane są na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu:

- propozycji zmian zgłaszanych we wnioskach przez organy stowarzyszenia, pracowników Biura, członków stowarzyszenia oraz mieszkańców;
- otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD;
- raportów z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju przygotowywanych przez wyznaczonych pracowników Biura;
- wyników kontroli i zaleceń Instytucji Wdrażającej

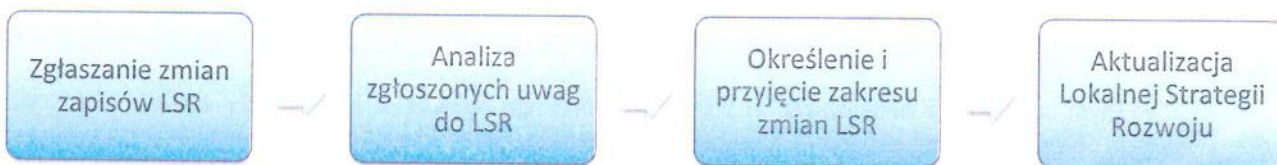
c) określenie zakresu zmian LSR

Na podstawie przeprowadzonych analiz Zarząd uchwała ostateczny zakres zmian LSR.

d) aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju

Aktualizacja LSR dokonywana jest uchwałą Zarządu Stowarzyszenia.

1.1.5. Diagram procesu

Załącznik nr 2 Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

Procedura dokonywania ewaluacji i monitorowania opracowana przez LGD uwzględnia:

- a) elementy funkcjonowania LGD, które będą podlegać ewaluacji
  - pracownicy biura LGD (rzetelne wypełnianie obowiązków zgodnie z umową, zakresem obowiązków, przestrzeganie regulaminu pracy biura, jakość świadczonych usług, w tym skuteczność doradztwa),
  - organ zarządczy, decyzyjny oraz kontrolny (frekwencja na posiedzeniach, realizacja uchwał, przestrzeganie regulaminów pracy organów, współpraca i komunikacja między poszczególnymi organami),
  - realizacja zadań w ramach funkcjonowania LGD, w tym ocena działalności LGD (zakres realizacji oraz stopień wydatkowania budżetu w ramach LSR, rozpoznawalność LGD, upowszechnianie informacji o LGD, opinia społeczności lokalnej nt. działań LGD, skuteczność działań informacyjnych, skuteczność działań promocyjnych, efektywność komunikacji LGD ze społecznością lokalną, aktywność LGD w zakresie animacji).
- b) elementy wdrażania LSR, które będą podlegać ewaluacji
  - realizacja LSR, w tym: celów, przedsięwzięć, wskaźników, wydatkowania budżetu (stopień realizacji poszczególnych celów, realizacja LSR zgodnie z harmonogramem - stopień realizacji wskaźników, stopień kontraktowania i wydatkowania środków, społeczny odbiór LSR, wpływ warunków zewnętrznych na realizację LSR),
  - realizacja naborów, w tym: harmonogram, kryteria i procedury wyboru operacji, zainteresowanie społeczne naborem (zgodność działań z harmonogramem, dostępność informacji oraz poziom zainteresowania lokalnej społeczności podejmowaniem działań w ramach prowadzonych naborów, jasność, przejrzystość i aktualność lokalnych kryteriów wyboru, liczba odwołań od oceny operacji, spójność i trafność rozwiązań proceduralnych).
- c) elementy, które LGD zamierza monitorować

Zagadnienia podlegające monitorowaniu w zakresie realizacji LSR wraz z rozpatrywanymi kryteriami:

- stopień realizacji LSR – poziom osiągania przyjętych wskaźników produktu i rezultatu,
- realizacja budżetu – stopień wydatkowania budżetu w ramach przydzielonych środków na funkcjonowanie LGD, projektów realizowanych przez beneficjentów, projektów grantowych, operacji własnych oraz projektów współpracy,
- nabory wniosków o przyznanie pomocy – terminowość (zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem), stopień wykorzystania środków, liczba odwołań od oceny operacji, liczba osób korzystających z doradztwa (konsultacje: w biurze i na terenie LGD, telefoniczne, mailowe), efektywność doradztwa,
- realizacja projektów grantowych – terminowość realizacji poszczególnych zadań grantowych, zgodność ponoszonych wydatków z zadeklarowanym zestawieniem rzeczowo-finansowym operacji.

Zagadnienia podlegające monitorowaniu w zakresie funkcjonowania biura LGD:

- szkolenia/warsztaty realizowane przez LGD (liczba szkoleń/warsztatów, stopień realizacji harmonogramu szkoleń/warsztatów, frekwencja na szkoleniach/warsztatach, jakość świadczonych usług),
- doradztwo (ilość i jakość świadczonych usług),
- zainteresowanie działalnością LGD (liczba wejść, pobrań wiadomości ze strony LGD, frekwencja na spotkaniach aktywizacyjnych, stopień realizacji planu komunikacyjnego, liczba członków LGD),
- działalność organów LGD (frekwencja na posiedzeniach Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej, liczba uchwał).

Głównym narzędziem badawczym w procesie monitoringu wdrażania LSR będzie ankieta monitorująca, kierowana do wszystkich beneficjentów i grantobiorców operacji podejmowanych w ramach realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność objętego PROW na lata 2014-2020. Niniejsza ankieta przekazywana będzie beneficjentom przez biuro LGD po uzyskaniu informacji od Instytucji Wdrażającej o wystawieniu zlecenia płatności, bądź w przypadku projektów grantowych po zatwierdzeniu wniosku o płatność złożonego przez realizatora zadania grantowego. Jej wypełnienie będzie obowiązkowe dla wszystkich podmiotów, które otrzymały wsparcie finansowe na realizację działań za pośrednictwem LGD. Bezpośredni nadzór nad zbieraniem danych z ww. ankiet sprawować będzie biuro LGD.

Wzór ankiety monitorującej:

ANKIETA MONITORUJĄCA POSTĘP REALIZACJI
LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „BUD-UJ RAZEM”

Zgodnie z umową dofinansowania, podpisaną przez beneficjenta z Instytucją Wdrażającą/Stowarzyszeniem LGD „BUD-UJ RAZEM” beneficjent zobowiązany jest do przekazania Lokalnej Grupie Działania informacji niezbędnych do monitorowania wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. W związku z powyższym prosimy o wypełnienie niniejszej ankiety.

Dla każdego zrealizowanego projektu/zadania grantowego prosimy o wypełnienie oddzielnej ankiety na podstawie danych z wniosku i umowy o przyznanie pomocy oraz wniosku o płatność.

Wypełnioną ankietę w oryginale należy dostarczyć do biura LGD w nieprzekraczającym terminie 14 dni od daty jej otrzymania.

Imię i nazwisko/ nazwa Beneficjenta/Grantobiorcy			
Adres zamieszkania/ siedziby Beneficjenta/Grantobiorcy			
Nr wniosku nadany przez LGD			
Tytuł operacji			
Okres realizacji operacji (od MM-RRRR do MM- RRRR)			
Nr umowy o dofinansowanie			
Wnioskowana kwota pomocy (zł)		Wyplacona kwota pomocy (zł)	
Data podpisania umowy		Data otrzymania płatności ostatecznej	
Imię i nazwisko osoby uprawnionej do kontaktu			
Adres korespondencyjny osoby uprawnionej do kontaktu			
Nr telefonu/faxu osoby uprawnionej do kontaktu		E-mail	
Rok sprawozdawczy			

Cele realizacji operacji:

Cel ogólny	
Cel szczegółowy	
Przedsięwzięcie	

Wskaźniki realizacji operacji

Lp.	Wskaźnik produktu	Wartość
1		
...		
Lp.	Wskaźnik rezultatu	Wartość
1		
....		

Problemy w realizacji operacji:

Grupa docelowa realizacji operacji:

☐ Przedsiębiorcy	☐ Organizacje pozarządowe	☐ Lokalni liderzy
☐ Jednostki administracji publicznej	☐ Organizacje i grupy nieformalne	☐ Rolnicy i domownicy
☐ Turysty	☐ Dzieci i młodzież	☐ Seniorzy
☐ Osoby niepełnosprawne	☐ Lokalna społeczność	☐ Osoby 50+
☐ Kobiety	☐ Mężczyźni	☐ Bezrobotni

Oświadczenie

Przyjmuję do wiadomości, iż moje dane osobowe będą przetwarzane przez Stowarzyszenie LGD „BUD-UJ RAZEM”. Wyrażam zgodę na udostępnienie ankiety instytucjom i podmiotom dokonującym oceny i ewaluacji. Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych oraz danych związanych z realizacją niniejszej operacji, zgodnie z przepisami ustawy z dn. 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jednolity Dz. U. z 2002 r., Nr 101, poz. 926 z późn. zm.), w celach związanych z realizacją działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Oświadczam, iż dane zawarte w niniejszej ankiecie są zgodne z prawdą.

Data:

Podpis:

Z racji prowadzonych naborów wniosków o przyznanie pomocy w ramach projektów grantowych, celem kontroli prawidłowego i terminowego ich przebiegu, pracownicy biura LGD dokonywać będą wybiórczych wizytacji w miejscach realizacji poszczególnych zadań grantowych. Pomocna w tym zakresie będzie aplikacja (system oceny on-line projektów grantowych, po pozytywnej ocenie przez Radę wniosku, przenosi pole harmonogramu z czasookresem realizacji zadania grantowego do sekcji administracyjnej – modułu obsługi dla biura LGD), umożliwiając śledzenie harmonogramów prac wybranych zadań. W zakresie monitoringu projektów grantowych pracownicy biura posiłkować się będą kartami kontroli (w trakcie realizacji, po zakończeniu realizacji grantu).

- d) kryteria, na podstawie których będzie prowadzona ewaluacja funkcjonowania LGD i realizacji LSR
- trafność,
  - efektywność,
  - skuteczność,
  - użyteczność,
  - trwałość.

- e) czas, sposób i okres objęty pomiarem

Proces monitoringu realizacji LSR i funkcjonowania LGD, w sposób ciągły i na bieżąco, prowadzony będzie przez biuro LGD. Jako formę raportowania przyjmuje się sprawozdania z jego przebiegu sporządzane w odstępach półrocznych przez pracowników biura, analizowane i zatwierdzane przez Zarząd, a następnie upubliczniane za pośrednictwem strony internetowej LGD.

Badanie ewaluacyjne względem realizacji strategii i funkcjonowania LGD oraz w odniesieniu do ram czasowych ujętych w budżecie LSR:

- ewaluacja mid-term – (IV kwartał 2018 r. – okres pomiaru – III.2016 - III.2018) – diagnoza stopnia realizacji LSR. Wszystkie zmiany kontekstu, niska skuteczność, efektywność czy użyteczność są sygnałami do zmiany przyjętych założeń i modyfikacji strategii działania,
- ewaluacja mid-term – (IV kwartał 2021 r. - okres pomiaru – IV.2018 -III.2021) – diagnoza stopnia realizacji LSR. Wszystkie zmiany kontekstu, niska skuteczność, efektywność czy użyteczność są sygnałami do zmiany przyjętych założeń i modyfikacji strategii działania,

- ewaluacja ex-post – podsumowująca całość okresu programowania (III/IV kwartał 2023 r. - okres pomiaru - cały okres programowania),
- ewaluacja on-going – przeprowadzana w razie potrzeby, w trakcie wdrażania strategii w celu identyfikacji barier realizacji poszczególnych celów.

Uzyskane w ten sposób informacje prezentowane będą w formie raportu z badania ewaluacyjnego, upubliczniane za pośrednictwem strony www.buduj.eu.

Dane źródłowe:

- Typ ilościowy – dane ilościowe będą pochodziły z wszelkiego rodzaju zestawień, sprawozdań sporządzanych m.in. na potrzeby PROW 2014-2020.
- Typ jakościowy – dane jakościowe pochodzą będą z analiz opinii, wyników obserwacji, ankiet ewaluacyjnych, czyli z zastosowania jakościowych technik badawczych.

Proponowane metody badawcze (narzędzia badawcze):

- wywiady kwestionariuszowe z członkami Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej LGD, pracownikami biura LGD;
- ankiety, wywiady swobodne z wybranymi beneficjentami, grantobiorcami;
- ewaluacyjne ankiety (papierowe, telefoniczne, e-mailowe, on-line) kierowane do lokalnej społeczności,
- zogniskowany wywiad grupowy (focus group).

Załącznik nr 3 Plan działania

Cel ogólny nr I Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD „BUD-UJ RAZEM”	Lata	2016-2018		2019-2021		2022-2023			RAZEM 2016-2023		Progr am	Podziałanie/ zakres Programu
		Wartość z jednego wskaźnika miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników		
Cel szczegółowy nr I.1 : Rozwój obszarów wiejskich poprzez tworzenie miejsc rekreacji, wypoczynku i kultury												
Przedsięwzięcie I.1.1 Budowa przebudowa, modernizacja i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Liczba nowych, zmodernizowanych, przebudowanych i/lub wyposażonych obiektów ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	41 sztuk	75 %	13 sztuk	100%	451 250,00 zł	0	100%	0,00 zł	54 sztuk	2 836 566,00 zł	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej

Marchwick

Przedsięwzięcie I.1.2-Rozwój i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Liczba przebudowanych i/lub wyposażonych obiektów pełniących funkcję kulturalną w tym inwestycje innowacyjne i/lub wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	21 sztuk	40 %	612 934 ,00 zł	31 sztuk	100%	914 250 ,00 zł	0	100%	0,00 zł	52 sztuk	1 527 184,00 zł	PRO W	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ Zachowanie dziedzictwa lokalnego
Przedsięwzięcie I.1.3 Inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego obszaru	Liczba obiektów dziedzictwa historycznego, kulturalnego i/lub przyrodniczego objętego wsparciem	1 sztuka	100 %	50 000, 00 zł	0	100%	0,00 zł	0	100%	0,00 zł	1 sztuka	50 000,00 zł	PRO W	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ Zachowanie dziedzictwa lokalnego
	Liczba utworzonych szlaków turystycznych/rekreatywnych na terenie LGD	3 sztuki	100 %	27 000, 00	0	100%	0,00zł	0	100%	0,00 zł	3 sztuki	27 000,00 zł	PRO W	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ Zachowanie dziedzictwa lokalnego/Promowanie obszaru objętego LSR
Przedsięwzięcie I.1.4 Questioning -	Liczba przygotowanych projektów współpracy	1 sztuka	100 %	285 000,00 zł	0	100%	0,00 zł	0	100%	0,00 zł	1 sztuka	285 000,00 zł	PRO W	Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działaniami/ promowanie obszaru objętego

	Liczba utworzonych ścieżek questingowych	23 sztuki	100 %	0	100%	0		0	100%	23 sztuki		strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lokalną
Razem cel szczegółowy I.I											4 725 750,00 zł	
											0,00 zł	
Cel szczegółowy nr I.II : Rozwój kultury poprzez wspieranie inicjatyw z zakresu dziedzictwa kulturalnego, historycznego i przyrodniczego												
Przedsięwzięcie I.II.1 Promocja i zachowanie dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego obszaru	Liczba imprez służących promocji obszaru LGD "BUD-UJ RAZEM"	48 sztuk	52 %	44 sztuki	100%	749 000,00 zł	0	0,00 zł	100%	92 sztuki	1 621 500,00 zł	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ Zachowanie dziedzictwa lokalnego/Promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów i usług lokalnych
	Liczba imprez służących promocji obszaru LGD "BUD-UJ RAZEM"	48 sztuk	52 %	44 sztuki	100%	749 000,00 zł	0	0,00 zł	100%	92 sztuki	1 621 500,00 zł	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ Zachowanie dziedzictwa lokalnego/Promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów i usług lokalnych
	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	14 sztuk	46 %	16 sztuk	100%	254 250,00 zł	0	0,00 zł	100%	30 sztuk	471 750,00 zł	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ Zachowanie dziedzictwa lokalnego/Promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów i usług lokalnych
Przedsięwzięcie I.II.2 Wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców	Liczba przeprowadzonych warsztatów, szkoleń, spotkań	10 sztuk	23 %	33 sztuk	100%	336 250,00 zł	0	0,00 zł	100%	43 sztuki	415 250,00 zł	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ wzmacnienie kapitału społecznego

Przedsięwzięcie I.II.3 Działania służące promocji obszaru	Liczba wydanych materiałów promocyjnych/ informacyjnych obszaru	4 sztuki	28 %	51 250 ,00 zł	10 sztuk	100%	124 500 ,00 zł	0	100%	0,00 zł	14 sztuk	175 750,00 zł	PRO W	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ promowanie obszaru objętego LSR
	Razem cel szczegółowy I.II													
Cel ogólny nr II Aktywizacja mieszkańców i rozwoj przedsiębiorczość i	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Program			Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość jednostką miary	% realizacji wskaznika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość jednostką miary	% realizacji wskaznika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość jednostką miary	% realizacji wskaznika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	PRO W	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim
Cel szczegółowy II.I: Rozwijanie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie miejsc pracy														
Przedsięwzięcie II.I.1 Zakładanie nowych działalności gospodarczych	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorst wa w tym ukierunkowan ych na innowacje i/lub wpływających	10 operacji	50 %	1 000 000,00 zł	10 operacji	100%	1 000 000,00 zł	0	100%	0	20	2 000 000,00 zł	PRO W	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim

na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie nie zmianom klimatu	10 operacji	50 %	2 250 000,00 zł	10 operacji	100%	2 375 000,00 zł	0	100%	0	20	4 625 000,00 zł	PRO W	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim
Przedsięwzięcie III.1.2 Rozwijanie działalności gospodarczej na obszarze objętym LSR	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w tym w kierunku nowych na innowacje i/lub wpływających na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie nie zmianom klimatu	10 operacji	2 250 000,00 zł	10 operacji	100%	2 375 000,00 zł	0	100%	0	20	4 625 000,00 zł	PRO W	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim
Przedsięwzięcie III.1.3 Tworzenie i rozwój centrów przetwórstwa lokalnego	Liczba centrów przetwórstwa lokalnego	1 sztuka	500 000,00 zł	0	100%	0	0	100%	0	1	500 000,00 zł	PRO W	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność/ rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim
Razem cele szczegółowy II.1			3 750 000,00 zł			3 375 000,00 zł	0,00 zł				7 125 000,00 zł		
Cel szczegółowy II.1: Rozwój aktywności społeczności lokalnej poprzez aktywizację oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji mieszkańców LGD													

Przedsięwzięcie II.II.1 Działania służące aktywizacji społecznościami lokalnej	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	20 spotkań/szkoleń	62 %	25 000,00 zł	8 spotkań/szkoleń	87%	24 000,00 zł	4 spotkania/szkolenia	100%	12 000,00 zł	32 spotkania/szkolenia	61 000,00 zł	PRO W	Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji / Animacja
	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	45 os./dni	50 %	31 250,00 zł	45 os./dni	100%	13 750,00 zł	0 os./dni	100%	0 zł	90 os./dni	45 000,00 zł	PRO W	Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji / Animacja
Przedsięwzięcie II.II.2 Działania służące podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażanie LSR	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	108 os./dni	60 %	34 400,00 zł	72 os./dni	100%	9 600,00 zł	0 os./dni	100%	0 zł	180 os./dni	44 000,00 zł	PRO W	Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji / Animacja
	Razem cel szczegółowy II.II			90 650,00 zł			47 350,00 zł			12 000,00 zł		150 000,00 zł		
Razem cel I / cel II			8 421 150,00 zł				6 251 850,00 zł			12 000,00 zł		14 685 000,00 zł		

Załącznik nr 4 Budżet LSR

BUDŻET LSR	
Zakres wsparcia	Wyponiewanie PROW (PLN)
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	14 250 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	285 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	2 367 500,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	150 000,00

Razem	17 052 500,00

PLAN FINANSOWY W ZAKRESIE PODDZIAŁANIA 19.2 PROW 2014-2020				
	Wkład EFRROW (PLN)	Budżet państwa (PLN)	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych (PLN)	RAZEM (PLN)
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	6 957 623,00	3 976 877,00		10 934 500,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	2 109 653,00		1 205 847,00	3 315 500,00
RAZEM (PLN)	9 067 276,00	3 976 877,00	1 205 847,00	14 250 000,00

Załącznik nr 5 Plan komunikacji

Zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych oraz planowane efekty działań komunikacyjnych						
Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki	Planowane efekty
II połowa 2016 r.	Wspieranie beneficjentów LSR w realizacji projektów	Informowanie na temat warunków i sposobów realizacji i rozliczania projektów	Beneficjenci oraz projektodawcy	Spotkania, szkolenia, doradztwo indywidualne	Organizacja 4 spotkań szkoleniowych i doradczych	Podniesienie poziomu wiedzy potencjalnych beneficjentów (wyniki ankiety po spotkaniach szkoleniowych i doradczych)
				Dyżur w siedzibie LGD		

I połowa 2017 r.	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i możliwościach pozyskiwania środków oraz głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD	Kampania informacyjna nt. zasad i możliwości pozyskiwania środków oraz zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD,	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru	- Rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną - newsletter LGD - Informacje na stronie internetowej www.lokals.pl i www.buduj.eu, oraz na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD i powiatu piotrkowskiego - Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych na obszarze LGD	- Wysłanie maili w ramach newslettera do min. 100 osób - Zamieszczenie 21 artykułów na stronach internetowych (LGD 20 gmin oraz powiatu piotrkowskiego) - Organizacja 4 spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- Wzrost wiedzy grup docelowych w zakresie zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD - Przygotowanie grup docelowych do realizacji planowanych operacji
Aktywizacja potencjalnych beneficjentów oraz uczestników projektów (odbiorców projektów) w tym przedstawicieli grup defaworyzowanych;	Informowanie na temat prowadzonych i planowanych naborów oraz podsumowanie dotychczas prowadzonych działań w ramach LSR, w tym skierowanych do grup defaworyzowanych	Mieszkańcy obszaru LGD, przedstawiciele grup defaworyzowanych, wskazanych w LSR	- Rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną - newsletter LGD (w tym do PUP) - Informacje na stronie internetowej www.lokals.pl i www.buduj.eu oraz na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD i powiatu piotrkowskiego - Ogłoszenie na portalach społecznościowych oraz w siedzibach instytucji publicznych - Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych na obszarze LGD	- Wysłanie maili w ramach newslettera do min. 100 os. - Zamieszczenie 21 artykułów na stronach internetowych (LGD oraz 20 gmin i powiatu piotrkowskiego) - Zamieszczenie informacji na profilu LGD na Facebook oraz tablicach informacyjnych - Organizacja 4 spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- Podniesienie poziomu wiedzy o propozycjach zawartych w LSR wśród mieszkańców w tym osób z grup defaworyzowanych, - Zwiększenie liczby przedstawicieli grup defaworyzowanych w realizowanych projektach do końca 2020 r., - Zwiększenie liczby projektów realizowanych w ramach celu szczegółowego II.1 Rozwijanie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez tworzenie miejsc pracy (tym samym zwiększenie wskaźnika zatrudnienia);	

II połowa 2017 r.	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej)	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy	Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR;	- Informacje udzielane przez pracowników PUP - Ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców	Dotarcie z informacjami do 30 osób objętych wsparciem PUP	- Zwrot ankiet na poziomie min. 25% ; - Poprawa funkcjonowania LGD dzięki informacjom zwrotnym
I połowa 2018 r.	Ponowne poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach projektów, które będą miały największe szanse wsparcia w kolejnych latach realizacji budżetu LSR. Ponowne przekazanie informacji o możliwości aplikowania;	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 oraz dalszej możliwości aplikowania;	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy;	- Artykuły na stronach internetowych oraz portalach społecznościowych, - Rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną - newsletter LGD - Spotkania	- Zamieszczenie 21 artykułów na stronach internetowych (LGD oraz 20 gmin); - Wysłanie maili w ramach newslettera do min. 100 os. - Organizacja 4 spotkań informacyjno-konsultacyjnych	- Dotarcie do co najmniej 450 osób z informacjami o LSR na lata 2014-2020, - Podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców o głównych założeniach LSR (wyniki ankiet po spotkaniach), - Zwrot ankiet na poziomie 25%
II połowa 2018 r.	Zapewnienie szerokiej akceptacji społecznej dla działań rozwojowych i kierunków rozwojowych	Prezentacja projektów realizowanych i zrealizowanych	Mieszkańcy obszaru LGD (w tym potencjalni	Publikacja dobrych praktyk projektowych oraz skutecznych działań na stronie internetowej www.lokals.pl oraz www.buduuj.eu oraz na	Zamieszczenie 21 artykułów na stronach internetowych (LGD oraz 20 gmin i powiatu piotrkowskiego)	Dotarcie do co najmniej 450 osób z przykładami zrealizowanych projektów;

realizowanych przy pomocy LSR	wnioskodawcy i beneficjenci)	oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD i powiatu piotrkowskiego	Podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców o efektach realizacji LSR;
I połowa 2019 r.	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru	- Rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną - newsletter LGD - Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych na obszarze LGD	- Wysłanie maili w ramach newslettera do min. 100 os. - Organizacja 4 spotkań informacyjno-konsultacyjnych
		Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych na obszarze LGD	- Podniesienie poziomu wiedzy uczestników spotkań w zakresie zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD - Przygotowanie grup docelowych do realizacji planowanych operacji
II połowa 2019 r.	Wnioskodawcy w poszczególnych operacjach w ramach LSR	Ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców;	- Zwrot ankiet na poziomie min. 25% - Poprawa funkcjonowania LGD dzięki informacjom zwrotnym
I połowa 2020 r.	Wnioskodawcy w poszczególnych operacjach	Ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców	Ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców

	świadczonej podczas perspektywy finansowej 2014-2020 przez LGD	świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania i realizacji wniosków o przyznanie pomocy	h zakresach operacji w ramach LSR	(zakończonych konkursów)	Zwrot ankiet na poziomie min. 25%; Poprawa funkcjonowania LGD dzięki informacjom zwrotnym
II połowa 2020 r.	Podsumowanie dotyczących zrealizowanych działań oraz przedstawienie działań planowanych	Poinformowanie mieszkańców obszaru o etapie realizacji LSR oraz prezentacja projektów realizowanych i zrealizowanych	Mieszkańcy obszaru LGD	Zamieszczenie 21 artykułów na stronach internetowych (LGD oraz 20 gmin i powiatu piotrkowskiego)	- Wzrost świadomości mieszkańców obszaru na temat wdrażanej LSR - Podniesienie wiedzy w zakresie realizacji projektów oraz planowanych dalszych działań
2021 r.	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej podczas perspektywy finansowej 2014-2020 przez LGD	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania i realizacji wniosków o przyznanie pomocy	Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR	- Publikacja informacji o etapie realizacji LSR oraz dobrych praktykach projektowych i skutecznych działaniach na stronie internetowej www.lokals.pl oraz www.buduj.eu oraz na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD i powiatu piotrkowskiego - Rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną - newsletter LGD - Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych na obszarze LGD - Ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców	- Zwrot ankiet na poziomie min. 25% - Poprawa funkcjonowania LGD dzięki informacjom zwrotnym
2022 r.	Poinformowanie ogółu mieszkańców o efektach LSR	Kampania informacyjna nt. głównych efektów LSR na lata 2014-2020	Wszyscy mieszkańcy obszaru LGD	- Wysłanie maili w ramach newslettera do min. 100 os. - Zamieszczenie 21 artykułów na stronach internetowych (LGD oraz	- Liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR - Wzrost świadomości grup docelowych na temat wdrożonej LSR

											Poznanie opinii mieszkańców na temat realizacji LSR oraz działalności LGD
oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD i powiatu piotrkowskiego			Ogłoszenie na portalach społecznościowych oraz w siedzibach instytucji publicznych		20 gmin i powiatu piotrkowskiego						
			Organizacja spotkań informacyjno- konsultacyjnych na obszarze LGD		Zamieszczenie informacji na profilu LGD na Facebook oraz tablicach informacyjnych		Organizacja 4 spotkań informacyjno- konsultacyjnych				

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM”

Osiedle Niewiadów 43, 97-225 Ujazd

biuro@buduj.eu

www.buduj.eu

www.lokals.pl